

24/2
The

VIVĀGASUYA

The eleventh Anga of the Jain Canon

वि वा ग सु यं

EDITED

FOR THE USE OF UNIVERSITY STUDENTS

With Introduction, Glossary and Notes

BY

Dr. P. L. VAIDYA

M. A. (CAL.); D. LITT (PARIS)

Professor of Sanskrit and Allied Languages

Nowrosjee Wadia College, Poona

SECOND EDITION REVISED

1935

The
VIVĀGASUYA
The eleventh Anga of the Jain Canon

वि वा ग सु यं

EDITED
FOR THE USE OF UNIVERSITY STUDENTS
With Introduction, Glossary and Notes

BY
Dr. P. L. VAIDYA
M. A. (CAL.); D. LITT (PARIS)
Professor of Sanskrit and Allied Languages
Nourcsjee Wadia College, Poona

SECOND EDITION REVISED

1935

**Printed by Ganesh Kashinath Gokhale, at his Shri Ganes
Printing Works, 495-496 Shanwar, Poona No. 2, and
Published by Dr. P. L. Vaidya, 12 Connaught Road, Poona-1.**

अनुक्रमणिका

— ० —

INTRODUCTION	i
दुह विवागे						
मियापुत्ते	३
उज्झियए	१६
अभगसेणे	२६
सगडे	३७
बहस्सइदत्ते	४२
नन्दिवद्धणे (नन्दिसेणे)	४९
उम्बरदत्ते	५९
सोरियदत्ते	५८
देवदत्ता	६२
अञ्जु	७२
सुह विवागे						
सुवाहू	७५
इयरे नव	८१
वर्णकादिविस्तारः	८५
शब्दकोशः	९१
NOTES	149

— — —

INTRODUCTION

[FIRST EDITION]

THIS edition of the Vivāgasūya, Sk., Vipākāśruta, the eleventh Aṅga of the Canon of Śvetāmbara Jains, is designed on the same plan and principles as my editions of the Uvāsagadasāo and other works, and is expected to meet the requirements of the F. Y. Arts students of the Bombay University and students of Prakrits and Jainism in general. There are a few earlier editions of this work, viz., Rai Dhanapati sing Bahadur's edition (Calcutta, 1876), the Āgamodaya Samiti's edition (Surat, 1922), the Bhavnagar edition (1916) and the Baroda edition (1919), but none of them is suited to the requirements of University students, and all of them are now out of print. I therefore thought that a new edition was urgently needed, such as would present a scientifically correct text on the material supplied by the printed editions mentioned above, the commentary of Abhayadeva (C in foot notes), and Mss. of the bare text at the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona (A and B). I hope I have succeeded in giving a fairly accurate text of the work in the present edition. I have added a glossary of Prakrit words (Proper names omitted) with their meanings in Sanskrit and English to make the book more useful to the student world. The summary of the text

in this Introduction and the Notes at the end, used conjointly with the Glossary, will, I hope, enable even an average student to master the text thoroughly.

The title Vivāgasuya means a sacred text on the matured fruit (vivāga) of acts, good and bad done in previous life. The work is accordingly divided into two parts, the Duhavivāga, fruits of bad acts, and the Suhavivāga, fruits of good acts. The bad acts, briefly stated according to the present text, consist of disobedience or disregard of any or all the rules of Jain ethics, while the good acts consist of the observance of the same. Each of these types of acts is illustrated by ten narratives. Each narrative describes two human lives of each person in some detail and his subsequent wanderings in the samsāra until he attains liberation; for according to Jain belief, every bhavya soul is destined to attain liberation from samsāra, sooner or later. Of the ten persons, whose lives are described in the first part of the work, eight are men and two women, and those in the second part are all men.

1. There lived in Miyaggām prince Vijaya and his consort Miyādevī. During pregnancy Miyādevī suffered terrible physical pain as well as neglect from her husband. She thought that her misfortune was due to the child in the womb, and hence tried to effect abortion, but did not succeed. When the child was born, it was nothing but a lump of flesh with cavities at the places of sense-organs. The child suffered, since birth, from a disease called Agnika, the all-consuming power of digestion, and whatever food the child consumed was soon digested and turned into pus and blood which

also it devoured later. The mother dared not expose to public view such a child, and hence brought it up secretly in the cellar of her house. The child was named *Miyāputta* (§ 25-29).

One day when *Mahāvira* was on a visit to *Miyaggāma*, a blind beggar, led by his friend with a staff, went to listen to his discourse. *Indrabhūti Gautama*, the senior most pupil of *Mahāvira* noticed his presence there, and asked his Master if there lived a person more miserable than the blind man in the congregation. *Mahāvira* replied in the affirmative and asked *Indrabhūti* to see the son of *Miyādevī* (§ 9-13).

When *Indrabhūti* reached the house of *Miyādevī* and expressed his desire to see her son, she presented her four younger sons to him. *Indrabhūti*, however, wanted to see her son *Miyāputta* whom she had been nursing in secret. She was surprised to know from *Indrabhūti* that *Mahāvira*, by his divine power, was able to learn her secret. She then led *Indrabhūti* to the place where *Miyāputta* was kept. She gave food to the child which it immediately devoured and digested as mentioned above. *Indrabhūti* then thought that he saw with his own eyes a creature born in hell. He then returned to his Master and asked him who the boy was in his previous birth, and as a result of what deeds he suffered the miseries in his present life. *Mahāvira*, then, gave the account of *Miyāputta's* previous life (§ 14-19).

There lived in a small district town *Vijayavaddhamāna*, a district officer, *Ikkāi* by name, of king *Dhanavai* of *Sayaduvāra*. This *Ikkāi* had five hundred villages under his charge. He was impious,

and oppressed people under his charge in various ways,—by heavy taxation, threats of setting their houses on fire, robbing their houses etc. Once he suffered from all the sixteen kinds of diseases, and called in doctors for treatment. The doctors treated him with all kinds of medicines, but to no purpose. He suffered long from his miseries, died, and was born in hell. In the subsequent life he was born as the son of Miyādevī, and for his wicked deeds of the past life, became deformed, deaf and dumb, almost like a ball of flesh (§ 20-24).

Indrabhūti then asked his Master about the future transmigration of the soul of Miyāputta. He would be born, the Master said, as a lion, then a reptile, then a bird and so on through various species of lower animals and plants, then a bull and finally a merchant's son. There he would learn the Jain ethics, take up the vows, become a monk, and after death a god in the first heaven. In his next life he would be born in a rich family in the Mahāvīdeha country where he would become a monk and attain liberation (§ 31).

2. There lived in Vāṇiyagāma a merchant Vijayamitta and his wife Subhaddā. Many of her children were still-born. So, once, when a son was born to her, she left the child on the dunghill for some time and brought it back later, probably on account of some superstition of the age that the child thrown on the dunghill and brought back had a longer lease of life. The boy was named Ujjiyaa (Sk., Ujjhitaka, abandoned) because he was left on a dunghill. Now Vijayamitta, his father, went on a voyage in his ship with merchandise, but lost his life in shipwreck. His

INTRODUCTION

v

neighbours snatched away all his wealth they could lay their hands on. The mother died of grief for the loss of her husband and of her fortune. On her death, the boy, Ujjhiyaa, was driven out of his home, became addicted to vices like gambling, women and wine. He once fell in love with a courtesan of the place named Kāmajjhayā who was a kept mistress of the king. The boy used to visit the courtesan secretly, but once the king discovered him at her house and ordered his men to execute him in public (§46-53). When the boy was being led to the place of execution Indrabhūti saw him and asked his Master why the boy suffered such miseries and who he was in his previous birth. Then Mahāvīra said (§37-38):—

There lived in Hastināpura a hunter, Bhīma by name, and his wife Uppalā. In her pregnancy she felt a desire to eat preparations of the flesh of cows, calves and bulls, and to drink spirituous liquors. As her longings remained unsatiated, she became pale and depressed at heart. Her husband inquired what the matter was, and on learning from her her desires, proceeded to the cowpen of the city, killed many animals, and offered to his wife what she wanted. Uppalā gave birth to a son in due course. The boy shrieked so loudly at the time of his birth, that animals in the city were frightened by the cry. The boy was on that account named Gottāsaa, Sk. Gotrāsaka, the terror of cattle. The boy grew up and came of age when his father died. The king made him the chief of hunters in the kingdom. Then Gottāsaa used to enjoy the flesh of many animals, young and old, and also to drink liquors. As a result of these

wicked acts, he was born in hell, and in a subsequent life, became Ujjhiyaa, the son of Vijayamitta and Subhaddā as stated above (§ 39-45). Ujjhiyaa was impaled at the command of the king. After many wandering in various species, he was destined to be born in the courtesan's family as a boy who was to be a eunuch. In his further wanderings in hell and elsewhere, he was destined to be born a buffalo, thereafter a merchant's son, where he would acquire the right knowledge, become a monk, be born in heaven, again on earth in a rich family and finally would attain liberation (§ 54-55)

3. There lived in the town of Purimatāla, king Mahābala. On the frontier of his kingdom there was a settlement of robbers whose head was Vijaya. He used to harass the country of the king in every way. His wife Khandasiri had a queer longing during her pregnancy that she should dress herself and her female associates as men equipped with arms and missiles, and wander at will in the forest. Her husband allowed the fulfilment of her longings after which she gave birth to a son who was named Abhaggasena. The boy was brought up with due care and in course of time attained youth (§ 57-61, 68-71). After some time Vijaya, the robber-chief, died; his son, Abhaggasena, succeeded to that office and continued to harass the country like his father. The people approached king Mahābala for help who ordered his army to march against Abhaggasena. His followers however, attacked the army before it could reach the forest and was ultimately routed. The commander of the army, finding it impossible

to hold out against robbers, returned to the capital and reported that Abhaggasena could not be captured in war, but may be by peaceful negotiations, tributes or treachery. The king then built a huge building, arranged for a ten-day's fair in the capital with unrestricted and free admission to places of amusements. The report about the festival reached Abhaggasena who agreed to visit Purimatāla and be the guest of the king. The king received him cordially, gave him several presents and placed the newly built palace at his disposal. The king then asked his men to close the city gates caught Abhaggasena and ordered his execution. Indra-bhūti saw him on his way to the place of execution, and asked his Master who he was and what he did in his previous birth to deserve such punishment. Mahāvira then said (§ 72-85) :—

There lived in the city of Purimatāla, Ninnā, Sk. Nirnaya, lawless, a dealer in eggs of birds. He engaged several men to collect eggs and to sell to the public several dishes of eggs, and himself enjoyed them. As a result of this wicked act he was born, in the next birth, in the third hell, and after that as Abhaggasena the chief. (§ 65-67). Mahāvira continued further that after having met his death from the hands of royal officers, Abhaggasena's soul was destined to be born in several species of lower animals and creatures of hell, and after a very long period, as a human being, a monk, and be finally liberated (§ 86).

4. There lived in the city of Sāhañjanī a merchant named Subhadda and his wife Bhaddā who lost several of her children in their early childhood. When once a son was born to her, she kept the

child under a cart and then brought it back, probably on account of a superstition that such a child had long life. The boy was named Sagada, Sk. Śakata, whom the parents brought up with care. Once the merchant Subhadda went on a voyage and died in a shipwreck. His neighbours took away all his belongings. Bhaddā, on hearing the news of her husband's death and the loss of her fortune, died of broken heart. The boy Sagada was turned out of his house, fell in bad company and lived with a courtesan named Sudrisanā who was a kept mistress of Susena, the king's minister. The minister turned him out, but he visited the courtesan secretly. When his visits became known to Susena, he got angry, caught him and brought him before the king who ordered his execution by making him embrace the red-hot image of a woman. Indrabhūti saw him being led to the place of execution, asked his Master who he was and what he did in his past life to deserve such punishment. Thereupon Mahāvīra said (§ 87-92, 95-98):—

There lived in the town of Cāgalapura a shepherd named Chāṇiya. He had animals in hundreds and thousands in his pen as also several men to tend them. He used to kill many of these animals every day, make dishes of the meat and sell them to the public, and himself enjoyed the same. As a result of this wicked act, he was born, in his next birth, in the fourth hell, and after that as Sagada (§ 93-94). Mahāvīra continued further that Sagada and Sudarisanā would be born as twins and would be named, Sudarisaṇa and Sudarisanā in the Mātanga family. Sudarisaṇa would love his sister in that birth, and they would

live as man and wife. As a result of this wicked act, Sudarisana would be born in hell, and would go through a series of births amongst lower animals. He would finally be born in a merchant's family, and after becoming a monk, would attain liberation (§ 99-100.)

5. There lived in the town of Kosambi king Udāyana and queen Paumāvai. His family priest, Bahassaidatta, son of Somadatta and Vasudattā, was his friend from boyhood and was so intimate with the king that he had free access to any place in the royal household at any hour. He got into criminal intimacy with the queen, which became known to the king. The king immediately ordered that Bahassaidatta should be impaled in public. Indrabhūti saw him in that plight and asked his Master who he was and what he did in his previous birth to deserve such punishment. Thereupon Mahāvira said (§ 101-105, 110-112):—

There lived in the town of Savvaobhadda a king, Jiyasattu by name. His family priest, Mahesaradatta, was well-versed in the Vedic lore and used to offer human victims at sacrifices at regular intervals. He would take out the heart of the victims and offer it to the fire with the result that the king's enemies were routed or destroyed. This Mahesaradatta died and was born in the fifth hell. In his next birth he was born as Bahassaidatta, and for his wicked acts was punished by Udāyana (§ 106-108). Mahāvira said further that the soul of Bahassaidatta would be born in various species of lower animals, then a human being, and ultimately attain liberation as Miyaṣputta did (§ 113).

6. There lived in the town of Mathurā a king Siridāma by name. His son was called Nandivaddhana or Nandiseṇa. The king had in his service a barber, Citta by name, who was his trusted friend and had free access to every place in the royal household. One day prince Nandivaddhana called the barber and asked him to thrust a razor-blade in the neck of the king, for doing which he promised the barber half the share of the kingdom. The barber was terrified of the consequences of such a deed on his part, and communicated to the king the intention of his son to kill his father. The king got angry and ordered his son's execution. Indrabhūti saw him in that plight and asked his Master who this Nandiseṇa was and what he did in his previous life to deserve this fate. Mahāvira thereupon said (§ 114-118, 123-125):—

There lived in the town of Sīhapura a king Sīharaha by name. He appointed Dujjohana as his jailor who kept in the jail a large number of implements for torturing the convicts. He tortured offenders in various ways, and, as a result of his wicked deeds, was born in the sixth hell (§ 119-122). Mahāvira said further that the soul of Nandiseṇa would migrate as Ujjhiyaa did and finally attain liberation (§ 126).

7. There lived in the town of Pādalisanda a merchant, Sāgaradatta by name. His wife Gangadattā lost all her children in their childhood. She was in a depressed mood on this account, and once asked her husband's permission to seek the favour of a neighbouring Yakṣa, Umbaradatta, to have a son. She worshipped the image of the Yakṣa, promised several presents to the deity if she got a son.

and obtained the desired favour. The son was named Umbaradatta and was brought up with care. Once Sāgaradatta went on a voyage, but lost his life in a shipwreck and also his fortune. The boy was turned out of his house like Ujjhiyaa. Once he suffered from several diseases simultaneously like asthma and leprosy. He was seen wandering in the city in that plight by Indrabhūti who asked his Master about Umbaradatta in the usual way. Mahāvīra then said (§ 127-133, 139-142):—

There lived in Vijayapura a physician named Dannantari, who was well-versed in all the branches of the science of medicine. He used to prescribe to his patients meat preparations and himself enjoyed them. As a result of these acts he was born in hell and thereafter as Umbaradatta (§ 134-136). His further wanderings in the saṃsāra were similar to those of Miyāputta (§ 143).

8. There lived in Soriyapura a fisherman, Samuddadatta by name, and his wife Samuddadattā. They had no son, but by the favour of Yaśka Soriyadatta, they got one whom they named Soriyadatta. This boy succeeded his father as the chief fisherman of the place and used to catch fish from the river Yamunā. His business was to sell the fish to the public and he himself enjoyed dishes of fish. Once a fish-bone got into his throat which nobody was able to take out. Soriyadatta suffered terribly on this account when Indrabhūti happened to see him in the plight. He asked his Master who that Soriyadatta was and what he did in his past life to deserve his miserable fate. Mahāvīra then said (§ 144-148, 152-156):—

There lived in Nandipura a king named Mitta. He had under his patronage a cook named Siriya. This Siriya employed several hunters and fishermen to catch animals, birds and fish, and sold meat dishes to the public. As a result of these wicked acts he was born as fisherman Soriyadatta and suffered miseries as mentioned above (§ 140-151). Mahāvīra said further that the soul of Soriyadatta would have future migrations as in the case of Miyāputta and would finally attain liberation (§ 157).

9. There lived in the town of Rohidaa a householder Datta and his wife Kanhasirī. They had a beautiful daughter Devadattā. When Devadattā was playing with a golden ball she was seen by king Vesamaṇadatta who asked his men to inquire whose daughter she was. On getting this information he proposed to Datta that he should give her in marriage to his son, Pūsanandi, and Datta accepted the proposal. The marriage was accordingly celebrated with due pomp. In course of time Pūsanandi succeeded to the throne of his father. He was devoted to his mother so much that he would not take food or drink before his mother had taken it. Devadattā did not like this, and one night she killed her mother-in-law by means of a red hot iron bar. When the king came to know of it, he ordered that queen Devadattā should have her ears and nose cut off and then be impaled publicly. Indrabhūti saw her in that plight and asked his Master who she was and what she did in her past life to deserve such punishment. Thereupon Mahāvīra said (§ 158-161-173-185) :—

There lived in the town of Supaitṭha a king Sihasena. He was married to five hundred princesses by his father, but used to love only one of them named Sāmā. The mothers of the remaining four hundred and ninety-nine queens conspired and decided to kill Sāmā some how. The plot however was soon discovered by the king, who put all these ladies and their daughters in one palace and set it on fire one night. As a result of this wicked act, king Sihasena was born in the sixth hell and after that as Devadattā. (§ 162-172). Mahāvīra said further that she would have the same course of transmigration as Miyāputta (§ 186.)

10. There lived in Vaddhamānpura a king Vijayamitta by name. In the same city lived a merchant Dhanadeva and his wife Piyāngu. They had a beautiful daughter Añjū. Once the king, while returning from his ride on horseback, saw this girl, fell in love with her, and asked her father to give her to him in marriage. The father accepted the proposal of the king and the girl was married to him with great pomp. Once queen Añjū suffered terribly from vaginal pain which no physician was able to cure. Indrabhūti saw her, asked his Master who she was and what she did in her previous life to deserve such sufferings. Thereupon Mahāvīra said (§ 187-189, 192-194). :—

There lived in the town of Indapura, a courtesan named Pūdhavisirī. She used to bring under her influence many persons such as princes, officers, etc. She died and, on account of her wicked deeds, was born in the sixth hell after which she was born as Añjū (§ 190-191). Mahāvīra said that her soul

would go through the same course of transmigration as Devadattā and attain liberation. (§ 195).

On reading the above ten narratives, a non-Jain reader might ask, why persons so wicked at least in two human lives ever attained liberation. The reply is that it is almost an article of faith with the Jain metaphysicians that almost every soul is *bhavya*, i. e., destined to attain liberation from *samsāra* sooner or later ; the gift of a human life is so precious that it should be used only to lessen the duration of *samsāra* which can be done by the right use of opportunities, by observing ethical rules and by leading a pious and virtuous life. Licentious life only retards the spiritual progress and lengthens the duration of *samsāra*. This is the reason why the Jains insist on the right use of human life and opportunities afforded by it.

The second part of the work also contains ten narratives dealing with the righteous life of ten persons. Of these only the first is given in full and the rest in bare outline.

There lived in the city of Hatthisīsa a king named Adīpasattu and his queen Dhārīṇī. She saw a lion in dream, conceived and in due course gave birth to a son who was named Subāhu. Prince Subāhu was brought up and educated with due care, and in course of time attained youth, and was married to five hundred princesses. When once Mahāvīra was on a visit to the town, king Adīpasattu and prince Subāhu went out to pay their respects to him, listened to his sermon, and prince Subāhu was so delighted by it that he immediately took the vows. Indrabhūti saw the magnificence of Subāhu's fortune and asked his master who he was

and what he did in his previous life to deserve such splendid royal fortune. Thereupon Mahāvira said (§ 197-201):—

There lived in Hatthiṇāpura a householder Sumuha by name. One day a band of Dhammaghosa monks visited the town and wandered from house to house on their begging tour. One of the monks, Sudatta by name, entered the house of the householder Sumuha who received him well and offered him plenty of alms. When good and pure alms were offered to this good monk by Sumuha with the best intention, the duration of his Saṃsāra was lessened, he was destined to be always born as a human being, and there appeared five miraculous things in his house such as shower of gold etc. In his following birth Sumuha was born as prince (§ 201-207). Indrabhūti asked his Master further whether Subāhu was destined to be a monk in this life. Mahāvira replied 'yes,' and in fact he did one day become a monk under the Order of Mahāvira. Then after studying the eleven sacred books he practised austerities, was destined to be born from heaven to heaven with human life between two heavenly lives, till at last he would attain liberation (§ 208-213).

The narratives of other persons are so similar to the story of Subāhu that we can have these merely by substituting different names of persons and places for those occurring in the story of Subāhu.

POONA
June 1933

}

P. L. VAIDYA

— — —

PREFACE TO THE SECOND EDITION

I have availed myself of the opportunity of the second edition to revise the text and notes thoroughly.

March 1935

P. L. VAIDYA

॥ विवागसुयं ॥

पढमे सुयक्खन्धे

I

तेणं कालेणं तेणं समणं चम्पा नामं नयरी होत्था ।
चण्णओ । पुण्णभद्दे चेइए ॥ १ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
अन्तेवासी अज्जसुहम्मे नामं अणगारे जाइसंपन्ने, वण्णओ,
चउइसपुब्बी चउनाणोवगए पञ्चहिं अणगारसएहिं सद्धि सं-
परिवुडे पुब्बाणुपुब्बि, जाव जेणेव पुण्णभद्दे चेइए, अहापडि-
रूवं जाव विहरइ । परिसा निगगया । धम्मं सोच्चा निसम्म
जामेव दिस्सि पाउब्भूया तामेव दिस्सि पडिगया ॥ २ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं अज्जसुहम्मअन्तेवासी अज्ज-
जम्बूनामं अणगारे सत्तुस्सेहे, जहा गोयमसामी तहा, जाव
झाणकोट्टे° विहरइ । तए णं अज्जजम्बू नामं अणगारे जाय-
सट्ठे जाव जेणेव अज्जसुहम्मे अणगारे तेणेव उवागए
तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, २ वन्दइ नमंसइ, २
जाव पज्जुवासइ, २ एवं वयासी—‘जइ णं, भन्ते, समणेणं
भगवया महावीरेणं जाव संपत्तेणं दसमस्स अङ्गस्स पण्हा-
वागरणाणं अयमट्ठे पन्नत्ते, एक्कारसमस्स णं, भन्ते, अङ्गस्स
विवागसुयस्स समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ?’ ॥ ३ ॥

तए णं अज्जसुहम्मे अणगारे जम्बुं अणगारं एवं वयासी—
 “एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संपत्तेणं एक्कारसमस्स
 अङ्गस्स विवागसुयस्स दो सुयक्खन्धा पन्नत्ता । तं जहा—
 दुहविवागा य सुहविवागा य” । “जइ णं, भन्ते, समणेणं
 जाव संपत्तेणं एक्कारसमस्स अङ्गस्स विवागसुयस्स दो सुय-
 क्खन्धा पन्नत्ता । तं जहा—दुहविवागा य सुहविवागा य,
 पढमस्स णं, भन्ते, सुयक्खन्धस्स दुहविवागाणं समणेणं
 जाव संपत्तेणं कइ अज्झयणा पन्नत्ता ? ” ॥ ४ ॥

तए णं अज्जसुहम्मे अणगारे जम्बुं अणगारं एवं वयासी—
 “एवं खलु, जम्बू, समणेणं.....आइगरेणं तिथ्यगरेणं जाव
 संपत्तेणं दुहविवागाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता, तं जहा—

मियापुत्ते य उज्झियए अभग्ग सगडे बहस्सई नन्दी ।

उम्बर सोरियदत्ते य देवदत्ता य अञ्ज य ॥ १ ॥ ” ॥ ५ ॥

“जइ णं, भन्ते, समणेणं.....आइगरेणं तिथ्यगरेणं जाव
 संपत्तेणं दुहविवागाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जहा—
 मियापुत्ते य जाव अञ्ज य, पढमस्स णं, भन्ते, अज्झयणस्स
 दुहविवागाणं समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” तए
 णं से सुहम्मे अणगारे जम्बुं अणगारं एवं वयासी—“ एवं
 खलु, जम्बू ” ॥ ६ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं मियग्गामे नामं नयरे होत्था ।
 वण्णओ । तस्स णं मियग्गामस्स नयरस्स बहिया उत्तरपुर-
 त्थिमे दिसिभाए चन्दणपायवे नामं उज्जाणे होत्था सव्वो-
 जयं... । वण्णओ । तत्थ णं सुहम्मस्स जक्खस्स जक्खा-
 ययणे होत्था चिराईए जहा पुण्णभदे ॥ ७ ॥

तत्थ णं मियग्गामे नयरे विजए नामं खत्तिए राया परि-

वसइ । वण्णओ । तस्स णं विजयस्स खत्तियस्स मिया नामं देवी होत्था अहीणं..... । वण्णओ । तस्स णं विजयस्स खत्तियस्स पुत्ते मियाए देवीए अत्तए मियापुत्ते नामं दारए होत्था जाइअन्धे जाइमूए जाइबहिरे जाइपङ्गुले हुंडे य वायव्वे य । नात्थि णं तस्स दारगस्स हत्था वा पाया वा कण्णा वा अच्छी वा नासा वा । केवलं से तेसिं अङ्गोवङ्गाणं आगिई आगिइमेत्ते । तए णं सा मिया देवी तं मियापुत्तं दारगं रहस्सियांसि भूमिघरांसि रहस्सिएणं भत्तपाणेणं पडि-जागरमाणी २ विहरइ ॥ ८ ॥

तत्थ णं मियग्गामे नयरे एगे जाइअन्धे पुरिसे परिवसइ । से णं एगेणं सचक्खुएणं पुरिसेणं पुरओदण्डएणं पगाडिज्ज-माणे २ फुट्टहडाहडसीसे मच्छियाचडगरपहकरेणं अग्निज्ज-माणमगे मियग्गामे नयरे गेहे गेहे कालुणवडियाए विस्तिं कप्पेमाणे विहरइ ॥ ९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे जाव समोसरिए जाव परिसा निग्गया । तए णं से विजए खत्तिए इमीसे कहाए लद्धेट्ठे समाणे, जहा कूणिए तहा, निग्गए जाव पञ्जुवासइ ॥ १० ॥

तए णं से जाइअन्धे पुरिसे तं महया जणसहं जाव सुणे-त्ता तं पुरिसं एवं वयासी—“किं णं, देवाणुप्पिया, अज्ज मियग्गामे नयरे इन्दमहे इ वा जाव निग्गच्छइ ?” तए णं से पुरिसे तं जाइअन्धपुरिसं एवं वयासी—“नो खलु, देवा-णुप्पिया, इन्दमहे इ वा जाव निग्गच्छइ । एवं खलु, देवाणु-प्पिया, समणे जाव विहरइ, तए णं एए जाव निग्गच्छन्ति” तए णं से अन्धपुरिसे तं पुरिसं एवं वयासी—“गच्छामो णं

देवाणुप्पिया, अग्हे वि समणं भगवं जावं पज्जुवासामो ” ।
 तए णं से जाइअन्धे पुरिसे तेणं पुरओदण्डएणं पुरिसेणं
 पगड्डिज्जमाणे २ जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागए
 तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, २ वन्दइ नमंसइ, २ जाव
 पज्जुवासइ । तए णं समणे भगवं महावीरे विजयस्स खत्ति-
 यस्स तीसे य.....घम्ममाइक्खइ, जाव परिसा पडिगया,
 विजए वि गए ॥ ११ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीर-
 स्स जेट्ठे अन्तेवासी इन्दभूई नामं अणगारे जाव विहरइ ।
 तए णं से भगवं गोयमे तं जाइअन्धपुरिसं पासइ । २ जाय-
 सट्ठे जाव एवं वयासी—“अत्थि णं, भन्ते, केइ पुरिसे जाइ-
 अन्धे जाइअन्धारूवे ? ” “ हन्ता अत्थि ” । “ कंहं णं, भन्ते,
 से पुरिसे जाइअन्धे जाइअन्धारूवे ? ” “ एवं खलु, गोयमा ।
 इहेव मियग्गामे नयरे विजयस्स खत्तियस्स पुत्ते मिया-
 देवीए अत्तए मियापुत्ते नामं दारए जाइअन्धे जाइअन्धारूवे ।
 नत्थि णं तस्स दारगस्स जाव आगिइमेत्ते । तए णं सा
 मियादेवी जाव पडिजागरमाणी २ विहरइ ” । तए णं से
 भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वन्दइ नमंसइ, २ एवं
 वयासी—“इच्छामि णं, भन्ते, अहं तुब्भेहिं अब्भणुन्नाए
 समाणे मियापुत्तं दारगं पासित्तए ” । “ अहासुहं, देवाणु-
 प्पिया ” ॥ १२ ॥

तए णं से भगवं गोयमे समणेणं भगवया महावीरेणं
 अब्भणुन्नाए समाणे हट्ठुट्ठे समणस्स भगवओ महावीरस्स
 अन्तियाओ पडिनिक्खमइ, २ अतुरियं जाव सोहेमाणे जेणेव
 मियग्गामे नयरे तेणेव उवागच्छइ, ५ मियग्गामं नयरं मज्झं-

मज्झेणं जेणेव मियादेवीए गिहे तेणेव उवागए ॥ १३ ॥

तए णं सा मियादेवी भगवं गोयमं एज्जमाणं पासइ, २ हट्टुट्टुं जाव एवं वयासी—“संदिसन्तु णं, देवाणुप्पिया, किमागमणप्पओयणं” । तए णं से भगवं गोयमे मियादेवि एवं वयासी—“अहं णं, देवाणुप्पिए, तव पुत्तं पासिउं हव्वमागए” । तए णं सा मियादेवी मियापुत्तस्स दारगस्स अणुमग्गजायए चत्तारि पुत्ते सव्वालंकारविभूसिए करेइ, २ भगवओ गोयमस्स पाएसु पाडेइ, २ एवं वयासी—“एए णं, भन्ते, मम पुत्ते पासह” ॥ १४ ॥

तए णं से भगवं गोयमे मियादेवि एवं वयासी—“नो खलु देवाणुप्पिए, अहं एए तव पुत्ते पासिउं हव्वमागए । तत्थ णं जे से तव जेट्ठे मियापुत्ते दारए जाइअन्धे जाइअन्धारूवे, जं णं तुमं रहस्सियांसि भूमिघरांसि रहस्सिएणं भत्तपाणेणं पडिजागरमाणी २ विहरसि, तं णं अहं पासिउं हव्वमागए” । तए णं सा मियादेवी भगवं गोयमं एमं वयासी—“से के णं, गोयमा, से तहारूवे नाणी वा तवस्सी वा, जेणं तव एसमट्ठे मम ताव रहस्सीकए तुब्भं हव्वमक्खाए जओ णं तुब्भे जाणह ?” तए णं भगवं गोयमे मियादेवि एवं वयासी—“एवं खलु, देवाणुप्पिए, मम धम्मायरिए समणे भगवं महावीरे, जओ णं अहं जाणामि” ॥ १५ ॥

जावं च णं मियादेवी भगवया गोयमेण सद्धिं एयमट्ठं संलवइ, तावं च णं मियापुत्तस्स दारगस्स भत्तवेला जाया यावि होत्था । तए णं सा मियादेवी भगवं गोयमं एवं वयासी—“तुब्भे णं, भन्ते, इहं चेव चिट्ठह, जा णं अहं तुब्भं मियापुत्तं दारगं उवदंसेमि” ति कट्ठु जेणेव भत्तपाणघरे

तेणेव उवागच्छइ, २ वत्थपरियट्ठयं करेइ, २ कट्टसगडियं गिण्हइ, २ विउलस्स असणपाणखाइमसाइमस्स भरेइ, २ तं कट्टसगडियं अणुकड्डुमाणी २ जेणामेव भगवं गोयमे तेणेव उवागच्छइ, २ भगवं गोयमं एवं वयासी—“एह णं तुब्भे, भन्ते, मम अणुगच्छह, जा णं अहं तुब्भं मियापुत्तं दारगं उवदंसेमि” । तए णं से भगवं गोयमे मियादेवि पिट्ठओ समणुगच्छइ ॥ १६ ॥

तए णं सा मियादेवी तं कट्टसगडियं अणुकड्डुमाणी २ जेणेव भूमिघरे तेणेव उवागच्छइ, २ चउप्पुडेणं वत्थेणं मुहं बन्धेइ । मुहं बन्धमाणी भगवं गोयमं एवं वयासी—“तुब्भे वि णं, भन्ते, मुहपोत्तियाए मुहं बन्धह ” । तए णं से भगवं गोयमे मियादेवीए एवं वुत्ते समाणे मुहपोत्तियाए मुहं बन्धेइ ॥ १७ ॥

तए णं सा मियादेवी परंमुही भूमिघरस्स दुवारं विहाडेइ । तए णं गन्धे निग्गच्छइ । से जहानामए अहिमडे इ वा सण्णकडेवरे इ वा जाव तओ वि य णं अणिट्ठतराए चेव जाव गन्धे पन्नत्ते । तए णं से मियापुत्ते दारए तस्स विउलस्स असणपाणखाइमसाइमस्स गन्धेणं अभिभूए समाणे तंसि विउलंसि असणपाणखाइमसाइमंसि मुच्छिणए ... तं विउलं असण ४ आसणं आहारेइ, २ खिण्णामेव विद्धंसेइ, २ तओ पच्छा पूयत्ताए य सोणियत्ताए य परिणामेइ, तं पि य णं से पूयं च सोणियं च आहारेइ ॥ १८ ॥

तए णं भगवओ गोयमस्स तं मियापुत्तं दारगं पासित्ता अयमेयारूवे अज्झत्थिए ५ समुप्पज्जित्था—“अहो णं इमे दारए पुरापोराणाणं दुच्चिण्णाणं दुप्पडिक्कन्ताणं असुभाणं

पावाणं कडाणं कम्माणं पावणं फलवित्तिविसेसं पच्चणु-
भवमाणे विहरइ । न मे दिट्ठा नरगा वा नेरइया वा । पच्चक्खं
खलु अयं पुरिसे नरगपडिरुवियं वेयणं वेयइ” त्ति कट्टु
मियं देवि आपुच्छइ, २ मियाए देवीए गिहाओ पडिनिक्ख-
मइ, २ मियग्गामं नयरं मज्झंमज्झेणं निग्गच्छइ, २ जेणेव
समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, २ समणं भगवं
महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, २ वन्दइ नमं-
सइ, २ एवं वयासी-“एवं खलु अहं तुभेहिं अब्भणुन्नाए
समाणे मियग्गामं नयरं मज्झंमज्झेणं अणुप्पविसामि, २
जेणेव मियाए देवीए गिहे तेणेव उवागए । तए णं सा
मियादेवी ममं एज्जमाणं पासइ, २ हट्ठा, तं चेव सव्वं जाव,
पूयं च सोणियं च आहारेइ । तए णं मम इमे अज्झत्थिए-
“अहो णं इमे दारए पुरां जाव विहरइ” । से णं, भन्ते,
पुरिसे पुव्वभवे के आसी?...कयरंसि गामंसि वा नय-
रंसि वा ? किं वा दच्चा किं वा भोच्चा किं वा समायरित्ता
केसिं वा पुरां जाव विहरइ ? ” “गोयमा” इ समणे भगवं
गोयमं एवं वयासी-“ एवं खलु, गोयमा ” ॥ १९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुद्वीवे दीवे भारहे
वासे सयदुवारे नामं नयरे होत्था रिद्धत्थिमियं । वण्णओ ।
तत्थ णं सयदुवारे नयरे धणवई नामं राया होत्था । वण्णओ ।
तस्स णं सयदुवारस्स नयरस्स अदूरसामन्ते दाहिणपुर-
त्थिमे दिसीभाए विजयवद्धमाणे नामं खेडे होत्था रिद्धत्थि-
मियसमिद्धे । तस्स णं विजयवद्धमाणस्स खेडस्स पञ्च
गामसयाइं आभोए यावि होत्था । तत्थ णं विजयवद्धमाणे
खेडे इक्काई नामं रट्टकूडे होत्था अहम्मिए जाव दुप्पाडि-

याणन्दे । से णं इक्काई रटुकूडे विजयवद्धमाणस्स खेडस्स पञ्चण्हं गामसयाणं आहेवच्चं जाव पालेमाणे विहरइ ॥२०॥

तए णं से इक्काई विजयवद्धमाणस्स खेडस्स पञ्च गाम-
सयाइं बहूहिं करेहि य भरेहि य विद्धीहि य उक्कोडाहि य
पराभवेहि य देजेहि य भेजेहि य कुन्तेहि य लंछपोसेहि य
आलीवणेहि य पन्थकोट्टेहि य ओवीलेमाणे २ विहम्ममाणे
२ तज्जेमाणे २ तालेमाणे २ निद्धणे करेमाणे २ विहरइ । तए
णं से इक्काई रटुकूडे विजयवद्धमाणस्स खेडस्स बहूणं राई-
सरतलवरमाडं वियकोडुम्बियसेट्टिसत्थवाहाणं अन्नसिं च
बहूणं गामेल्लगपुरिसाणं बहूसु कज्जेसु य कारणेसु य मन्तेसु
य गुज्जेसु य निच्छएसु य ववहारेसु य सुणमाणे भणइ
'न सुणेमि', असुणमाणे भणइ 'सुणेमि' । एवं पस्समाणे
भासमाणे गिण्हमाणे जाणमाणे । तए णं से इक्काई रटुकूडे
एयकम्मं एयण्णहाणे एयविज्जे एयसमायारे सुवहुं पावकम्मं
कलिकलुसं समज्जिणमाणे विहरइ ॥ २१ ॥

तए णं तस्स इक्काइयस्स रटुकूडस्स अन्नया कयाइ
सरीरगंसि जमगसमगमेव सोलस रोगायङ्का पाउब्भूया ।
तं जहा—

सासे कासे जरे दाहे कुच्छिसूले भगंदरे ।

अरिसा अजीरण दिट्ठीमुद्धसूले अकारण ।

अच्छिवेयणा कणवेयणा कण्डू उयरे कोढे ॥

तए णं से इक्काई रटुकूडे सोलसहिं रोगायङ्केहिं अभिभूए
समाणे कोडुम्बियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी—“ गच्छह
णं तुब्भे, देवाणुप्पिया, विजयवद्धमाणे खेडे सिंघाडगतिग-
अउक्कचच्चरमहापहपहेसु महया महया सदेणं उग्घोसेमाणा

२ एवं वयह-‘इहं खलु, देवाणुप्पिया, इक्काईरट्टकूडस्स
सरीरगंसि सोलस रोगायङ्का पाउब्भूया । तं जहा-सासे कासे
जरे जाव कोढे । तं जो णं इच्छइ, देवाणुप्पिया, वेज्जा वा वेज्ज-
पुत्तो वा जाणओ वा जाणयपुत्तो वा तेगिच्छी वा तेगिच्छि-
पुत्तो वा इक्काईरट्टकूडस्स तेसिं सोलसण्हं रोगायङ्काणं एग-
मवि रोगायङ्कं उवसामित्तए, तस्स णं इक्काई रट्टकूडे विउलं
अत्थसंपयाणं दलयइ । दोच्चं पि तच्चं पि उग्घोसेह, एयमा-
णत्तियं पच्चप्पिणह ” । तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा जाव
पच्चप्पिणन्ति ॥ २२ ॥

तए णं विजयवद्धमाणे खेडे इमं एयारूवं उग्घोसणं सोच्चा
निसम्म बहवे वेज्जा य ६ सत्थकोसहत्थगया सएहिन्तो
२ गिहेहिन्तो पडिनिक्खमन्ति, २ विजयवद्धमाणस्स खेडस्स
मज्झंमज्जेणं जेणेव इक्काईरट्टकूडस्स गिहे तेणेव उवागच्छन्ति,
२ इक्काईरट्टकूडस्स सरीरगं परामुसन्ति, २ तेसिं रोगाणं
निदाणं पुच्छन्ति, २ बहूहिं अब्भङ्गेहि य उव्वट्टणेहि य सिणेह-
पाणेहि य वमणेहि य विरेयणेहि य अवद्दहणाहि य अवणहा-
णेहि य अणुवासणाहि य बत्थिकम्मेहि य निरूहेहि य सिरा-
वेहेहि य तच्छणेहि य पच्छणेहि य सिरोबत्थीहि य तप्प-
णाहि य पुडपागेहि य छल्लीहि य मूलेहि य कन्देहि य पत्तेहि
य पुप्फेहि य फलेहि य बीणहि य सिलियाहि य गुलियाहि य
ओसहेहि य भेसज्जेहि य इच्छन्ति तेसिं सोलसण्हं रोगाय-
ङ्काणं एगमवि रोगायङ्कं उवसमावित्तए, नो चेव णं संचा-
एन्ति उवसामित्तए । तए णं ते बहवे वेज्जा य वेज्जपुत्ता य
जाहे नो संचाएन्ति तेसिं सोलसण्हं रोगायङ्काणं एगमवि
रोगायङ्कं उवसामित्तए, ताहे सन्ता तन्ता परितन्ता जामेव

दिसिं पाउब्भूया तामेव दिसिं पडिगया ॥ २३ ॥

तए णं इक्काई रट्टकूडे वेज्जेहि य ६ पडियाइक्खिए परि-
यारगपरिचत्ते निविट्ठोसहभेसज्जे सोलसरोगायङ्केहिं अभि-
भूए समाणे रज्जे य रट्ठे य जाव अन्तेउरे य मुच्छिए रज्जं च
रट्ठं च आसाएमाणे पत्थेमाणे पीहेमाणे अभिलसमाणे
अट्टदुहट्टवसट्ठे अट्ठाइज्जाइं वाससयाइं परमाउयं पालइत्ता
कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए उक्कोसेणं
सागरोवमट्ठिइएसु नेरइएसु नेरइयत्ताए उववन्ने । से णं तओ
अणन्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव मियग्गामे नयरे विजयस्स खत्ति-
यस्स मियाए देवीए कुच्छिसि पुत्तत्ताए उववन्ने ॥ २४ ॥

तए णं तीसे मियाए देवीए सरीरे वेयणा पाउब्भूया
उज्जला जाव दुरहियासा । जप्पभिइं च णं मियापुत्ते दारए
मियाए देवीए कुच्छिसि गम्भत्ताए उववन्ने, तप्पभिइं च णं
मियादेवी विजयस्स अणिट्ठा अकन्ता अप्पिया अमणुत्ता
अमणामा जाया यावि होत्था ॥ २५ ॥

तए णं तीसे मियाए देवीए अन्नया कयाइ पुव्वरत्तावर-
त्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियाए जागरमाणीए इमे एया-
रूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—“ एवं खलु अहं विज-
यस्स खत्तियस्स पुव्विं इट्ठा ६ धेज्जा वेसासिया अणुमया
आसी । जप्पभिइं च णं मम इमे गम्भे कुच्छिसि गम्भत्ताए
उववन्ने, तप्पभिइं च णं अहं विजयस्स खत्तियस्स अणिट्ठा
जाव अमणामा जाया यावि होत्था, निच्छइ णं विजए
खत्तिए मम नामं वा गोयं वा गिण्हित्तए वा किमङ्ग पुण
दंसणं वा परिभोगं वा । तं सेयं खलु मम एयं गम्भं बड्ढहिं
गम्भसाडणाहि य पाडणाहि य गालणाहि य मारणाहि य

साडित्तए वा ४, एवं संपेहेइ, २ बद्धणि खाराणि य कडु-
याणि य तूवराणि य गम्भसाडणाणि य खायमाणी य पीय-
माणी य इच्छइ तं गम्भं साडित्तए वा ४, नो चेव णं से
गम्भे सडइ वा ४ । तए णं सा मियादेवी जाहे नो संचापइ
तं गम्भं साडित्तए वा ४, ताहे सन्ता तन्ता परितन्ता अका-
मिया असयंबसा तं गम्भं दुहंदुहेणं परिवहइ ॥ २६ ॥

तस्स णं दारगस्स गम्भगयस्स चेव अट्ट नालीओ अभि-
न्तरप्पवहाओ, अट्ट नालीओ बाहिरप्पवहाओ, अट्ट पूयप्प-
वहाओ, अट्ट सोणियप्पवहाओ, दुवे दुवे कण्णन्तरेसु, दुवे
दुवे अच्छिअन्तरेसु, दुवे नक्कन्तरेसु, दुवे दुवे धमणिअन्तरेसु
अभिक्खणं अभिक्खणं पूयं च सोणियं च परिसवमाणीओ
२ चेव चिट्ठन्ति । तस्स णं दारगस्स गम्भगयस्स चेव
अग्गिए नामं वाही पाउब्भूए । जे णं से दारए आहारेइ, से
णं खिप्पामेव विद्धंसमागच्छइ, पूयत्ताए सोणियत्ताए य
परिणमइ, तं पि य से पूयं च सोणियं च आहारेइ ॥ २७ ॥

तए णं सा मियादेवी अन्नया कयाइ नवण्हं मासाणं बहु-
पुण्णाणं दारगं पयाया जाइअन्धे जाव आगिइमेत्ते । तए णं
सा मियादेवी तं दारगं हुंडं अन्धारूवं पासइ, २ भीया ४
अम्मधाइं सद्दावेइ, २ एवं वयासी-“गच्छह णं, देवाणु-
प्पिया, तुमं एयं दारगं एगन्ते उक्कुरुडियाए उब्झाहि” ।
तए णं सा अम्मधाई मियादेवीए “तह” त्ति एयमट्ठं पडि-
सुणेइ, २ जेणेव विजए खत्तिए तेणेव उवागच्छइ, ३ कर-
यलपरिग्गहियं...एवं वयासी-“एवं खलु, सामी, मियादेवी
नवण्हं मासाणं...जाव आगिइमेत्ते । तए णं सा मियादेवी
तं हुंडं अन्धारूवं पासइ, २ भीया तत्था उव्विगा संजाय-

भया ममं सदावेइ, २ एवं वयासी-‘गच्छह णं तुब्भे, देवाणु-
प्पिया, एयं दारगं एगन्ते उक्खुडियाए उज्झाहि’ । तं
संदिसह णं, सामी, तं दारगं अहं एगन्ते उज्झामि
उदाहु मा” ॥ २८ ॥

तए णं से विजए खत्तिए तसि अम्मघाईए अन्तिए एय-
मट्ठं सोच्चा निसम्म तहेव संभन्ते उट्ठाए उट्ठेइ, २ जेणेव
मियादेवी तेणेव उवागच्छइ, २ मियादेवि एवं वयासी-
“देवाणुप्पिया, तुब्भं पढमं गब्भे । तं जइ णं तुब्भे
एयं एगन्ते उक्खुडियाए उज्झसि, तओ णं तुब्भं पया नो
थिरा भविस्सइ । तो णं तुमं एयं दारगं रहस्सियंगंसि भूमि-
घरांसि रहस्सिएणं भत्तपाणेणं पडिजागरमाणी विहराहि,
तो णं तुब्भं पया थिरा भविस्सइ” । तए णं सा मियादेवी
विजयस्स खत्तियस्स “तह” त्ति एयमट्ठं विणएणं पडिसुणेइ,
२ तं दारगं रहस्सियंगंसि भूमिघरांसि रहस्सिएणं भत्तपाणेणं
पडिजागरमाणी विहरइ ॥ २९ ॥

“एवं खलु, गोयमा, मियापुत्ते दारए पुरापोराणाणं जाव
पच्चाणुभवमाणे विहरइ” ॥ ३० ॥

“मियापुत्ते णं, भन्ते, दारए इओ कालमासे कालं किच्चा
कहिं गमिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ?” “गोयमा, मियापुत्ते
दारए छव्वासं वासाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं
किच्चा इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे वेयडुगिरिपायमूले
सीइकुलंसि सीहत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ सीहे भवि-
स्सइ अहम्मिण जाव साहसिए, सुबहुं पावं जाव समज्जि-
णइ, २ कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए
उक्कोससागरोवमट्ठिणसु जाव उववज्जिहिइ । से णं तओ

अणन्तरं उव्वट्ठित्ता सरीसवेसु उववज्जिहिइ । तत्थ णं कालं किच्चा दोच्चाए पुढवीए उक्कोसेणं तिण्णिण सागरोवमाइं... । से णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता पक्खीसु उववज्जिहिइ । तत्थ वि कालं किच्चा तच्चाए पुढवीए सत्त सागरोवमाइं... । से णं तओ सीहेसु य..., तयाणन्तरं चोत्थीए उरगो, पञ्चमीए इत्थी°..., छट्ठीए मणुया°..., अहे सत्तमीए । तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता से जाइं इमाइं जलयरपाञ्चिन्दियतिरिक्खजोणियाणं मच्छकच्छवगाहमगरसुं सुमाराईणं अड्डुतेरस जाइकुलकोडिजोणिपमुहसयसहस्साइं... तत्थ णं एगमेगंसि जोणिविहाणंसि अणेगसयसहस्सखुत्तो उदाइत्ता २ तत्थ भुज्जो २ पच्चायाइस्सइ । से णं तओ उव्वट्ठित्ता..., एवं चउपएसु उरपरिसप्पेसु भुयपरिसप्पेसु खहयरेसु चउरिन्दिएसु तेइन्दिएसु बेइन्दिएसु वणप्फइएसु कडुयखखेसु कडुयदुद्धिएसु वाउ° तेउ° आउ° पुढवी° अणेगसयसहस्सखुत्तो ... । से णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता सुपइट्टपुरे नयरे गोणत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ उम्मुक्कबालभावे अन्नया कयाइ पढमपाउसंसि गङ्गाए महानईए खलीणमट्ठियं खणमाणे तडीए पेल्लिए समाणे कालगए तत्थेव सुपइट्टपुरे नयरे सेट्टिकुलंसि पुमत्ताए पच्चायाइस्सइ । से णं तत्थ उम्मुक्कबालभावे जोव्वणगमणुप्पत्ते तहारूवाणं थेराणं अन्तिए धम्मं सोच्चा निसम्म मुण्डे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइस्सइ । से णं तत्थ अणगारे भविस्सइ इरियासमिए जाव° बम्भयारी । से णं तत्थ बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउणित्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा सोहम्मे कप्पे देवत्ताए उववज्जिहिइ । से णं तओ

अणन्तरं चयं चइत्ता महाविदेहे वासे जाइं कुलाइं भवन्ति
अढ्वाइं..., जहा दढपइन्ने, सा चेव वत्तव्वया, कलाओ,
जाव सिज्झिहिइ ५ ॥ एवं खलु, जम्बू, समणेणं भगवया
महाधीरेणं जाव संपत्तेणं दुहविवागाणं पढमस्स अज्झय-
णस्स अयमट्ठे पन्नत्ते त्ति बेमि ” ॥ ३१ ॥

II

“जइ णं भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं दुहविवागाणं
पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते, दोच्चस्स णं, भन्ते,
अज्झयणस्स दुहविवागाणं समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे
पन्नत्ते ? ” “ तए णं से सुहम्मे अणगारे जम्बुं अणगारं एवं
वयासी—“ एवं खलु, जम्बू ” ॥ ३२ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं वाणियगामे नामं नयरे होत्था
रिद्धत्थिमियसमिद्धे । तस्स णं वाणियगामस्स उत्तरपुरत्थिमे
दिसीभाए दूईपलासे नामं उज्जाणे होत्था । तत्थ णं दूईपलासे
सुहम्मस्स जक्खस्स जक्खाययणे होत्था । तत्थ णं वाणिय-
गामे मित्ते नामं राया होत्था । वण्णओ । तस्स णं मित्तस्स
रन्नो सिरी नामं देवी होत्था । वण्णओ ॥ ३३ ॥

तत्थ णं वाणियगामे कामज्झया नामं गणिया होत्था
अहीणं जाव सुरूवा बावत्तरिकलापण्डिया चउसाट्ठिगणिया-
गुणोववेया एगूणतीसविसेसे रममाणी एक्कवीसरइगुण-
प्पहाणा बत्तीसपुरिसोवयारकुसला नवङ्गसुत्तपडिबोहिया
अट्ठारसदेसीभासाविसारया सिंगारागारचारुवेसा गीय-
रइगन्धव्वनट्टकुसला संगयगयं सुन्दरथणं ऊसियज्झया
सहस्सलम्मा विदिण्णछत्तचामरवालवीयणीया कणीरह-
प्पयाया यावि होत्था, बड्ढणं गणियासहस्साणं आहेवच्चं

जाव विहरइ ॥ ३४ ॥

तत्थ णं वाणियगामे विजयमित्ते नामं सत्थवाहे परि-
वसइ अड्डे...। तस्स णं विजयमित्तस्स सुभहा नामं भारिया
होत्था अहीणं...। तस्स णं विजयमित्तस्स पुत्ते सुभहाए
भारियाए अत्तए उज्जिनयए नामं दारए होत्था अहीणं जाव
सुरूवे ॥ ३५ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे समोसडे
परिसा निग्गया । राया जहा कूणिओ तहा निग्गओ ।
धम्मो कहिओ । परिसा पडिगया राया य गओ ॥ ३६ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
जेट्ठे अन्तेवासी इन्दभूई नामं अणगारे जाव ंलेस्से छट्ठं-
छट्ठेणं, जहा पन्नत्तीए, पढमं जाव जेणेव वाणियगामे नयरे
तेणेव उवागच्छइ, २ उच्चनीयं...अडमाणे जेणेव रायमगे
तेणेव ओगाढे । तत्थ णं बहवे हत्थी पासइ संनद्धबद्धवम्मिय-
गुडियउप्पीलियकच्छे उद्दामियघण्टे नाणामणिरयणविविह-
गेवेज्जउत्तरकञ्चुइजे पडिकप्पिए झयपडागवरपञ्चामेल-
आरूढहत्थारोहे गहियाउहप्पहरणे । अन्ने य तत्थ बहवे
आसे पासइ संनद्धबद्धवम्मियगुडिए आविद्धगुडे ओसारिय-
पक्खरे उत्तरकञ्चुइयओचूलमुहचण्डाधरचामरथासगपरि-
मण्डियकडिए आरूढआसारोहे गहियाउहप्पहरणे । अन्ने य
तत्थ बहवे पुरिसे पासइ संनद्धबद्धवम्मियकवए उप्पी-
लियसरासणपट्टिए पिण्डगेवेज्जे विमलवरबद्धचिन्धपट्टे
गहियाउहप्पहरणे । तेसिं च णं पुरिसाणं मज्झगयं पुरिसं
पासइ अवओडयबन्धणं उक्कित्तकण्णनासं नेहत्तुप्पियगत्तं
बन्धकक्खडियसुयनियत्थं कण्ठेगुणरत्तमल्लदामं चुण्ण-

गुण्डियगतं चुण्णयं वज्झपाणापियं तिलंतिलं चेव छिज्जमाणं कागणिमंसाइं खावियन्तं पावं खक्खरगसएहिं हम्ममाणं अणेगनरनारीसंपरिवुडं चच्चरे चच्चरे खण्डपडहएणं उग्घो-
सिज्जमाणं । इमं च णं एयारूवं उग्घोसणं पडिसुणेइ—“ नो खलु, देवाणुप्पिया, उज्झियगस्स दारगस्स केइ राया वा रायपुत्तो वा अवरज्झइ, अप्पणो से सयाइं कम्माइं अव-
रज्झन्ति ” ॥ ३७ ॥

तए णं से भगवओ गोयमस्स तं पुरिसं पासित्ता इमे अज्झत्थिए ५—“ अहो णं इमे पुरिसे जाव नरयपडिरूवियं वेयणं वेएइ ” त्ति कट्टु वाणियगामे नयरे उच्चनीयमज्झिम-
कुलाइं जाव अडमाणे अहापज्जत्तं समुदाणियं गिण्हइ, २ वाणियगामे नयरे मज्झमज्झेणं जाव पडिदंसेइ, २ समणं भगवं महावीरं वन्दइ नमंसइ, २ एवं वयासी—“ एवं खलु अहं, भन्ते, तुब्भेहिं अब्भणुन्नाए समाणे वाणियगामं जाव तहेव वेएइ । से णं, भन्ते, पुरिसे पुव्वभवे के आसी जाव पच्चणुभवमाणे विहरइ ? ” “ एवं खलु, गोयमा ” ॥ ३८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे हत्थिणाउरे नामं नयरे होत्था रिद्धं । तत्थ णं हत्थि-
णाउरे नयरे सुनन्दे नामं राया होत्था महयां..... । तत्थ णं हत्थिणाउरे बहुमज्झदेसभाए एत्थ णं महं एगे गोमण्ड-
वए होत्था अणेगखम्भसयसंनिविट्ठे पासाईए ४ । तत्थ णं बहवे नगरगोरूवाणं सणाहा य अणाहा य नगरगावीओ य नगरवसभा य नगरबलीवद्दा य नगरपडुयाओ य पउरतण-
पाणिया निब्भया निरुवसग्गा सुहंसुहेणं परिवसन्ति ॥३९॥

तत्थ णं हत्थिणाउरे नयरे भीमे नाम कूडग्गाहे होत्था

अहम्मिए जाव दुप्पडियाणन्दे । तस्स णं भीमस्स कूडग्गा-
हस्स उप्पला नामं भारिया होत्था अहीणं । तए णं सा
उप्पला कूडग्गाहिणी अन्नया कयाइ आवन्नसत्ता जाया यावि
होत्था । तए णं तीसे उप्पलाए कूडग्गाहिणीए तिण्हं मासाणं
बहुपडिपुण्णाणं अयमेयारूवे दोहले पाउब्भूए—“ धन्नाओ
णं ताओ अम्मयाओ ४ जाव सुलद्धे जम्मजीवियफले,
जाओ णं नगरगोरूवाणं सणाहाण य जाव वसभाण य ऊहे-
हि य थणेहि स वसणेहि य छेप्पाहि य ककुहेहि य वहेहि
य कण्णेहि य अच्छीहि य नासाहि य जिब्भाहि य ओट्टेहि
य कम्बलेहि य सोल्लेहि य तल्लिएहि य भज्जिएहि य परिसु-
क्केहि य लावणेहि य सुरं च महुं च मेरगं च जाइं च सीहुं च
पसन्नं च आसाएमाणीओ विसाएमाणीओ परिभुञ्जेमाणीओ
दोहलं विणेन्ति । तं जइ णं अहमवि बहूणं नगरं जाव
विणिज्जामि ” त्ति कट्ठु, तंसि दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि
सुक्का भुक्खा निम्मंसा ओलुगसरीरा नित्तेया दीणविमण-
चयणा पण्डल्लइयमुहा ओमन्थियनयणवयणकमला जहोइयं
पुण्णवत्थगन्धमल्लालंकाराहारं अपरिभुञ्जमाणी करयल-
मलिय व्व कमलमाला ओहयं जाव झियाइ ॥ ४० ॥

इमं च णं भीमे कूडग्गाहे जेणेव उप्पला कूडग्गाहिणी
तेणेव उवागच्छइ, २ ओहयं जाव पासइ, एवं वयासी—
“ किं णं तुमे, देवाणुप्पिए, ओहयं जाव झियासि ? ” तए
णं सा उप्पला भारिया भीमं कूडग्गाहं एवं वयासी—“ एवं
खलु, देवाणुप्पिया, ममं तिण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं
दोहला पाउब्भूया—‘ धन्ना णं ताओ जाओ णं बहूणं गोरू-
वाणं ऊहेहि य जाव लावणेहि य सुरं च ६ आसाएमाणीओ

३ दोहलं विणेन्ति । तए णं अहं, देवाणुप्पिया. तंसि दोहलंसि अविणिज्जमाणंसि जाव झियामि ” ॥ ४१ ॥

तए णं से भीमे कूडग्गाहे उप्पलं भारियं एवं वयासी-
 “मा णं तुमं, देवाणुप्पिया, ओहयं...झियाहि । अहं णं
 तद्वा करिस्सामि जहा णं तव दोहलस्स संपत्ती भविस्सइ” ।
 तार्हि इट्ठाहिं ५ जाव वग्गूहिं समासासेइ । तए णं से भीमे
 कूडग्गाहे अद्धरत्तकालसमयंसि एगे अबीए संनद्धं जाव
 °पहरणे सयाओ गिहाओ निग्गच्छइ, २ हत्थिणाउरे नयरे
 मज्झमज्झेणं जेणेव गोमण्डवे तेणेव उवागए बहूणं नगरगो-
 रूवाणं जाव वसभाण य अप्पेगइयाणं ऊहे छिन्दइ जाव
 अप्पेगइयाणं कम्बले छिन्दइ, अप्पेगइयाणं अन्नमन्नाणं अङ्गो-
 वङ्गाणं वियङ्गेइ, २ जेणेव सए गिहे तेणेव उवागच्छइ, २
 उप्पलाए कूडग्गाहिणीए उवणेइ । तए णं सा उप्पला भारिया
 तेहिं बह्वहिं गोमंसेहि य सोल्लेहि य सुरं च ५ आसाएमाणी
 तं दोहलं विणेइ । तए णं सा उप्पला कूडग्गाहिणी संपुण्ण-
 दोहला संमाणियदोहला विणायदोहला वोच्छिन्नदोहला
 संपन्नदोहला तं गब्भं सुहंसुहेणं परिवहइ ॥ ४२ ॥

तए णं सा उप्पला कूडग्गाहिणी अन्नया कयाइ नवण्हं
 मासाणं बहुपडिपुण्णाणं दारगं पयाया । तए णं तेणं दारएणं
 जायमेत्तेणं चेव महया २ सदेणं विधुट्ठे विस्सरे आरसिए ।
 तए णं तस्स दारगस्स आरसियसइ सोच्चा निसम्म हत्थि-
 णाउरे नयरे बह्वे नगरगोरूवा जाव वसभा य भीया...
 उव्विग्गा सव्वओ समन्ता विण्णलाइत्था । तए णं तस्स
 दारगस्स अम्मापियरो अयमेयारूवं नामधेज्जं करेन्ति-
 “जम्हा णं अम्हं इमेणं दारएणं जायमेत्तेणं चेव महया

महया चिञ्चीसहेणं विघुट्टे विस्सरे आरसिण, तण णं एयस्स दारगस्स आरसियसदं सोच्चा निसम्म हत्थिणाउरे बह्वे नगरगोरूवा जाव भीया ४ सव्वओ समन्ता विण्णला-
इत्था, तम्हा णं होउ अम्हं दारण गोत्तासए नामेणं” । तण णं से गोत्तासए दारण उम्मुक्कबालभावे जाए यावि होत्था ॥४३॥

तण णं से भीमे कूडग्गाहे अन्नया कयाइ कालधम्मणा संजुत्ते । तण णं से गोत्तासे दारण बहुएणं मित्तनाइनियग-
सयणसंबन्धिपरियणेणं सद्धिं संपरिवुडे रोयमाणे कन्दमाणे विलवमाणे भीमस्स कूडग्गाहस्स नीहरणं करेइ, २ बहूइं लोइयमयकिच्चाइं करेइ । तण णं से सुनन्दे राया गोत्तासं दारयं अन्नया कयाइ सयमेव कूडग्गाहत्ताए ठावेइ । तण णं से गोत्तासे दारण कूडग्गाहे जाए यावि होत्था अहम्मिण जाव दुण्णडियणन्दे ॥ ४४ ॥

तण णं से गोत्तासे दारण कूडग्गाहित्ताए कल्लाकल्लिं अद्धरत्तियकालसमयंसि एगे अबीए संनद्धबद्धकवए जाव गहियाउहण्णहरणे सयाओ गिहाओ निग्गच्छइ, २ जेणेव गोमण्डवे तेणेव उवागच्छइ, २ बहूणं नगरगोरूवाणं सणा-
हाण य जाव वियङ्गेइ, २ जेणेव सए गेहे तेणेव उवागए । तण णं से गोत्तासे कूडग्गाहे तेहिं बहूहिं गोमंसेहि य सोल्लेहि य ...सुरं च ६ आसाएमाणे विसाएमाणे जाव विहरइ । तण णं से गोत्तासे कूडग्गाहे एयकम्मे...सुबहुं पावकम्मं समज्जिणित्ता पञ्चवाससयाइं परमाउयं पालइत्ता अट्टदुद्धट्टो-
वगए कालमासे कालं किच्चा दोच्चाए पुढवीए उक्कोसं तिसागरोवमठिइएसु नेरइएसु नेरइयत्ताए उववन्ने ॥ ४५ ॥

तण णं सा विजयमित्तस्स सत्थवाहस्स सुभइा नामं

भारिया जायनिंदुया यावि होत्था, जाया जाया दारगा विणिहायमावज्जन्ति । तए णं से गोत्तासे कूडग्गाहे दोच्चाए पुढवीए अणन्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव वाणियगामे नयरे विजय-
मित्तस्स सत्थवाहस्स सुभद्दाए भारियाए कुच्छिसि पुत्तत्ताए उववन्ने । तए णं सा सुभद्दा सत्थवाही अन्नया कयाइ नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं दारगं पयाया ॥ ४६ ॥

तए णं सा सुभद्दा सत्थवाही तं दारगं जायमेत्तयं चेव एगन्ते उक्कुरुडियाए उज्झावेइ, २ दोच्चं पि गिण्हावेइ, २ अणुपुव्वेणं सारक्खेमाणी संगोवेमाणी संवड्ढेइ । तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो ठिइवडियं च चन्दसूरपासाणियं च जागरियं च महया इड्डीसक्कारसमुदणं करेन्ति । तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो एक्कारसमे दिवसे निव्वत्ते संपत्ते बारसमे दिवसे इममेयारूवं गोण्णं गुणनिष्फन्नं नामधेज्जं करेन्ति—“जम्हा णं अम्हं इमे दारए जायमेत्तए चेव एगन्ते उक्कुरुडियाए उज्झिए, तम्हा णं होउ अम्हं दारए उज्झियए नामेणं” । तए णं से उज्झियए दारए पञ्चधाई-परिग्गहिए, तं जहा-खीरधाईए मज्जणधाईए मण्डणधाईए कीलावणधाईए अङ्गधाईए, जहा दढपइन्ने, जाव °निव्वाघाए गिरिकन्दरमल्लीणे विव चम्पगपायवे सुहंसुहेणं विहरइ ॥ ४७ ॥

तए णं से विजयमित्ते सत्थवाहे अन्नया कयाइ गणिमं च धरिमं च मेज्जं च पारिच्छेज्जं च चउव्विहं भण्डगं गहाय लव-
णसमुद्दं पोयवहणेण उवागए । तए णं से विजयमित्ते तत्थ लवणसमुद्दे पोयविवत्तीए निव्वुडुभण्डसारे अत्ताणे असरणे कालधम्मणा संजुत्ते । तए णं तं विजयमित्तं सत्थवाहं जे जहा बहवे ईसरतलवरमाडंबियकोडुम्बियइम्भसेट्टिसत्थवाहा

लवणसमुद्दे पोयविवत्तीए लूढं निब्बुडुभण्डसारं कालधम्मणा संजुत्तं सुणेन्ति, ते तथा हत्थनिकखेवं च बाहिरभण्डसारं च गहाय एगन्ते अवक्कमन्ति ॥ ४८ ॥

तए णं सा सुभद्दा सत्थवाही विजयमित्तं लवणसमुद्दे पोयविवत्तीए निब्बुडुभण्डसारं कालधम्मणा संजुत्तं सुणेइ, २ महया पइसोएणं अण्णुत्ता समाणी परसुनियत्ता विव चम्पगलया धस त्ति धरणीयलंसि सव्वङ्गेण संनिवडिया । तए णं सा सुभद्दा सत्थवाही मुहुत्तन्तरेण आसत्था समाणी बहूहिं मित्तं जाव परिवुडा रोयमाणी कन्दमाणी विलव-
माणी विजयमित्तसत्थवाहस्स लोइयाइं मयकिच्चाइं करेइ । तए णं सा सुभद्दा सत्थवाही अन्नया कयाइ लवणसमुद्दे-
त्तरणं च लच्छिविणासं च पोयविणासं च पइमरणं च अणु-
चिन्तेमाणी २ कालधम्मणा संजुत्ता ॥ ४९ ॥

तए णं ते नगरगुत्तिया सुभदं सत्थवाहिं कालगयं जाणित्ता उज्जिनयगं दारगं सयाओ गिहाओ निच्छुमेन्ति, २ तं गिहं अन्नस्स दलयन्ति । तए णं से उज्जिनयए दारए सयाओ गिहाओ निच्छूढे समाणे वाणियगामे नयरे सिंघा-
डगं जाव ँपहेसु जूयखेलपसु वेसियाघरेसु पाणागारेसु य सुहंसुहेणं परिवडूइ । तए णं से उज्जिनयए दारए अणोह-
ट्टिए अणिवारिए सच्छन्दमई सइरप्पयारे मज्जप्पसङ्की चोर-
जूयवेसदारप्पसङ्की जाए यावि होत्था । तए णं से उज्जि-
नयए अन्नया कयाइ कामज्झयाए गणियाए सद्धि संपलम्मे जाए यावि होत्था, कामज्झयाए गणियाए सद्धि विउलाइं उरालाइं माणुस्सगाइं भोगभोगाइं भुञ्जमाणे विहरइ ॥५०॥

तए णं तस्स विजयमित्तस्स रत्तो अन्नया कयाइ सिरीए

देवीए जोणिसूले पाउञ्छूए यावि होत्था, नो संचाएइ विजय-
मित्ते राया सिरीए देवीए सद्धि उरालाई माणुस्सगाई भोग-
भोगाई भुञ्जमाणे विहरित्ते। तए णं से विजयमित्ते राया
अन्नया कयाइ उज्झियदारयं कामज्झयाए गणियाए गिहाओ
निच्छुभावेइ, २ कामज्झयं गणियं अभिन्तरियं ठावेइ, २
कामज्झयाए गणियाए सद्धि उरालाई भोगभोगाई भुञ्जमाणे
विहरइ ॥ ५१ ॥

तए णं से उज्झियए दारए कामज्झयाए गणियाए गिहाओ
निच्छुभमाणे कामज्झयाए गणियाए मुच्छिए गिद्धे गद्धिए
अज्झोववन्ने अन्नत्थ कत्थइ सुइं च रइं च धिइं च अविन्द-
माणे तच्चित्ते तम्मणे तल्लेस्से तदज्झवसाणे तदट्ठोवउत्ते तय-
प्पियकरणे तब्भावणाभाविए कामज्झयाए गणियाए बहूणि
अन्तराणि य छिड्डाणि य विवराणि य पडिजागरमाणे २
विहरइ । तए णं से उज्झियए दारए अन्नया कयाइ कामज्झयं
गणियं अन्तरं लब्धेइ, २ कामज्झयाए गणियाए गिहं रहसियं
अणुप्पविसइ, २ कामज्झयाए गणियाए सद्धि उरालाई
माणुस्सगाई भोगभोगाई भुञ्जमाणे विहरइ ॥ ५२ ॥

इमं च णं मित्ते राया ण्हाए जाव ँपायच्छित्ते सव्वालं-
कारविभूसिए मणुस्सवागुरापरिखित्ते जेणेव कामज्झयाए
गिहे तेणेव उवागच्छइ, २ तत्थ णं उज्झियए दारए काम-
ज्झयाए गणियाए सद्धि उरालाई भोगभोगाई जाव विहर-
माणं पासइ, २ आसुरुत्ते ४ तिवलियभिउडिं निडाले साहट्ठु
उज्झियगं दारगं पुरिसेहिं गिण्हावेइ, २ अट्ठिमुट्ठिजाणुकोप्पर-
पहारसंभग्गमहियगत्तं करेइ, २ अवओडयबन्धणं करेइ, २
एणं विहाणेणं वज्झं आणावेइ । “एवं खलु, गोयमा,

उज्झियए दारए पुरापोराणाणं कम्माणं जाव पञ्चणुभवमाणे विहरइ ” ॥ ५३ ॥

“ उज्झियए णं, भन्ते, दारए इओ कालमासे कालं किच्चा कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा, उज्झियए दारए पणवीसं वासाइं परमाउयं पालइत्ता अज्जेव तिभागावसेसे दिवसे सुलीभिन्ने कए समणे कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए नेरइयत्ताए उववज्जिहिइ । से णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे वेयङ्गुगिरिपायमूले वाणरकुलंसि वाणरत्ताए उववज्जिहिइ । से णं तत्थ उम्मुक्कबालभावे तिरियभोगेसु मुच्छिए गिद्धे गढिए अज्झोववन्ने जाए जाए वाणरपेल्लए वहेइ । तं एय-कम्मे...कालमासे कालं किच्चा इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे इन्दपुरे नयरे गणियाकुलंसि पुत्तत्ताए पञ्चायाहिइ । तए णं तं दारयं अम्मापियरो जायमेत्तकं वद्धेहिन्ति, नपुंसगकम्मं सिक्खावेहिन्ति । तए णं तस्स दारयस्स अम्मापियरो निव्वत्तबारसाहस्स इमं एयारूवं नामधेज्जं करेन्ति, तं जहा-‘होउ णं अम्हं इमे दारए पियसेणे नामं नपुंसए’ । तए णं से पियसेणे नपुंसए उम्मुक्कबालभावे जोव्वणगमणुप्पत्ते विन्नयपरिणयमेत्ते रूवेण य जोव्वणेण य लावणेण य उक्किट्ठे उक्किट्ठसरीरे भविस्सइ । तए णं से पियसेणे नपुंसए इन्दपुरे नयरे बहवे राईसरं जाव ँपभिईओ बहूहि य विज्जापयोगेहि य मन्तचुण्णेहि य हियउड्ढावणाहि य निण्हवणेहि य पण्हवणेहि य वसीकरणेहि य आभियोगिणहि य अभियोगित्ता उरालाइं माणुस्सगाइं भोगभोगाइं भुज्जमाणे विहरिस्सइ ॥ ५४ ॥

तए णं से पियसेणे नपुंसए पयकम्मे...सुबहुं पावकम्मं
समज्जिणित्ता एक्कवीसं वाससयं परमाउयं पालइत्ता काल-
मासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए नेरइयत्ताए
उववज्जिहिइ । तत्तो सरीसवेसु, सुंसुमारे, तहेव जाव पुढवि°
...। से णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव जम्बुद्दीवे दीवे भारहे
वासे चम्पाए नयरीए महिसत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ
अन्नया कयाइ गोट्टिल्लएहिं जीवियाओ ववरोविए समाणे
तत्थेव चम्पाए नयरीए सेट्टिकुलंसि पुत्तत्ताए पच्चायाहिइ ।
से णं तत्थ उम्मुक्कबालभावे तहारूवाणं थेराणं अन्तिए
केवलं बोहिं...अणगारे, सोहम्मे कप्पे, जहा पढमे, जाव
अन्तं करेहिइ ॥ ५५ ॥ निक्खेवो ॥ २ ॥

III

तच्चस्स उक्खेवो—“एवं खलु, जम्बू ॥ ५६ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं पुरिमताले नामं नयरे होत्था
रिद्ध° । तस्स णं पुरिमतालस्स नयरस्स उत्तरपुरत्थिमे
दिसीभाए एत्थ णं अमोहदंसणे उज्जाणे । तत्थ णं अमोह-
दंसिस्स जक्खस्स जक्खाययणे होत्था । तत्थ णं पुरिमताले
महाबले नामं राया होत्था ॥ ५७ ॥

तत्थ णं पुरिमतालस्स नयरस्स उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए
देसप्पन्ते अडवी संठिया । एत्थ णं साला नामं अडवीचोर-
पल्ली होत्था विसमगिरिकन्दरकोलम्बसंनिविट्ठा वंसीकलङ्क-
पागारपरिक्खित्ता छिन्नसेलविसमप्पवायफरिहोवगूढा अ-
ब्भिन्तरपाणीया सुदुल्लभजलपेरन्ता अणेगखण्डी विदिय-
जणदिन्ननिग्गमप्पवेसा सुबहुयस्स वि कुवियस्स जणस्स
दुप्पहंसा यावि होत्था ॥ ५८ ॥

तत्थ णं सालाडवीए चोरपल्लीए विजए नामं चोरसेणावई परिवसइ अहम्मिए जाव लोहियपाणी, बहुनयरनिग्गयजसे सूरे दढप्पहारे साहसिए सहवेही परिवसइ असिलट्टिपढम-मल्ले । से णं तत्थ सालाडवीए चोरपल्लीए पञ्चण्हं चोर-सयाणं आहेवच्चं जाव विहरइ ॥ ५९ ॥

तए णं से विजए चोरसेणावई बहूणं चोराण य पार-दारियाण य गण्ठिभेयाण य संधिच्छेयाण य खण्डपट्टाण य अन्नेसिं च बहूणं छिन्नभिन्नबाहिराहियाणं कुडङ्गे यावि होत्था । तए णं से विजए चोरसेणावई पुरिमतालस्स नय-रस्स उत्तरपुरत्थिमिल्लं जणवयं बहूहिं गामघाणहि य नगर-घाणहि य गोग्गहणेहि य बन्दिग्गहणेहि य पन्थकोट्टेहि य खत्तखणणेहि य ओवीलेमाणे विद्धंसेमाणे तज्जेमाणे ताले-माणे नित्थाणे निद्धणे निक्कणे कप्पायं करेमाणे विहरइ । महाबलस्स रत्तो अभिक्खणं २ कप्पायं गेणइ ॥ ६० ॥

तस्स णं विजयस्स चोरसेणावइस्स खन्दसिरी नामं भारिया होत्था अहीण^० । तस्स णं विजयचोरसेणावइस्स पुत्ते खन्दसिरीए भारियाए अत्तए अभग्गसेणे नामं दारए होत्था अहीणपडिपुण्णपञ्चिन्दियसरीरे विन्नयपरिणयमेत्ते जोव्वणगमणुप्पत्ते ॥ ६१ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे पुरिम-ताले नयरे समोसडे । परिसा निग्गया । राया निग्गओ । धम्मो कहिओ । परिसा राया य पडिगओ ॥ ६२ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स जेट्ठे अन्तेवासी गोयमे जाव रायमग्गं समोगाडे । तत्थ णं

बहवे हत्थी पासइ, बहवे आसे, पुरिसे संनद्धबद्धकवण ।
 तेसिं णं पुरिसाणं मज्झगयं एगं पुरिसं पासइ अवओडयं
 जाव उग्घोसिज्जमाणं । तए णं तं पुरिसं रायपुरिसा पढमंसि
 चच्चरंसि निसीयावेन्ति, २ अट्ट चुलणियए अगगओ घाएन्ति,
 २ कसप्पहारेहिं तालेमाणा २ कलुणं कागणिमंसाइं खावेन्ति,
 २ रुहिरपाणियं च पाएन्ति । तयाणन्तरं च णं दोच्चंसि
 चच्चरंसि अट्ट चुल्लमाउयाओ अगगओ घाएन्ति । एवं तच्चे
 चच्चरे अट्ट महापिउए, चउत्थे अट्ट महामाउयाओ, पञ्चमे पुत्ते,
 छट्ठे सुण्हा, सत्तमे जामाउया, अट्ठमे धूयाओ, नवमे नत्तुया,
 दसमे नत्तुईओ, एक्कारसमे नत्तुयावई, बारसमे नत्तुइणीओ,
 तेरसमे पिउसियपइया, चोदसमे पिउसियाओ, पन्नरसमे
 माउसियापइया, सोलसमे माउसियाओ, सत्तरसमे मासि-
 याओ, अट्ठारसमे अवसेसं मित्तनाइनियगसयणसंबन्धि-
 परियणं अगगओ घाएन्ति, २ कसप्पहारेहिं तालेमाणा २
 कलुणं कागणिमंसाइं खावेन्ति, २ रुहिरपाणियं च पाएन्ति
 ॥ ६३ ॥

तए णं से भगवं गोयमे तं पुरिसं पासेइ, २ इमे एयारूवे
 अज्झत्थिए समुप्पन्ने जाव तहेव निग्गए एवं वयासी-
 “एवं खलु, अहं णं भन्ते, तं चेव जाव, से णं, भन्ते, पुरिसे
 पुव्वभवे के आसी जाव विहरइ ?” “एवं खलु, गोयमा”
 ॥ ६४ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुद्वीवे दीवे भारहे
 वासे पुरिमताले नामं नयरे होत्था रिद्धं । तत्थ णं पुरिम-
 ताले नयरे उदिओदिए नामं राया होत्था महयां... । तत्थ
 णं पुरिमताले निन्नए नामं अण्डयवाणियए होत्था अङ्गे जाव

अपरिभूए अहम्मिए जाव दुप्पडियाणन्दे । तस्स णं निन्न-
यस्स बहवे पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा कल्लाकल्लि कुदा-
लियाओ य पत्थियपिडए य गिण्हन्ति, २ पुरिमतालस्स
नयरस्स परिपेरन्तेसु बहवे काइअण्डए घूइअण्डए पारेवइ-
अण्डए टिट्ठिभिअण्डए खग्गिअण्डए मयूरिअण्डए कुक्कुडि-
अण्डए य अन्नेसिं च बहूणं जलयरथलयरखहयरमाईणं
अण्डाईं गेण्हन्ति, २ पत्थियपिडगाईं भरेन्ति, २ जेणेव
निन्नयए अण्डवाणियए तेणामेव उवागच्छन्ति, २ निन्न-
यस्स अण्डवाणियस्स उवणेन्ति ॥ ६५ ॥

तए णं तस्स निन्नयस्स अण्डवाणियस्स बहवे पुरिसा
दिन्नभइभत्तवेयणा बहवे काइअण्डए य जाव कुक्कुडिअण्डए
य अन्नेसिं च बहूणं जलयरथलयरखहयरमाईणं अण्डयए
तवएसु य कवल्लीसु य कन्दुएसु य भज्जणएसु य इक्कालेसु
य तलेन्ति भज्जेन्ति सोल्लेन्ति, २ रायमग्गे अन्तरावणांसि
अण्डयपणिणं विंत्ति कप्पेमाणा विहरन्ति । अण्णणा यवि
णं से निन्नयए अण्डवाणियए तेहिं बहूहिं काइअण्डएहि
य जाव कुक्कुडिअण्डएहि य सोल्लेहि य तल्लिएहि य भज्जि-
एहि य सुरं च...आसाएमाणे विसाएमाणे विहरइ ॥ ६६ ॥

तए णं से निन्नए अण्डवाणियए एयकस्से ४ सुबहुं पाव-
कम्मं समाज्जिणित्ता एगं वाससहस्सं परमाउयं पालइत्ता
कालमासे कालं किञ्चा तच्चाए पुढवीए उक्कोससत्तसागरो-
वमठिइएसु नरएसु नेरइयत्ताए उववन्ने । से णं तओ अण-
न्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव सालाढवीए चोरपल्लीए विजयस्स
चोरसेणावइस्स खन्दसिरीए भारियाए कुच्छिसि पुत्तत्ताए
उववन्ने ॥ ६७ ॥

तए णं तीसे खन्दसिरीए भारियाए अन्नया कयाइ तिण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं इमे पयारूवे दोहले पाउब्भूए-
 “धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ जाओ णं बहूहिं मित्तनाइ-
 नियगसयणसंबन्धिपरियणमहिलाहिं अन्नाहिं य चोरमहि-
 लाहिं सद्धिं संपरिवुडा ण्हाया कयबलिकम्मा जाव °पाय-
 च्छित्ता सव्वालंकारविभूसिया विउलं असणं पाणं खाइमं
 साइमं सुरं च मज्जं च आसाएमाणी विसाएमाणी विहरन्ति ।
 जिमियभुत्तुत्तरागयाओ पुरिसनेवत्थिया संनद्धबद्ध° जाव
 °गहियाउहण्णहरणा भरिणहिं फलणहिं निक्किट्ठाहिं असीहिं
 अंसागएहिं धणूहिं समुक्खित्तेहिं सरेहिं समुलालियाहिं
 दामाहिं लम्बियाहिं य ओसारियाहिं ऊरुघण्टाहिं छिण्ण-
 तूरेणं वज्जमाणेणं २ महया उक्किट्ठ° जाव समुहरवभूयं
 पिव करेमाणीओ सालाडवीए चोरपल्लीए सव्वओ समन्ता
 ओलोएमाणीओ २ आहिण्डमाणीओ दोहलं विणेन्ति । तं
 जइ अहं पि जाव दोहलं विणिज्जामि ” त्ति कट्टु तंसि दोह-
 लंसि अविणिज्जमाणंसि जाव झियाइ ॥ ६८ ॥

तए णं से विजए चोरसेणावई खन्दसिरिभारियं ओहय°
 जाव पासइ, २ एवं वयासी-“किं णं तुमं, देवाणुप्पिया,
 ओहय° जाव झियासि ?” तए णं सा खन्दसिरी विजयं
 एवं वयासी-“एवं खलु, देवाणुप्पिया, मम तिण्हं मासाणं
 जाव झियामि ” । तए णं से विजए चोरसेणावई खन्दसि-
 रीए भारियाए अन्तिए पयमट्टं सोच्चा निसम्म खन्दसिरि-
 भारियं एवं वयासी-“अहासुहं, देवाणुप्पिय ” त्ति पयमट्टं
 पडिसुणेइ ॥ ६९ ॥

तए णं सा खन्दसिरिभारिया विजएणं चोरसेणावइणा
अब्भणुन्नाया समानी हट्टुट्टुं बहूहिं मित्तं जाव अन्नाहि
य बहूहिं चोरमहिलाहिं सद्धिं संपरिवुडा ण्हाया जाव ०वि-
भूसिया विउलं असणं ४ सुरं च ६ आसापमाणी ४ विहरइ।
जिमियभुत्तुत्तरागया पुरिसनेवच्छा संनद्धबद्धं जाव आ-
हिण्डमाणी दोहलं विणेइ। तए णं सा खन्दसिरिभारिया
संपुण्णदोहला संमाणियदोहला विणीयदोहला वोच्छिन्न-
दोहला संपन्नदोहला तं गब्भं सुहंसुहेणं परिवहइ ॥ ७० ॥

तए णं सा चोरसेणावइणी नवण्हं मासाणं बहुपडि-
पुण्णाणं दारगं पयाया। तए णं से विजए चोरसेणावई तस्स
दारगस्स महया इड्डीसक्कारसमुदएणं दसरत्तं ठिइवाडियं
करेइ। तए णं से विजए चोरसेणावई तस्स दारगस्स एक्का-
रसमे दिवसे विउलं असणं ४ उवक्खडावेइ, २ मित्तनाइं
...आमन्तेइ, २ जाव तस्सेव मित्तनाइं...पुरओ एवं
वयासी-“जम्हा णं अम्हं इमंसि दारगंसि गब्भगयंसि
समाणंसि इमे एयारूवे दोहले पाउब्भूए, तम्हा णं होउ अम्हं
दारए अभगसेणे नामेणं”। तए णं से अभगसेणे कुमारे
पञ्चघाईं जाव परिवड्ढइ। तए णं से अभगसेणे कुमारे
उम्मुक्कबालभावे यावि होत्था। अट्ट दारियाओ, जाव अट्टओ
दाओ...। उप्पि पासाए...भुञ्जमाणे विहरइ ॥ ७१ ॥

तए णं से विजए चोरसेणावई अन्नया कयाइ कालधम्म-
णा संजुत्ते। तए णं से अभगसेणे कुमारे पञ्चहिं चोरसएहिं
सद्धिं संपरिवुडे रोयमाणे कन्दमाणे विलवमाणे विजयस्स
चोरसेणावइस्स महया इड्डीसक्कारसमुदएणं नीहरणं करेइ,
२ बहूइं लोइयाइं मयकिच्चाइं करेइ, २ केणइ कालेणं अप्प-

सोए जाव यावि होत्था ॥ ७२ ॥

तए णं ते पञ्च चोरसयाइं अन्नया कयाइ अभग्गसेणं
कुमारं सालाडवीए चोरपल्लीए महया २ चोरसेणावइत्ताए
अभिसिञ्चन्ति । तए णं से अभग्गसेणे कुमारे चोरसेणावई
जाए अहम्मिए जाव कप्पायं गिण्हइ ॥ ७३ ॥

तए णं ते जाणवया पुरिसा अभग्गसेणेणं चोरसेणावइणा
बहुगामघायावणाहिं ताविया समाणा अन्नमन्नं सहावेन्ति,
२ एवं वयासी—“एवं खलु, देवाणुप्पिया, अभग्गसेणे चोर-
सेणावई पुरिमतालस्स नयरस्स उत्तरिल्लं जणवयं बहूहिं
गामघाएहिं जाव निद्धणं करेमाणे विहरइ । तं सेयं खलु,
देवाणुप्पिया, पुरिमताले नयरे महाबलस्स रत्तो एयमट्ठं
विन्नवित्तए” । तए णं ते जाणवया पुरिसा एयमट्ठं अन्न-
मन्नेणं पडिसुणेन्ति, २ महत्थं महग्गं महरिहं रायारिहं पाहुडं
गिण्हन्ति, २ जेणेव पुरिमताले नयरे तेणेव उवागए २ जेणेव
महाबले राया तेणेव उवागए २ महाबलस्स रत्तो तं महत्थं
जाव पाहुडं उवणेन्ति, २ करयलं...अञ्जलिं कट्ठु महाबलं
रायं एवं वयासी—“एवं खलु, सामी, सालाडवीए चोर-
पल्लीए अभग्गसेणे चोरसेणावई अम्हे बहूहिं गामघाएहि य
जाव निद्धणे करेमाणे विहरइ । तं इच्छामि णं, सामी, तुज्झं
बाहुच्छायापरिग्गहिया निब्भया निरुवसग्गा सुहेणं परि-
वसित्तए” त्ति कट्ठु पायवाडिया पञ्जलिउडा महाबलं रायं
एयमट्ठं विन्नवेन्ति ॥ ७४ ॥

तए णं से महाबले राया तेसिं जाणवयाणं पुरिसाणं
अन्तिए एयमट्ठं सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते जाव मिसिमिसे-
माणे तिवालियं भिउडिं निडाले साहट्ठु दण्डं सहावेइ, २ एवं

वयासी-“गच्छह णं तुमं, देवाणुप्पिया, सालाडविं चोर-
पाल्लिं विलुम्पाहि, २ अभग्गसेणं चोरसेणावइं जीवगाहं
गिण्हाहि, २ ममं उवणेहि” । तए णं से दण्डे “तह” त्ति
एयमट्ठं पडिसुणेइ । तए णं से दण्डे बद्धहिं पुरिसेहिं संनद्ध-
बद्धं जाव ँपहरणेहिं सद्धिं संपरिवुडे मंगइएहिं फलएहिं
जाव छिप्पतूरेणं वज्जमाणेणं महया जाव उक्किट्ठं जाव करे-
माणे पुरिमतालं नयरं मज्झमज्झेणं निग्गच्छइ, २ जेणेव
सालाडवी चोरपल्ली तेणेव पहारेत्थ गमणाए ॥ ७५ ॥

तए णं तस्स अभग्गसेणस्स चोरसेणावइस्स चारपुरिसा
इमीसे कहाए लद्धट्ठा समाणा जेणेव सालाडवी चोरपल्ली,
जेणेव अभग्गसेणे चोरसेणावई, तेणेव इवागच्छन्ति, २
करयलं जाव एवं वयासी-“एवं खलु, देवाणुप्पिया, पुरिम-
ताले नयरे महाबलेणं रत्ता महाभडचडगरेणं दण्डे आणत्ते-
'गच्छह णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, सालाडविं चोरपाल्लिं विलु-
म्पाहि, अभग्गसेणं चोरसेणावइं जीवगाहं गेण्हाहि, २ ममं
उवणेहि’ । तए णं से दण्डे महया भडचडगरेणं जेणेव
सालाडवी चोरपल्ली तेणेव पहारेत्थ गमणाए” ॥ ७६ ॥

तए णं से अभग्गसेणे चोरसेणावई तेसि चारपुरिसाणं
अन्तिए एयमट्ठं सोच्चा निसम्म पञ्च चोरसयाइं सहावेइ, २
एवं वयासी-“एवं खलु, देवाणुप्पिया, पुरिमताले नयरे
महाबले जाव तेणेव पहारेत्थ गमणाए । तं^२ सेयं खलु,
देवाणुप्पिया, अमहं तं दण्डं सालाडविं चोरपाल्लिं असंपत्ते
अन्तरा खेव पडिसेहत्तए” । तए णं ताइं पञ्च चोरसयाइं

१. Elsewhere, e. g., निरया, § ६१, मंगइएहिं इति पठ्यते.

२. A has a few sentences here which are irrelevant.

अभग्गसेणस्स चोरसेणावइस्स “तइ” त्ति जाव पडि-
सुणेन्ति ॥ ७७ ॥

तए णं से अभग्गसेणे चोरसेणावई विउलं असणं पाणं
क्काइमं साइमं उवक्खडवेइ, २ पञ्चहिं चोरसएहिं सद्धिं
ण्हाए जाव °पायच्छित्ते भोयणमण्डवंसि तं विउलं असणं ४
सुरं च आसापमाणे ४ विहरइ । जिमियभुत्तुत्तरागए वि य
णं समाणे आयन्ते चोक्खे परमसुइभूए पञ्चहिं चोरसएहिं
सद्धिं अल्लं चम्मं दुरुइइ, २ संनद्धबद्धं जाव °पहरणेहिं
मग्गइएहिं जाव °रवेणं पुव्वावरण्हकालसमयंसि साला-
डवीओ चोरपल्लीओ निग्गच्छइ, ३ विसमदुग्गगहणं ठिए
गहियभत्तपाणे तं दण्डं पडिवालेमाणे चिट्ठइ ॥ ७८ ॥

तए णं से दण्डे जेणेव अभग्गसेणे चोरसेणावई तेणेव
उवागच्छइ, २ अभग्गसेणेणं चोरसेणावइणा सद्धिं संपलग्गे
यावि होत्था । तए णं से अभग्गसेणे चोरसेणावई तं दण्डं
खिप्पामेव हयमहियं जाव पडिसेहिए ॥ ७९ ॥

तए णं से दण्डे अभग्गसेणेणं चोरसेणावइणा हयं जाव
पडिसेहिए समाणे अथामे अबले अवीरिए अपुरिसक्कारपर-
क्कमे अधारणिज्जमिति कट्ठु जेणेव पुरिमताले नयरे, जेणेव
महाबले राया, तेणेव उवागच्छइ, २ करयलं.....एवं
वयासी—“एवं खलु, सामी, अभग्गसेणे चोरसेणावई
विसमदुग्गगहणं ठिए गहियभत्तपाणिए । नो खलु से सक्का
केणइ सुबहुएणावि आसबलेण वा हत्थिबलेण वा रहबलेण
वा चाउरक्किणिं पि...उरंउरेण गिणिहत्तए” । ताहे सामेण
य भेएण य उवप्पयाणेण य विस्सम्भमाणे उवयए यावि
होत्था । जे वि से अब्भिन्तरगा सीसगभमा, मित्तनाइनियग-

सयणसंबन्धिपरियणं च विउलघणकणगरयणसन्तसार-
सावणज्जेणं भिन्दइ, अभग्गसेणस्स य चोरसेणावइस्स
अभिक्खणं २ महत्थाइं महग्घाइं महुरिहाइं पाहुडाइं पेसेइ,
२ अभग्गसेणं चोरसेणावइं वीसम्भमाणेइ ॥ ८० ॥

तए णं से महाबले राया अन्नया कयाइ पुरिमताले नयरे
एगं महं महइमहालियं कूडागारसालं करेइ अणेगक्खम्भ-
सयसंनिविट्ठं पासाईयं दरिसणिज्जं । तए णं से महाबले राया
अन्नया कयाइ पुरिमताले नयरे उस्सुक्कं जाव दसरत्तं पमोयं
घोसावेइ । २ कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २ एवं वयासी—
“ गच्छइ णं तुब्भे, देवाणुप्पिया, सालाडवीए चोरपल्लीए ।
तत्थ णं तुब्भे अभग्गसेणं चोरसेणावइं करयलं जाव एवं
वयासी—“ एवं खलु, देवाणुप्पिया, पुरिमताले नयरे महा-
बलस्स रत्तो उस्सुक्के जाव दसरत्ते पमोए उग्घोसिए । तं
किं णं, देवाणुप्पिया, विउलं असणं ४ पुण्फवत्थमल्लालंकारं
ते इहं हव्वमाणिज्जउ उदाहु सयमेव गच्छित्था ? ” ॥ ८१ ॥

तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा महाबलस्स रत्तो करयलं
जाव पडिसुणेन्ति, २ पुरिमतालाओ नयराओ पडिनिक्ख-
मन्ति, २ नाइविकिट्ठेहिं अद्धाणेहिं सुहेहिं वसहीपायरासेहिं
जेणेव सालाडवी चोरपल्ली तेणेव उवागच्छन्ति, २ अभग्ग-
सेणं चोरसेणावइं करयलं जाव एवं वयासी—“ एवं खलु,
देवाणुप्पिया, पुरिमताले नयरे महाबलस्स रत्तो उस्सुक्के
जाव उदाहु सयमेव गच्छित्था ? ” तए णं से अभग्गसेणे
चोरसेणावइं ते कोडुम्बियपुरिसे एवं वयासी—“ अहं णं,
देवाणुप्पिया, पुरिमतालनयरं सयमेव गच्छामि ” । ते कोडु-
म्बियपुरिसे सक्कारेइ ... पडिविसज्जेइ ॥ ८२ ॥

तए णं से अभग्गसेणे चोरसेणावई बहूहिं मिच्चं जाव
 °परिवुडे ण्हाए जाव °पायच्छित्ते सव्वालंकारविभूसिए
 सालाडवीओ चोरपल्लीओ पंडिनिक्खमइ, २ जेणेव पुरिम-
 ताले नयरे, जेणेव महाबले राया, तेणेव उवागच्छइ, २ कर-
 यलं...महाबलं रायं जएणं विजएणं वद्धावेइ, २ महत्थं
 जाव पाहुडं उवणेइ । तए णं से महाबले राया अभग्ग-
 सेणस्स चोरसेणावइस्स तं महत्थं जाव पडिच्छइ, अभग्गसेणं
 चोरसेणावइं सक्कारेइ, संमाणेइ, पडिविसज्जेइ, कूडागारसालं
 च से आवसइं दलयइ । तए णं से अभग्गसेणे चोरसेणावई
 महाबलेणं रत्ता विसज्जिए समाणे जेणेव कूडागारसाला
 तेणेव उवागच्छइ ॥ ८३ ॥

तए णं से महाबले राया कोहुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २
 एवं वयासी—“गच्छह णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, विउलं असणं
 पाणं खाइमं साइमं उवक्खडावेह, २ तं विउलं असणं ४
 सुरं च ६ सुबहुं पुण्फवत्थगन्धमल्लालंकारं च अभग्गसेणस्स
 चोरसेणावइस्स कूडागारसालं उवणेह ” । तए णं ते कोहु-
 म्बियपुरिसा करयलं जाव उवणेन्ति । तए णं से अभग्गसेणे
 चोरसेणावई बहूहिं मिच्चनाइं सद्धिं संपरिवुडे ण्हाए जाव
 सव्वालंकारविभूसिए तं विउलं असणं ४ सुरं च ६
 आसाएमाणे पमत्ते विहरइ ॥ ८४ ॥

तए णं से महाबले राया कोहुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २ एवं
 वयासी—“गच्छह णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, पुरिमतालस्स
 नयरस्स दुवाराइं पिहेह, अभग्गसेणं चोरसेणावइं जीवगाइं
 भिण्हइ, २ ममं उवणेह ” । तए णं ते कोहुम्बियपुरिसा कर-
 यलं जाव पडिसुणेन्ति, २ पुरिमतालस्स नयरस्स दुवाराइं

पिहेन्ति, अभग्गसेणं चोरसेणावइं जीवमाइं गिण्हन्ति, २
महाबलस्स रत्तो उवणेन्ति । तए णं से महाबले राया अभ-
ग्गसेणं चोरसेणावइं एएणं विहाणेणं वज्झं आणवेइ । “एवं
खलु, गोयमा, अभग्गसेणे चोरसेणावई पुरापोराणाणं जाअ
विहरइ ” ॥ ८५ ॥

“अभग्गसेणे णं, भन्ते, चोरसेणावई कालमासे कालं
किच्चा कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “गोयमा,
अभग्गसेणे चोरसेणावई सत्ततीसं वासाइं परमाउयं पाल-
इत्ता अज्जेव तिभागावसेसे दिवसे सुलभिन्ने कए समाणे
कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए उक्कोसं
...नेरइएसु उववज्जिहिइ । से णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता,
एवं संसारो जहा पढमे जाव पुढवीए । तओ उव्वट्ठित्ता
वाणारसीए नयरीए सूयरत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ
सूयरिएहिं जीवियाओ ववरोविए समाणे तत्थेव वाणारसीए
नयरीए सेट्टिकुलंसि पुत्तत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ उम्मु-
क्कवालभावे...एवं जहा पढमे, जाव अन्तं काहिइ ॥ ८६ ॥

IV

“जइ णं, भन्ते ”...चउत्थस्स उक्खेवो । “एवं खलु,
जम्बू ” ॥ ८७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं साहंजणी नामं नयरी होत्था
रिद्धत्थिमियसमिद्धा । तीसे णं साहंजणीए बाहिया उत्तर-
पुरत्थिमे दिसीभाए देवरमणे नामं उज्जाणे होत्था । तत्थ णं
अमोहस्स जक्खस्स जक्खाययणे होत्था पोराणे । तत्थ णं
साहंजणीए नयरीए महचन्दे नामं राया होत्था महयां... ।
तस्स णं महचन्दस्स रत्तो सुसेणे नामं अमच्चे होत्था साम-

भेयदण्ड°...°निग्गहकुसले । तत्थ णं साहंजणीए नयरीए सुदरिसणा नामं गणिया होत्था । वण्णओ ॥ ८८ ॥

तत्थ णं साहंजणीए नयरीए सुभदे नामं सत्थवाहे परि-
वसइ अट्ठे... । तस्स णं सुभदस्स सत्थवाहस्स भद्दा नामं
भारिया होत्था अहीण°... । तस्स णं सुभदसत्थवाहस्स
पुत्ते भद्दाए भारियाए अत्तए सगडे नामं दारए होत्था
अहीण°... ॥ ८९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे... ।
समोसरणं । परिसा राया य निग्गए । घम्मो कहिओ ।
परिसा पडिगया ॥ ९० ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
जेट्ठे अन्तेवासी जाव रायमग्गमोगाढे । तत्थ णं हत्थी आसे
पुरिसे... । तेसिं च णं पुरिसाणं मज्झगए पासइ एगं स-
इत्थीयं पुरिसं अवओडयबन्धणं उक्खित्त° जाव घोसिज्ज-
माणं... । चिन्ता तहेव जाव भगवं वागरेइ—“ एवं खलु,
गोयमा ” ॥ ९१ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे
छगलपुरे नामं नयरे होत्था । तत्थ सीहगिरी नामं राया
होत्था महया° । तत्थ णं छगलपुरे नयरे छणिए नामं छाग-
लिए परिवसइ अट्ठे...अहम्मिए जाव दुप्पडियाणन्दे ॥ ९२ ॥

तस्स णं छणियस्स छागलियस्स बहवे अयाण य एलयाण
य रोज्झाण य वसभाण य ससयाण य सूयराण य पसयाण
य सिंघाण य हरिणाण य मयूराण य महिसाण य सयबद्धाण
य सहस्सबद्धाण य जूहाणि वाडगांसि संनिरुद्धां चिट्ठान्ति ।
अन्ने य तत्थ बहवे पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा बहवे अप

य जाव महिसे य सारक्खेमाणा संगोवेमाणा चिट्ठन्ति । अन्ने य से बहवे अयाण य जाव निरुद्धा चिट्ठन्ति । अन्ने य से बहवे पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा बहवे सयप य सहस्से य जीवियाओ ववरोवेन्ति, २ मंसाइं कप्पाणिकप्पियाइं करेन्ति, २ छणियस्स छागलियस्स उवणेन्ति । अन्ने य से बहवे पुरिसा ताइं बहुयाइं अयमंसाइं जाव महिसमंसाइं तवएसु य कवल्लीसु य कन्दुएसु य भज्जणेषु य इङ्गालेषु य तलेन्ति य भज्जेन्ति य सोल्लेन्ति य, २ तओ रायमग्गंसि विट्ठि कप्पेमाणा विहरन्ति । अप्पणा वि य णं से छणिण छागलिण तेहिं बहुविहेहिं अयमंसेहिं जाव महिसमंसेहिं सोल्लेहि य तलिणहि य भज्जिणहि य सुरं च ६ आसाएमाणे विहरइ ॥ ९३ ॥

तए णं से छणिण छागलिण एयकम्मे...सुबहुं पावकम्मं कलिकलुसं समज्जिणित्ता सत्त वाससयाइं परमाउयं पाल-
इत्ता कालमासे कालं किच्चा चोत्थीए पुढवीए उक्कोसेणं
दससागरोवमटिइएसु नेरइयत्ताए उववन्ने ॥ ९४ ॥

तए णं तस्स सुभइसत्थवाइस्स भद्दा भारिया जाय-
निन्दुया यावि होत्था, जाया जाया दारगा विणिहायमाव-
ज्जन्ति । तए णं से छणिण छागलिण चोत्थीए पुढवीए अण-
न्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव साहंजणीए सुभइस्स सत्थवाइस्स
भद्दाए भारियाए कुच्छिंसि पुत्तत्ताए उववन्ने । तए णं सा
भद्दा सत्थवाही अन्नया कयाइ नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं
दारगं पयाया । तए णं तं दारगं अम्मापियरो जायमेत्तं चेव
सगडस्स हेट्ठाओ ठावेन्ति, दोच्चं पि गिण्हावेन्ति, अणुपुव्वेणं
सारक्खेन्ति संगोवेन्ति संवड्ढेन्ति, जहा उज्झियए, जाव

“जम्हा णं अम्हं इमे दारण जायमेत्ते चेव सगडस्स हेट्ठ
ठाविण, तम्हा णं होउ णं अम्हं एस दारण सगडे नामेणं” ।
सेसं जहा उज्झियण । सुभदे लवणसमुदे कालगण, माया
वि कालगया । से वि सयाओ गिहाओ निच्छूढे । तण णं से
सगडे दारण सयाओ गिहाओ निच्छूढे समाणे सिंघाङ्गं...
तहेव जाव सुदरिसणाण गणियाण सद्धि संपलग्गे यावि
होत्था ॥ ९५ ॥

तण णं से सुसेणे अमच्चे तं सगडं दारणं अन्नया कयाइ
सुदरिसणाण गणियाण गिहाओ निच्छुभावेइ, २ सुदरिसणियं
गणियं अब्भित्तरियं ठावेइ, २ सुदरिसणाण गणियाण सद्धि
उरालाई माणुस्सगाई भोगभोगाई भुञ्जमाणे विहरइ ॥ ९६ ॥

तण णं से सगडे दारण सुदरिसणाण गणियाण गिहाओ
निच्छूढे समाणे अन्नत्थ कत्थ वि सुइं वा...अलभमाणे अन्नया
कयाइ रहसियं सुदरिसणागेहं अणुप्पविसइ, २ सुदरिसणाण
सद्धि उरालाई भोगभोगाई भुञ्जमाणे विहरइ ॥ ९७ ॥

इमं च णं सुसेणे अमच्चे ण्हाण जाव °विभूसिण मणुस्स-
वग्गुराण जेणेव सुदरिसणाण गणियाण गेहे तेणेव उवागच्छइ,
२ सगडं दारणं सुदरिसणाण गणियाण सद्धि उरालाई भोग-
भोगाई भुञ्जमाणं पासइ, २ आसुरुत्ते जाव मिसिमिसेमाणे
तिवलियं मिउडिं निडाले साहट्ठु सगडं दारणं पुरिसेहिं
गिण्हावेइ, २ अट्ठिं जाव °महियं करेइ, २ अवओडयबन्धणं
करेइ, २ जेणेव महचन्दे राया तेणेव उवागच्छइ, २ करयल°
जाव एवं वयासी—“एवं खलु, सामी, सगडे दारण ममं
अन्तेउरंसि अवरद्धे” । तण णं से महचन्दे राया सुसेणं
अमच्चं एवं वयासी—“तुमं चेव णं, देवाणुप्पिया, सगडस्स

दारगस्स दण्डं वत्तेहि ” । तए णं से सुत्सेणे अमच्चे मह-
चन्देणं रत्ता अब्भणुत्ताए समाणे सगडं दारयं सुदरिसणं च
गणियं एएणं विहाणेणं वज्झं आणवेइ । तं एवं खलु, गोयमा,
सगडे दारए पुरापोराणाणं... पञ्चणुभवमाणे विहरइ ” ॥९८॥

“ सगडे णं, भन्ते, दारए कालगए कर्हि गच्छिहिइ, कर्हि
उववज्जिहिइ ? ” “ सगडे णं दारए, गोयमा, सत्तावन्नं
वासाइं परमाउयं पालइत्ता अज्जेव तिभागावसेसे दिवसे
एगं महं अयोमयं तत्तं समजोइभूयं इत्थिपडिमं अवयासा-
विए समाणे कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए
पुढवीए नेरइयत्ताए उववज्जिहिइ । से णं तओ अणन्तरं उव्व-
ट्ठित्ता रायगिहे नयरे मातङ्गकुलंसि जुगलत्ताए पञ्चायाहिइ ।
तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो निव्वत्तबारसगस्स
इमं एयारूवं गोण्णं नामधेज्जं करिस्सन्ति-“तं होउ णं दारए
सगडे नामेणं, होउ णं दारिया सुदरिसणा नामेणं ” ॥९९॥

तए णं से सगडे दारए उम्मुक्कबालभावे जोव्वणं...
भविस्सइ । तए णं सा सुदरिसणा वि दारिया उम्मुक्कबाल-
भावा जोव्वणगमणुप्पत्ता रूवेण य जोव्वणेण य लावणेण
य उक्किट्ठा उक्किट्ठसरीरा यावि भविस्सइ । तए णं से सगडे
दारए सुदरिसणाए रूवेण य जोव्वणेण य लावणेण य
मुच्छिए सुदरिसणाए सद्धिं उरालाइं भोगभोगाइं भुञ्जमाणे
विहरिस्सइ । तए णं से सगडे दारए अन्नया सयमेव कूड-
ग्गाहित्तं उवसंपज्जित्ताणं विहरिस्सइ । तए णं से सगडे
दारए कूडग्गाहे भविस्सइ अहम्मिए जाव दुप्पडियाणन्दे,
एयकम्मे... सुबहुं पावकम्मं समज्जिणित्ता कालमासे कालं
किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए नेरइयत्ताए उववन्ने ।

संसारो तहेव जाव पुढवीए । से णं तओ अणन्तरं उव्व-
ट्ठित्ता वाणारसीए नयरीए मच्छत्ताए उव्वज्झिहिइ । से णं
तत्थ मच्छबन्धिएहिं वहिए तत्थेव वाणारसीए नयरीए
सेट्ठिकुलंसि पुत्तत्ताए पच्चायाहिइ । बोहिं बुद्धे...पव्वइए...
सोहम्मे कप्पे...महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ ॥ १०० ॥

V

“जइ णं भन्ते,...” पञ्चमस्स उक्खेवो । “एवं खलु, जम्बू”
॥ १०१ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं कोसम्बी नामं नयरी होत्था
रिद्धत्थिमियं । बाहिं चन्दोयरणे उज्जाणे । सेयबद्धे जक्खे
॥ १०२ ॥

तत्थ णं कोसम्बीए नयरीए सयाणीए नामं राया होत्था
महयां । मियावई देवी । तस्स णं सयाणीयस्स पुत्ते मिया-
देवीए अत्तए उदायणे नामं कुमारे होत्था अहीणं...जुव-
राया । तस्स णं उदायणस्स कुमारस्स पउमावई नामं देवी
होत्था ॥ १०३ ॥

तस्स णं सयाणीयस्स सोमदत्ते नामं पुरोहिए होत्था
रिउव्वेयं... । तस्स णं सोमदत्तस्स पुरोहियस्स वसुदत्ता
नामं भारिया होत्था । तस्स णं सोमदत्तस्स पुत्ते वसुदत्ताए
अत्तए बहस्सइदत्ते नामं दारए होत्था अहीणं... ॥ १०४ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे... ।
समोसरणं । तेणं कालेणं तेणं समएणं भगवं गोयमे तहेव
जाव रायमग्गमोगाढे तहेव पासइ हत्थी, आसे, पुरिसमज्झे
पुरिसं । चिन्ता । तहेव पुच्छइ पुव्वभवं । भगवं वागरेइ—
“एवं खलु, गोयमा” ॥ १०५ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे
वासे सव्वओभदे नामं नयरे होत्था रिद्धत्थिमियसमिद्धे ।
तत्थ णं सव्वओभदे नयरे जियसत्तू राया । तस्स णं जिय-
सत्तुस्स रन्नो महेसरदत्ते नामं पुरोहिण होत्था रिउव्वेयं^०
जाव^० आथव्वणकुसले यावि होत्था ॥ १०६ ॥

तए णं से महेसरदत्ते पुरोहिण जियसन्नस्स रन्नो रज्ज-
बलविवद्धणअट्टयाए कल्लाकल्लि एगमेगं माहणदारयं एग-
मेगं खत्तियदारयं एगमेगं वइस्सदारयं एगमेगं सुइदारयं
गिण्हावेइ, २ तेसिं जीवन्तगाणं चेव हियउण्डए गिण्हावेइ,
२ जियसत्तुस्स रन्नो सन्तिहोमं करेइ । तए णं से महेसर-
दत्ते पुरोहिण अट्टमीचोइसीसु दुवे माहणखत्तियवइस्ससुइ-
चउण्हं मासाणं चत्तारि २, छण्हं मासाणं अट्ट २, संवच्छरस्स
सोलस २ । जाहे जाहे वि य णं जियसत्तू राया परबलेणं
अभिजुअइ, ताहे ताहे वि य णं से महेसरदत्ते पुरोहिण अट्ट-
सयं माहणदारगाणं अट्टसयं खत्तियदारगाणं अट्टसयं
वइस्सदारगाणं अट्टसयं सुइदारगाणं पुरिसे गिण्हावेइ, २
तेसिं जीवन्ताणं चेव हिययउण्डी गिण्हावेइ, २ जियसत्तुस्स
रन्नो सन्तिहोमं करेइ । तए णं से परबले खिप्पामेव विद्धं-
सिज्जइ वा पडिसेहिज्जइ वा ॥ १०७ ॥

तए णं से महेसरदत्ते पुरोहिण पयकस्मे...सुबहुं पाव-
कम्मं समज्झिणित्ता तीसं वाससयं परमाउयं पालइत्ता
कालमासे कालं किच्चा पञ्चमीए पुढवीए उक्कोसेणं सत्तरस-
सागरोवमट्ठिइए नरगे उववन्ने ॥ १०८ ॥

से णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव कोसम्बीए नयरीए
सोमदत्तस्स पुरोहियस्स वसुदत्ताए भारियाए पुत्तत्ताए

उववन्ने । तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो निव्वत्तबार-
साहस्स इयं एयारूवं नामधेज्जं करेन्ति-“जम्हा णं अम्हं इमे
दारए सोमदत्तस्स पुरोहियस्स पुत्ते वसुदत्ताए अत्तए, तम्हा
णं होउ अम्हं दारए बहस्सइदत्ते नामेणं ” । तए णं से बह-
स्सइदत्ते दारए पञ्चधाईपरिग्गहिए जाव परिवड्ढइ । तए णं
से बहस्सइदत्ते उम्मुक्कबालभावे जोव्वणगमणुप्पत्ते विन्नय-
परिणयमेत्ते होत्था । से णं उदायणस्स कुमारस्स पिय-
बालवयस्सए यावि होत्था सहजायए सहवड्ढियए सह-
पंसुकीलियए ॥ १०९ ॥

तए णं से सयाणीए राया अन्नया कयाइ कालधम्मणा
संजुत्ते । तए णं से उदायणकुमारे बहूहिं राईसरं जाव
°सत्थवाहप्पभिईहिं सद्धिं संपरिवुडे रोयमाणे कन्दमाणे
विलवमाणे सयाणीयस्स रन्नो महया इड्ढीसक्कारसमुदएणं
नीहरणं करेइ, २ बहूइं लोइयाइं मयकिच्चाइं करेइ ।
तए णं ते बहवे राईसरं जाव °सत्थवाह...उदायणं
कुमारं महया रायाभिसेएणं अभिसिञ्चन्ति । तए णं से
उदायणे कुमारे राया जाए महया... ॥ ११० ॥

तए णं से बहस्सइदत्ते दारए उदायणस्स रन्नो पुरोहिय-
कम्मं करमाणे सव्वट्ठाणेषु सव्वभूमियासु अन्तेउरे य दिन्न-
वियारे जाए यावि होत्था । तए णं से बहस्सइदत्ते पुरोहिए
उदायणस्स रन्नो अन्तेउरंसि वेलासु य अवेलासु य काले य
अकाले य राओ य विआले य पविसमाणे अन्नया कयाइ
पउमावईए देवीए सद्धिं संपलम्मे यावि होत्था, पउमावईए
देवीए सद्धिं उरालाइं भोगभोगाइं भुञ्जमाणे विहरइ ॥ १११ ॥

इमं च णं उदायणे राया ण्हाए जाव °विभूसिए जेणेव

पउमावई देवी तेणेव उवागच्छइ, २ बहस्सइदत्तं पुरोहिंयं
 पउमावईदेवीए सद्धिं उरालाईं भोगभोगाईं भुञ्जमाणं पासइ,
 २ आसुरत्ते...तिवलियं भिउडिं निडाले साहट्टु बहस्सइदत्तं
 पुरोहिंयं पुरिसेहिं गिण्हावेइ जाव एणं विहाणेणं वज्झं
 आणाविण । “एवं खलु, गोयमा, बहस्सइदत्ते पुरोहिण
 °पोराणाणं जाव विहरइ ” ॥ ११२ ॥

“बहस्सइदत्ते णं, भन्ते, दारए इओ कालगए समणे
 कहिं गच्छिहिइ कहिं उववज्जिहिइ ?” “गोयम्म, बहस्सइदत्ते
 णं दारए पुरोहिण चोसट्ठिं वासाईं परमाउयं पालइत्ता अज्जेव
 तिभागावसेसे दिवसे सुलियभिन्ने कए समणे कालमासे
 कालं किञ्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए..., संसारो तहेव
 ...पुढवी । तओ हत्थिणाउरे नयरे भिगत्ताए पञ्चायाइस्सइ ।
 से णं तत्थ वाउरिणहिं वहिण समणे तत्थेव हत्थिणाउरे
 नयरे सेट्ठिकुलंसि पुत्तत्ताए..., बोहिं...सोहम्मे कण्णे...
 महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ । निक्खेवो ॥ ११३ ॥

VI

“जइ णं, भन्ते,...” ठट्ठस्स उक्खेवो । “एवं खलु, जम्बू”
 ॥ ११४ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं महुरा नामं नयरी होत्था ।
 भण्डीरे उज्जाणे । सुदंसणे जक्खे । सिरिदामे राया । बन्धु-
 सिरि भारिया । पुत्ते नन्दिवद्धणे कुमारे अहीण°...
 जुवराया ॥ ११५ ॥

तस्स सिरिदामस्स सुबन्धू नामं अमच्चे होत्था सामदण्ड° ।
 तस्स णं सुबन्धुस्स अमच्चस्स बहुमित्तपुत्ते नामं दारए
 होत्था अहीण°... । तस्स णं सिरिदामस्स रज्जो चित्ते नामं

अलंकारिण होत्था, सिरिदामस्स रत्नो चित्तं बहुविहं अलं-
कारियकम्मं करेमाणे सव्वट्ठणेषु य सव्वभूमियासु य
अन्तेउरे य दिन्नवियारे यावि होत्था ॥ ११६ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं सामी समोसढे । परिसा
निग्गया, राया निग्गओ जाव परिसा पडिगया ॥ ११७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणस्स जेट्ठे...जाव रायमग्ग-
मोगाढे । तहेव हत्थी आसे पुरिसं...। तेसि च णं पुरिसाणं
मज्झगयं एणं पुरिसं पासइ जाव नरनारीसंपरिवुडं । तए
णं तं पुरिसं रायपुरिसा चच्चरंसि तत्तंसि अयोमयंसि सम-
जोइभूयसीहासणंसि निवेसावेन्ति । तयाणन्तरं च णं पुरि-
साणं मज्झगयं बहुविहअयकलसेहिं तत्तेहिं समजोइभूपहिं
अप्पेगइया तम्बभरिपहिं, अप्पेगइया तउयभरिपहिं, अप्पे-
गइया सीसगभरिपहिं, अप्पेगइया कलकलभरिपहिं, अप्पे-
गइया चारतेल्लभरिपहिं महया २ रायाभिसेएणं अभिसिञ्चा-
वेन्ति । तयाणन्तरं च णं तत्तं अयोमयं समजोइभूयं अयोम-
यसंडासएणं गहाय हारं पिणद्धन्ति । तयाणन्तरं च णं अहु-
हारं जाव पट्टं मउडं । चिन्ता तहेव जाव वागरेइ—“ एवं
खलु, गोयमा ” ॥ ११८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुद्दीवे दीवे भारहे वासे
सीहपुरे नामं नयरे होत्था रिद्धं... । तत्थ णं सीहपुरे नयरे
सीहरहे नामं राया होत्था । तस्स णं सीहरहस्स रत्नो दुज्जो-
हणे नामं चारगपालए होत्था अहम्मिण जाव दुप्पडियणन्दे
॥ ११९ ॥

तस्स णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स इमेयारूवे चारग-
भण्डे होत्था—बहवे अयकुण्डीओ अप्पेगइयाओ तम्बभरि-

याओ, अप्पेगइयाओ तउयभरियाओ, अप्पेगइयाओ सीसग-
भरियाओ, अप्पेगइयाओ कलकलभरियाओ, अप्पेगइयाओ
खारतेल्लभरियाओ, अगणिकायंसि अइहिया चिट्ठन्ति । तस्स
णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे उट्ठियाओ अप्पेगइ-
याओ आसमुत्तभरियाओ, अप्पेगइयाओ हत्थिमुत्तभरि-
याओ, अप्पेगइयाओ गोमुत्तभरियाओ, अप्पेगइयाओ महिस-
मुत्तभरियाओ, अप्पेगइयाओ उट्ठमुत्तभरियाओ, अप्पेगइ-
याओ अयमुत्तभरियाओ, अप्पेगइयाओ एलमुत्तभरियाओ
बहुपडिपुण्णाओ चिट्ठन्ति । तस्स णं दुज्जोहणस्स चारग-
पालगस्स बहवे हत्थण्डुयाण य पायण्डुयाण य हडीण य
नियलाण य संकलाण य पुज्जा निगरा य संनिक्खित्ता
चिट्ठन्ति । तस्स णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे
वेणुलयाण य वेत्तलयाण य चिञ्चालयाण य छियाण य
कसाण य वायरासीण य पुज्जा निगरा चिट्ठन्ति । तस्स
णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे सिलाण य लउड्ढाण
य मोग्गराण य कणङ्गराण य पुज्जा निगरा चिट्ठन्ति । तस्स
णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे तन्ताण य वरत्ताण य
वागुरयाण य वालयसुत्तरज्जूण य पुज्जा निगरा चिट्ठन्ति । तस्स
णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे असिपत्ताण करपत्ताण
य खुरपत्ताण य कलम्बचीरपत्ताण य पुज्जा निगरा चिट्ठन्ति ।
तस्स णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे लोहस्त्रीलाण य

१ The original reading in the Ms. before the Com. seems to be 'तए णं से'. He rightly remark :
तए णं से एतस्य स्थाने तस्स णं ति मन्यामहे, एतस्यैव संगतत्वात्पुस्त-
कान्तरे दर्शनाच्च.

कडगसकराण य चम्मपट्टाण य अल्लपल्लण य पुञ्ञा निगरा
चिट्ठन्ति । तस्स णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे
सूईण य डम्भणाण य कोट्टिल्लण य पुञ्ञा निगरा चिट्ठन्ति ।
तस्स णं दुज्जोहणस्स चारगपालगस्स बहवे पच्छाण य
पिप्पलाण य कुहाडाण य नहच्छेयणाण य दम्भतिणाण य
पुञ्ञा निगरा चिट्ठन्ति ॥ १२० ॥

तप णं से दुज्जोहणे चारगपाले सीहरहस्स रत्तो बहवे
चोरे य पारदारिण य गण्ठिभेण य रायावयारी य अणहारण
य बालघायण य विस्सम्भघायण य जूयगरे य सण्डपट्टे य
पुरिसेहिं गिण्हावेइ, २ उत्ताणण पाडेइ, लोहदण्डेणं मुहं
विहाडेइ, २ अप्पेगइण तत्तत्तम्बं पज्जेइ, अप्पेगइण तउयं
पज्जेइ, अप्पेगइण सीसगं पज्जेइ, अप्पेगइण कलकलं पज्जेइ,
अप्पेगइण खारतेल्लं पज्जेइ, अप्पेगइयाणं तेणं चेव अभिसेयगं
करेइ । अप्पेगइण उत्ताणण पाडेइ, २ आसमुत्तं पज्जेइ, अप्पे-
गइण हत्थिमुत्तं पज्जेइ, जाव एलमुत्तं पज्जेइ । अप्पेगइण
हेट्ठामुहे पाडेइ, छडछडस्स वम्मावेइ, २ अप्पेगइण तेणं चेव
ओवीलं दलयइ । अप्पेगइण हत्थण्डुयाइं बन्धावेइ, अप्पेगइण
पायण्डुए बन्धावेइ, अप्पेगइण हडिबन्धणं करेइ, अप्पेगइण
नियडबन्धणं करेइ, अप्पेगइण संकोडियमोडिययं करेइ,
अप्पेगइण संकलबन्धणं करेइ, अप्पेगइण हत्थच्छिन्नए करेइ,
जाव सत्थोवाडियं करेइ, अप्पेगइण वेणुलयाहि य जाव
वायरासीहि य हणावेइ । अप्पेगइण उत्ताणण कारवेइ, २ उरं
सिलं दलावेइ, तओ लउडं छुहावेइ, २ पुरिसेहिं उक्कम्पावेइ ।
अप्पेगइण तन्तीहि य जाव सुत्तरज्जूहि य हत्थेसु पापसु य

बन्धावेइ, अगडंसि ओचूलयालगं पज्जेइ, अप्पेगइए असि-
पत्तेहि य जाव कलम्बचीरपत्तेहि य पच्छावेइ, २ खारतेल्लेणं
अभिङ्गावेइ, अप्पेगइए निलाडेसु य अवदूसु य कोप्परेसु
य जाणूसु य खलुएसु य लोइकीलए य कडसक्कराओ य
दवावेइ, अलिण भञ्जावेइ, अप्पेगइए सूर्इओ य डम्भणाणि
य हत्थङ्गुलियासु य पायङ्गुलियासु य कोट्टिल्लएहिं आउडावेइ,
२ भूमिं कण्डूयावेइ, अप्पेगइए सत्थेहि य जाव नहच्छेयणेहि
य अङ्गं पच्छावेइ, दम्भेहि य कुसेहि य ओल्लबद्धेहि य वेढा-
वेइ, २ आयवंसि दलयइ, २ सुक्के समाने चडचडस्स उप्पा-
डेइ ॥ १२१ ॥

तए णं से दुज्जोहणे चारगपालए एयकम्मे सुबहुं पावकम्मं
समज्जिणित्ता एगतीसं वाससयाइं परमाउयं पालइत्ता काल-
मासे कालं किच्चा छट्ठीए पुढवीए उक्कोसेणं बावीससागरो-
वमठिइएसु नेरइयत्ताए उववन्ने ॥ १२२ ॥

से णं तओ अणन्तरं उव्वट्टित्ता इहेव महुराए नयरीए
सिरिदामस्स रत्तो बन्धुसिरीए देवीए कुर्च्छिसि पुत्तत्ताए
उववन्ने । तए णं बन्धुसिरी नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं
जाव दारगं पयाया । तए णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो
निव्वत्ते बारसाहे इमं एयारूवं नामधेज्जं करेन्ति-‘ होउ णं
अस्सं दारगे नन्दिसेणे नामेणं ’ । तए णं से नन्दिसेणे कुमारे
पञ्चधाईपरिवुडे जाव परिवड्ढइ । तए णं से नन्दिसेणे कुमारे
उम्मुक्कबालभावे जाव विहरइ, जोव्वणगमणुप्पत्ते... जुवराया
जाए यावि होत्था । तए णं से नन्दिसेणे कुमारे रज्जे य जाव
अन्तेउरे य मुच्छिण इच्छइ सिरिदामं रायं जीवियाओ
ववरोवित्तए, २ सयमेव रज्जसिंरिं कारेमाणे पालेमाणे विह-

रित्तए । तए णं से नन्दिसेणे कुमारे सिरिदामस्स रत्तो बद्धणि
अन्तराणि य छिद्दाणि य विवराणि य पडिजागरमाणे
विहरइ ॥ १२३ ॥

तए णं से नन्दिसेणे कुमारे सिरिदामस्स रत्तो अन्तरं
अलभमाणे अन्नया कयाइ चित्तं अलंकारियं सदावेइ, २ एवं
वयासी—“तुम्हे णं, देवाणुप्पिया, सिरिदामस्स रत्तो सब्ब-
ट्टाणेषु य सब्बभूमीसु य अन्तेउरे य दिन्नवियारे सिरिदामस्स
रत्तो अभिक्खणं २ अलंकारियं कम्मं करेमाणे विहरसि । तं
णं तुमं, देवाणुप्पिया, सिरिदामस्स रत्तो अलंकारियं कम्मं
करेमाणे गीवाए खुरं निवेसेहि । तो णं अहं तुम्हं अद्धरज्जयं
करिस्सामि । तुमं अम्हेहिं सद्धिं उरालाइं भोगभोगाइं भुञ्ज-
माणे विहरिस्ससि” । तए णं से चित्ते अलंकारिए नन्दिसेण-
स्स कुमारस्स एयमट्ठं पडिसुणेइ ॥ १२४ ॥

तए णं तस्स चित्तस्स अलंकारियस्स इमेयारुवे जाव
समुप्पज्जित्था—“जइ णं मम सिरिदामे राया एयमट्ठं आग-
मेइ, तए णं मम न नज्जइ केणइ असुभेणं कुमरणेणं मारि-
स्सइ” त्तिं कट्ठु भीए जेणेव सिरिदामे राया तेणेव उवा-
गच्छइ, २ सिरिदामं रायं रहस्सियगं करयलं... एवं वयासी—
“एवं खलु, सामी, नन्दिसेणे कुमारे रज्जे य जाव मुच्छिण
इच्छइ तुम्हे जीवियाओ ववरोवित्ता सयमेव रज्जसिरिं
करेमाणे पालेमाणे विहरित्तए” । तए णं से सिरिदामे
राया चित्तस्स अलंकारियस्स एयमट्ठं सोच्चा निसम्म
आसुरुत्ते जाव साहट्ठु नन्दिसेणं कुमारं पुरिसेहिं गिण्हावेइ,
२ एएणं विहाणेणं वज्झं आणवेइ । “तं एवं खलु, गोयमा,
नन्दिसेणे जाव विहरइ” ॥ १२५ ॥

“नन्दिसेणे कुमारे इओ जुए कालमासे कालं किञ्चा कर्हि गच्छिहिइ, कर्हि उववज्जिहिइ?” “गोयमा, नन्दिसेणे कुमारे सट्ठि वासाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं किञ्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए..., संसारो तहेव । तओ हत्थिणाउरे नयरे मच्छत्ताए उववज्जिहिइ । से णं तत्थ मच्छिएहिं वहिए समाणे तत्थेव सेट्ठिकुले...बोहिं...सोहम्मो कप्पे...महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ, बुज्झिहिइ, मुच्चिहिइ, परिनिव्वाहिइ,सव्वदुक्खाणं अन्तं करेहिइ ॥१२६॥ निक्खेवो ॥

VII

“जइ णं, भन्ते,...” उक्खेवो सत्तमस्स...“एवं खलु,जम्बू” ॥ १२७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं पाडलसण्डे नयरे । वणसण्डे नामं उज्जाणे । उम्बरदत्ते जक्खे । तत्थ णं पाडलसण्डे नयरे सिद्धत्थे राया । तत्थ णं पाडलसण्डे नयरे सागरदत्ते सत्थ-वाहे होत्था अड्डे... । गङ्गदत्ता भारिया । तस्स सागरदत्तस्स पुत्ते गङ्गदत्ताए भारियाए अत्तए उम्बरदत्ते नामं दारए होत्था अहीणं जाव ँपञ्चिन्दियसरीरे ॥ १२८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं....., समोसरणं, जाव परिसा पडिगया ॥ १२९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं भगवं गोयमे, तहेव जेणेव पाडलसण्डे नयरे तेणेव उवागच्छइ, २ पाडलसण्डं नयरं पुरत्थिमिल्लेणं दुवारेणं अणुप्पविसइ, २ तत्थ णं पासइ एगं पुरिसं कच्छुल्लं कोढियं दोउयरियं भगंदरियं अरिसिल्लं कासिल्लं सासिल्लं सोगिलं सुयमुहसुयहत्यं सडियपायङ्गुलियं सडियकण्णनासियं रसियाए य पूइएण य थिविथिवियवण-

मुहकिमिउत्तयन्तपगलन्तपूयरुहिरं लालापगलन्तकण्णनासं
 अभिक्खणं २ पूयकवले य रुहिरकवले य किमियकवले
 य वममाणं कट्ठाइं कलुणाइं विसराइं कूयमाणं मच्छियाचड-
 गरपहकरेणं अन्निज्जमाणमगं फुट्टहडाहडसीसं दण्डिखण्ड-
 वसणं खण्डमल्लगखण्डघडहत्थगयं गेहे २ देहंबलियाए वित्तिं
 कप्पेमाणं पासइ । तया भगवं गोयमे उच्चनीयं जाव अडइ,
 २ अहापज्जत्तं...गिण्हइ, पाडलसण्डाओ पडिनिक्खमइ, २
 जेणेव समणे भगवं...भत्तपाणं आलोएइ, भत्तपाणं पडि-
 दंसेइ, समणेणं अब्भणुन्नाए समणे जाव बिलमिव पन्नग-
 भूएणं अप्पाणेणं आहारमाहारेइ, संजमेणं तवसा अप्पाणं
 भावेमाणे विहरइ ॥ १३० ॥

तए णं से भगवं गोयमे दोच्चं पि छट्ठक्खमणपारणगंसि
 षडमाए पोरिसीए सज्झायं जाव पाडलसण्डं नयरं दाहि-
 णिल्लेणं दुवारेणं अणुप्पविसइ, तं चेव पुरिसं पासइ कच्छुल्लं
 तहेव जाव संजमेणं तवसा...विहरइ ॥ १३१ ॥

तए णं से गोयमे तच्चं पि छट्ठं तहेव जाव पच्चत्थिमिल्लेणं
 दुवारेणं अणुपविसमाणे तं चेव पुरिसं कच्छुल्लं.....पासइ
 ॥ १३२ ॥

चोत्थं पि छट्ठं...उत्तरेणं...इमेयारूवे अज्झत्थिए समु-
 प्पन्ने—“अहो णं इमे पुरिसे पुरापोराणाणं जाव एवंवयासी
 —‘एवं खलु अहं, भन्ते, छट्ठं जाव रीयन्ते जेणेव पाडल-
 सण्डे नयरे तेणेव उवागच्छामि, २ पाडलं पुरत्थिमिल्लेणं
 दुवारेणं पविट्ठे । तत्थ णं एगं पुरिसं पासामि कच्छुल्लं जाव
 कप्पेमाणं । तए अहं दोच्चछट्ठपारणगंसि दाहिणिल्लेणं दुवा-
 रेणं...तच्चछट्ठक्खमणगंसि पच्चत्थिमेणं, तहेव... । तए णं

अहं चोत्थलट्टु°...उत्तरदुवारेणं अणुप्पविसामि, तं चेव पुरिसं पासामि कच्छुल्लं जाव वित्ति कप्पेमाणे विहरइ । चिन्ता मम, ” पुव्वभवपुच्छा । ... वागरेइ—“एवं सलु, गोयमा ” ॥ १३३ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं इहेव जम्बुद्वीवे दीवे भारहे वासे विजयपुरे नामं नयरे होत्था रिद्ध° । तत्थ णं विजयपुरे नयरे कणगरहे नामं राया होत्था । तस्स णं कणगरहस्स रत्तो धन्नन्तरी नामं वेज्जे होत्था अट्टङ्गाउव्वेयपाढए, तं जहा—कुमारभिच्चं सालागे सलुहत्ते कायतिगिच्छा जंगोले भूयविज्जा रसायणे वाजीकरणे, सिवहत्थे सुहहत्थे लहुहत्थे ॥ १३४ ॥

तए णं से धन्नन्तरी वेज्जे विजयपुरे नयरे कणगरहस्स रत्तो अन्तेउरे य अन्नेसिं च बहूणं राईसर° जाव° सत्थ-वाहाणं अन्नेसिं च बहूणं दुब्बलाण य गिलाणाण य वाहियाण य रोगियाण य अणाहाण य सणाहाण य समणाण य माहणाण य भिक्खगाण य करोडियाण य कप्पडियाण य आउराण य अप्पेगइयाणं मच्छमंसाइं उवदेसेइ, अप्पेगइयाणं कच्छपमंसाइं, अप्पेगइयाणं गोहामंसाइं, अप्पेगइयाणं मगरमंसाइं, अप्पेगइयाणं सुंसुमारमंसाइं, अप्पेगइयाणं अयमंसाइं, एवं एलयरोज्झसूयरमिगससयगोमंसमहिसमंसाइं, अप्पेगइयाणं तित्तिरमंसाइं, अप्पेगइयाणं वट्टकलावक्कोय-कुक्कुडमयूरमंसाइं अन्नेसिं च बहूणं जलयरथलयरखहयरमाईणं मंसाइं उवदेसेइ, अप्पणा वि य णं से धन्नन्तरी वेज्जे तेहिं बहूहिं मच्छमंसेहि य जाव मयूरमंसेहि य अन्नेहि य बहूहिं जलयरथलयरखहयरमंसेहि य सोल्लेहि य तलि-

एहि य भजिणहि य सुरं च ६ आसाएमाणे विसाएमाणे
विहरइ ॥ १३५ ॥

तए णं से घन्नन्तरी वेज्जे एयकम्मे...सुबहुं पावं कम्मं
समज्जिणित्ता बत्तीसं वाससयाइं परमाउयं पालइत्ता काल-
मासे कालं किञ्चा छट्ठीए पुढवीए उक्कोसेणं बावीससागरो-
बमट्ठिइएसु नेरइएसु नेरइयत्ताए उववन्ने ॥ १३६ ॥

तए णं सा गङ्गदत्ता भारिया जायनिन्दुया यावि होत्था,
जाया जाया दारगा विणिहायमावज्जन्ति । तए णं तीसे
गङ्गदत्ताए सत्थवाहीए अन्नया कयाइ पुव्वरत्तावरत्तकाल-
समयंसि कुडुम्बजागरियं जागरमाणीए अयं अज्झत्थिए
जाव समुप्पन्ने—“ एवं खलु, अहं सागरइत्तेणं सत्थवाहेणं
सिद्धिं बहूइं वासाइं उरालाइं माणुस्सगाइं भोगभोगाइं भुञ्ज-
माणी विहरामि, नो चेव णं अहं दारगं वा दारियं वा पयामि ।
तं घन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ सपुण्णाओ कयत्थाओ
कयलक्खणाओ, सुलद्धे णं तासिं अम्मयाणं माणुस्सए
बम्मजीवियफले, जासिं मन्ने नियगकुच्छिसंभूयाइं थणदुद्ध-
लुद्धयाइं महुरसमुल्लावगाइं मम्मणपजम्पियाइं थणमूलकक्ख-
बेसभागं अभिसरमाणयाइं मुद्धयाइं पुणो पुणो य कोमल-
कमलोवमेहिं हत्थेहिं गिणिहऊण उच्छङ्गनिवेसियाइं देन्ति
समुल्लावए सुमहुरे पुणो पुणो मञ्जुलप्पभाणिए । अहं णं
अघन्ना अपुण्णा अकयपुण्णा एत्तो एगमवि न पत्ता । तं
सेयं खलु मम कल्लं जाव जलन्ते सागरदत्तं सत्थवाहं आपु-
च्छित्ता सुबहुं पुप्फवत्थगन्धमल्लालंकारं गहाय बहुमि-
त्ताइनियगसयणसंबन्धिपरियणमहिलाहिं सिद्धिं पाडल-
सण्ढाओ नयराओ पडिनिक्खामित्ता बहिया जेणेव उम्बर-

दत्तस्स जक्खस्स जक्खाययणे तेणेव उवागच्छित्तए । तत्थ
 णं उम्बरदत्तस्स जक्खस्स महुरिहं पुप्फच्चणं करित्ता जन्नु-
 पायवड्डियाए ओवायइत्तए-‘जइ णं अहं, देवाणुप्पिया,
 दारगं वा दारियं वा पयामि, तो णं अहं तुब्भं जायं च दायं
 च भायं च अक्खयनिहिं च अणुवड्डइस्सामि’ त्ति कट्ठु
 ओवाइयं ओवाइणित्तए” । एवं संपेहेइ, २ कलं जाव
 जलन्ते जेणेव सागरदत्ते सत्थवाहे तेणेव उवागच्छइ, २
 सागरदत्तं सत्थवाहं एवं वयासी-“ एवं खलु अहं, देवाणु-
 प्पिया, तुब्भेहिं सद्धिं जाव न पत्ता । तं इच्छामि णं, देवाणु-
 प्पिया, तुब्भेहिं अब्भणुत्ताया जाव ओवाइणित्तए” । तए णं
 से सागरदत्ते गङ्गदत्तं भारियं एवं वयासी-“ममं पि णं,
 देवाणुप्पिए, एस चेव मणोरहे, कहं तुमं दारगं दारियं वा
 पयाइज्जसि” । गङ्गदत्ताए भारियाए पयमट्ठं अणुजाणइ ॥१३७॥

तए णं सा गङ्गदत्ता भारिया सागरदत्तसत्थवाहेणं
 वयमट्ठं अब्भणुत्ताया समाणी सुबहुं पुप्फं जाव महिलाहिं
 सद्धिं सयाओ गिहाओ पडिनिक्खमइ, २ पाडलसण्डं नयरं
 मज्झंमज्जेणं निग्गच्छइ, २ जेणेव पुक्खारिणी तेणेव उवागच्छइ,
 २ पुक्खारिणीए तीरे सुबहुं पुप्फवत्थगन्धमल्लालंकारं उवणेइ,
 २ पुक्खारिणिं ओगाहेइ, २ जलमज्जणं करेइ, २ जलकीडं करे-
 माणी ण्हाया कयकोउलमङ्गलपायाच्छित्ता उल्लपडसाडिया
 पुक्खारिणीओ पच्चुत्तरइ, २ तं पुप्फं गिण्हइ २ जेणेव
 उम्बरदत्तस्स जक्खस्स जक्खाययणे तेणेव उवागच्छइ,
 २ उम्बरदत्तस्स जक्खस्स आलोए पणामं करेइ, २ लोम-
 इत्थं परामुसइ, उम्बरदत्तं जक्खं लोमहत्थेणं पमज्जइ, २ दग-
 धाराए अब्भुक्खेइ, २ पम्हलं गायलट्ठी ओलूहेइ, २ सेयाइं

वत्थाइं परिहेइ, २ महरिहं पुप्फारुहणं मल्लारुहणं गन्धारुहणं चुण्णारुहणं करेइ, २ धूवं डहइ, २ जन्नुपायवडिअ एवं वयइ—“ जइ णं अहं, देवाणुप्पिया, दारगं वा दारियं वा पयामि, तो णं...” जाव ओवाइणइ, २ जामेव दिसिं पाउ-
ब्भूया तामेव दिसिं पडिगया ॥ १३८ ॥

तए णं से धन्नन्तरी वेजे ताओ नरयाओ अणन्तरं उव्व-
ट्ठित्ता इहेव जम्बुदीवे दीवे पाडलसण्डे नयरे गङ्गदत्ताए
भारियाए कुच्छिंसि पुत्तत्ताए उववन्ने । तए णं तीसे गङ्ग-
दत्ताए भारियाए तिण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं अयमेयारूवे
दोहले पाउब्भूए—“ धन्नाओ णं ताओ...जाव °फले जाओ
णं विउलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडावेन्ति, २
बहूहिं जाव °परिवुडाओ तं विउलं असणं पाणं खाइमं साइमं
सुरं च ६ पुप्फं जाव गहाय पाडलसण्डं नयरं मज्झंमज्जेणं
पडिनिक्खमन्ति, २ जेणेव पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छन्ति,
२ ओगाहेन्ति, २ ण्हाया जाव °पायच्छित्ताओ तं विउलं
असणं ४ बहूहिं मित्तनाइ° जाव सद्धिं आसाएन्ति, २ दोहलं
विणेन्ति” एवं संपेहेइ, २ कलं जाव जलन्ते जेणेव सागरदत्ते
सत्थवाहे तेणेव उवागच्छइ, २ सागरदत्तं सत्थवाहं एवं
वयासी—“ धन्नाओ णं ताओ...जाव विणेन्ति, तं इच्छामि
णं जाव विणित्तए” । तए णं से सागरदत्ते सत्थवाहे
गङ्गदत्ताए भारियाए पयमट्ठं अणुजाणइ ॥ १३९ ॥

तए णं सा गङ्गदत्ता सागरदत्तेणं सत्थवाहेणं अब्भणुन्नाया
समाणी विउलं असणं ४ उवक्खडावेइ, २ तं विउलं असणं
४ सुरं च ६ सुबहुं पुप्फं परिगिण्हावेइ, २ बहूहिं जाव
ण्हाया कयबलिकम्मा जेणेव उम्बरदत्तस्स जक्खाययणे

जाव धूवं डहेइ, जेणेव पुक्खारिणी तेणेव उवागच्छइ । तए णं ताओ मित्तं जाव महिलाओ गङ्गदत्तं सत्थवाहिं सव्वालं-
कारविभूसियं करेन्ति । तए णं सा गङ्गदत्ता भारिया ताहिं
मित्तनाईहिं अन्नाहिं बहूहिं नगरमहिलाहिं सद्धिं तं विउलं
असणं ४ सुरं च ६... दोहलं विणेइ, २ जामेव दिंसि
पाउब्भूया तामेव दिंसि पडिगया । सा गङ्गदत्ता सत्थवाही
पसत्थदोहला तं गव्वं सुहंसुहेणं परिवहइ ॥ १४० ॥

तए णं सा गङ्गदत्ता भारिया नवण्हं मासाणं बहुपडि-
पुण्णाणं जाव पयाया । ठिइवडिया...जाव “जम्हा णं इमे
दारए उम्बरदत्तस्स जक्खस्स ओवाइयलद्धए, तं होउ णं...
दारए उम्बरदत्ते नामेणं ” । तए णं से उम्बरदत्ते पञ्चधाई-
परिग्गहिए.....परिवड्डइ ॥ १४१ ॥

तए णं से सागरदत्ते सत्थवाहे, जहा विजयमित्ते, जाव
कालमासे कालं किच्चा, गङ्गदत्ता वि... । उम्बरदत्ते निच्छुडे
जहा उज्झियए । तए णं तस्स उम्बरदत्तस्य दारगस्स अन्न-
या कयाइ सरीरगंसि जमगसमगमेव सोलस रोगायङ्का
पाउब्भूया । तं जहा-सासे कासे जाव कोढे । तए णं से
उम्बरदत्ते दारग सोलसहिं रोगायङ्केहिं अभिभूए समाणे
सडियहत्थं जाव विहरइ । “ एवं खलु, गोयमा, उम्बरदत्ते
पुरापोराणाणं जाव पच्चणुभवमाणे विहरइ ” ॥ १४२ ॥

“से णं उम्बरदत्ते कालमासे कालं किच्चा कहिं गच्छिहिइ
कहिं उववज्जिहिइ ? ” गोयमा, उम्बरदत्ते दारए बावत्तरिं
वासाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं किच्चा इमीसे
रयणप्पभाए पुढवीए नेरइयत्ताए उववन्ने । संसारो
तहेव जाव पुढवी । तओ हत्थिणाउरे नयरे कुक्कुडत्ताए

पञ्चायाहिइ । गोट्टिवाहिइ तत्थेव हत्थिणाउरे नयरे सेट्टिकुलं-
सि उववज्जिहिइ । बोहिं..., सोहम्मे कण्णे...महाविदेहे वासे
सिज्झिहिइ ॥ १४३ ॥ निक्खेवो ॥

VIII

“जइ णं, भन्ते,...” अट्टमस्स उक्खेवो । “एवं खलु,
जम्बू” ॥ १४४ ॥

तेणं कालेणं २ सोरियपुरं नयरं । सोरियवडिंसगं
उज्जाणं । सोरिओ जक्खो । सोरियदत्ते राया ॥ १४५ ॥

तस्स णं सोरियपुरस्स नयरस्स बहिया उत्तरपुरत्थिमे
दिसीभाए तत्थ णं एगे मच्छन्धवाडए होत्था । तत्थ णं
समुद्दत्ते नामं मच्छन्धे परिवसइ भहम्मिण जाव दुप्पाडि-
याणन्दे । तस्स णं समुद्दत्तस्स समुद्दत्ता नामं भारिया
होत्था अहीण° पञ्चिन्दियसरीरा । तस्स णं समुद्दत्तस्स
पुत्ते समुद्दत्ताए भारियाए अत्तए सोरियदत्ते नामं दारए
होत्था अहीण°... ॥ १४६ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं सामी समोसढे, जाव परिसा
पडिगया ॥ १४७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं जेट्ठे सीसे जाव सोरियपुरे
नयरे उच्चनीयमज्झिमाइं कुलाइं.....अहापज्जत्तं समुदाणं
गहाय सोरियपुराओ नयराओ पडिनिक्खमइ, २ तस्स
मच्छन्धवाडगस्स अदूरसामन्तेणं वीइवयमाणे महइमहा-
लियाए महच्चपरिसाए मज्झगयं पासइ एणं पुरिसं सुक्कं
भुक्खं निम्मंसं अट्टिचम्मावणद्धं किडिकिडियाभूयं नील-
साडगनियत्थं मच्छकण्टएणं गलए अणुलग्गेणं कट्ठाइं कलु-
णाइं विसराइं कूवेमाणं अभिक्खणं २ पूयकवले य रुहिर-

कवले य किमिकवले य वममाणं पासइ, २ इमे अज्झात्थिए
 ५ "...पुरापोराणाणं जाव विहरइ।" एवं संपेहेइ, २ जेणेव
 समणे भगवं...जाव पुव्वभवपुच्छा जाव वागरणं-"एवं
 खलु, गोयमा" ॥ १४८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं इहेव जम्बुहीवे दीवे भारहे
 चासे नन्दिपुरे नामं नयरे होत्था। मित्ते राया। तस्स णं
 मित्तस्स रत्तो सिरीए नामं महाणसिए होत्था अहम्मिए
 जाव दुप्पडियाणन्दे ॥ १४९ ॥

तस्स णं सिरीयस्स महाणसियस्स बहवे मच्छिया य
 वागुरिया य साउणिया य दिन्नभइभत्तवेयणा कल्लाकल्लिं
 बहवे सण्हमच्छा य जाव पडागाइपडागे य, अए य जाव
 महिसे य, तित्तिरे य जाव मऊरे य जीवियाओ ववरोवेन्ति,
 २ सिरीयस्स महाणसियस्स उवणेन्ति, अन्ने य से बहवे
 तित्तिरा य जाव मऊरा य पञ्चरांसि संनिरुद्धा चिट्ठन्ति,
 अन्ने य बहवे पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा ते बहवे तित्तिरे य
 जाव मऊरे य जीवियाओ चेव निप्पक्खेन्ति, २ सिरीयस्स
 महाणसियस्स उवणेन्ति ॥ १५० ॥

तए णं से सिरीए महाणसिए बहूणं जलयरथलयरखह-
 यराणं मंसाइं कप्पणिकप्पियाइं करेइ, तं जहा-सण्हखण्डि-
 याणि य वट्ठखण्डियाणि य दीहखण्डियाणि य रहस्सखण्डि-
 बाणि य हिमपक्काणि य जम्मपक्काणि य वेगपक्काणि य
 मारुपक्काणि य कालाणि य हेरंगाणि य महिट्ठाणि य
 भामलरसियाणि य मुहियारसियाणि य कविट्ठरसियाणि य
 बालिमरसियाणि य मच्छरसियाणि य तलियाणि य भज्जि-
 बाणि य सोल्लियाणि य उवक्खडावेन्ति, अन्ने य बहवे

मच्छरसे य एणेज्जरसे य तित्तिररसे य जाव मयूररसे य
अन्नं च विउलं हरियसागं उवक्खडावेन्ति, २ मित्तस्स रत्नो
भोयणमण्डवंसि भोयणवेलाए उवणेन्ति, अप्पणा वि य णं
से सिरीए महाणसिए तेसिं च बहूहिं जलयरथलयरखह-
यरमंसेहिं च रसिएहि य हरियसागेहि य सोल्लेहि य तल्लिएहि
य भज्जिएहि य सुरं च ६ आसाएमाणे ४ विहरइ । तए णं
सिरीए महाणसिए एयकम्मे...सुबहुं पावकम्मं समज्जिणित्ता
तेत्तीसं वाससयाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं
किच्चा छट्ठीए पुढवीए उववन्ने ॥ १५१ ॥

तए णं सा समुद्दत्ता भारिया निन्दू यावि होत्था, जाया
जाया दारगा धिणिहायमावज्जन्ति । जह गङ्गदत्ताए चिन्ता,
आपुच्छणा, ओवाइयं, दोहला, जाव दारगं पयाया, जाव
'जम्हा णं अमहं इमे दारए सोरियस्स जक्खस्स ओवाइय-
लद्धे, तम्हा णं होउ अमहं दारए सोरियदत्ते नामेणं' । तए
णं से सोरियदत्ते दारए पञ्चधाईं जाव उम्मुक्कबालभावे
विन्नयपरिणयमेत्ते ओव्वणं...होत्था ॥ १५२ ॥

तए णं से समुद्दत्ते अन्नया कयाइ कालधम्मणा संजुत्ते ।
तए णं से सोरियदत्ते बहूहिं मित्तनाइं रोयमाणे समुद्-
दत्तस्स नीहरणं करेइ, लोइयाइं मयकिच्चाइं करेइ, अन्नया
कयाइ सयमेव मच्छन्धमहत्तरगतं उवसंपज्जित्ताणं विह-
रइ । तए णं से सोरियदत्ते दारए मच्छन्धे जाए अहम्मिए
जाव दुप्पड्डियाणन्दे ॥ १५३ ॥

तए णं तस्स सोरियदत्तमच्छन्धस्स बहवे पुरिसा दिन्न-
भइं एगाट्टियाहिं जउणामहाणइं ओगाहेन्ति, २ बहूहिं दह-
गालणाहि य दहमलणेहि य दहमहणेहि य दहवहणेहि य

दहपवणेहि य अयंपुलेहि य पञ्चपुलेहि य मच्छन्धलेहि य
 मच्छपुच्छेहि य जम्भाहि य तिसिराहि य भिसिराहि य
 धिसराहि य विसिराहि य हिल्लिरीहि य झिल्लिरीहि य
 जालेहि य गलेहि य कूडपासेहि य वक्कबन्धेहि य सुत्त-
 बन्धणेहि य वालबन्धणेहि य बहवे सण्हमच्छे जाव पडा-
 गाइपडागे य गिण्हन्ति, एगाट्टियाओ भरेन्ति, कूलं गाहेन्ति,
 मच्छखलए करेन्ति, आयवांसि दलयन्ति । अन्ने य से बहवे
 पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा आयवतत्तएहिं सोल्लेहि य तलि-
 एहि य भज्जिएहि य रायमग्गंसि वित्तिं कप्पेमाणा विहरन्ति ।
 अप्पणा वि य णं से सोरियदत्ते बहूहिं सण्हमच्छेहि य
 जाव पडागाइपडागेहि य सोल्लेहि य भज्जिएहि य तलिएहि
 य सुरं च ६ आसाएमाणे ४ विहरइ ॥ १५४ ॥

तए णं तस्स सोरियदत्तस्स मच्छन्धस्स अन्नया कयाइ
 ते मच्छसोल्ले य तलिए य भज्जिए य आहारेमाणस्स मच्छ-
 कण्टए गलए लग्गे यावि होत्था । तए णं से सोरियदत्त-
 मच्छन्धे महयाए वेयणाए अभिभूए समाणे कोडुम्बियपुरिसे
 सद्दावेइ, २ एवं वयासी—“गच्छह णं तुम्हे, देवाणुप्पिया,
 सोरियपुरे नयरे सिंघाडगं जाव ँपहेसु य महया २ सद्देणं
 उग्घोसेमाणा एवं वयह—‘एवं खलु, देवाणुप्पिया, सोरिय-
 दत्तस्स मच्छकण्टए गले लग्गे । तं जो णं इच्छइ वेज्जो वा
 ६ सोरियमच्छियस्स मच्छकण्टयं गलाओ नीहरित्तए, तस्स
 णं सोरियदत्ते विउलं अत्थसंपयाणं दलयइ” । तए णं ते
 कोडुम्बियपुरिसा जाव उग्घोसोन्ति ॥ १५५ ॥

तए णं ते बहवे वेज्जा य ६ इमेयारूवं उग्घोसणं उग्घो-
 सिज्जमाणं निसामेन्ति, २ जेणेव सोरियदत्तस्स गेहे, जेणेव

सोरियमच्छन्धे, तेणेव उवागच्छन्ति, २ बड्ढहिं उप्पत्तियाहिं
 ४ बुद्धीहि य परिणममाणा वमणेहि य छड्ढणेहि य ओवी-
 ळणेहि य कवलंगाहेहि य सल्लुद्धरणेहि य विसल्लुकरणेहि
 य इच्छन्ति सोरियमच्छन्धे मच्छकण्ठयं गलाओ नीहरित्तए,
 नो संचाएन्ति नीहरित्तए वा विसोहित्तए वा । तए णं ते
 बहवे वेज्जा य ६ जाहे नो संचाएन्ति सोरियस्स मच्छकण्ठगं
 गलाओ नीहरित्तए, ताहे सन्ता जाव जामेव दिस्सि पाउ-
 ञ्भूया तामेव दिस्सि पडिगया । तए णं से सोरियदत्ते मच्छन्धे
 पडियारनिव्विण्णे तेणं दुक्खेणं अभिभूए सुक्के जाव विह-
 रइ । “ एवं खलु, गोयमा, सोरियदत्ते पुरापोराणाणं जाव
 विहरइ ” ॥ १५६ ॥

“ सोरिए णं, भन्ते, मच्छन्धे इओ कालमासे कालं
 किच्चा कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा,
 सत्तरि वासाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं किच्चा
 इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए..., संसारो तहेव, पुढवी ।
 हत्थिणाउरे नयरे मच्छत्ताए उववन्ने । से णं तओ मच्छि-
 एहिं जीवियाओ ववरोविए तत्थेव सेट्टिकुलंसि...बोहिं,
 सोहम्मो कप्पे..., महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ ” ॥ १५७ ॥
 निक्खेवो ॥

IX

“ जइ णं भन्ते,... ” उक्खेवो नवमस्स “ एवं खलु, जम्बू ”
 ॥ १५८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं राहाडए नामं नयरे होत्था
 रिद्धं । पुढविवडिसए उज्जाणे । घरणो जक्खो । वेसमण-
 दत्तो राया । सिरी देवी । पूसनन्दी कुमारे जुवराया ॥ १५९ ॥

तत्थ णं रोहीडए नयरे दत्ते नामं गाहावई परिवसइ
अट्ठे...। कण्हसिरी भारिया । तस्स णं दत्तस्स धूया कण्ह-
सिरीए अत्तया देवदत्ता नामं दारिया होत्था अहीणं जाव
उक्किट्ठा उक्किट्ठसरीरा ॥ १६० ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं सामी समोसढे जाव परिसा
निग्गया । तेणं कालेणं तेणं समएणं जेट्ठे अन्तेवासी छट्ठ-
क्खमणं...तहेव जाव रायमग्गमोगाढे हत्थी आसे पुरीसे
पासइ । तेसिं पुरिसाणं मज्झगयं पासइ एगं इत्थियं अव-
ओडयबन्धणं उक्खित्तकण्णनासं जाव सूले भिज्जमाणं
पासइ । २ इमे अज्झत्थिए...तहेव निग्गए जाव एवं वयासी
“एसा णं, भन्ते, इत्थिया पुव्वभवे का आसी ?” “एवं
खलु, गोयमा” ॥ १६१ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुद्दीवे भारहे वासे
सुपइट्ठे नामं नयरे होत्था रिद्धं । महासेणे राया । तस्स णं
महासेणस्स रत्तो धारिणीपामोक्खाणं देवीसहस्सं ओरोहे
यावि होत्था । तस्स णं महासेणस्स रत्तो पुत्ते धारिणीए
देवीए अत्तए सीहसेणे नामं कुमारे होत्था अहीणं...जुव-
राया ॥ १६२ ॥

तए णं तस्स सीहसेणस्स कुमारस्स अम्मापियरो अन्नया
कयाइ पञ्च पासायवडिसयसयाइं करोन्ति अब्भुग्गयं... ।
तए णं तस्स सीहसेणस्स कुमारस्स अम्मापियरो अन्नया
कयाइ सामापामोक्खाणं पञ्चण्हं रायवरकन्नगसयाणं एग-
दिवसे पाणिं गिण्हाविंसु । पञ्चसयओ दाओ । तए णं से
सीहसेणे कुमारे सामापामोक्खाहिं पञ्चसयाहिं देवीहिं
सद्धिं उर्णिं जाव विहरइ ॥ १६६ ॥

तए णं से महासेणे राया अन्नया कयाइ कालधम्मणा संजुत्ते । नीहरणं...।...राया जाए महयां... ॥ १३४ ॥

तए णं से सीहसेणे राया सामाए देवीए मुच्छिण ४ अव-
सेसाओ देवीओ नो आढाइ नो परिजाणाइ अणाढायमाणे
अपरिजाणमाणे विहरइ । तए णं तासिं एगूणगाणं पञ्चण्हं
देवीसयाणं एगूणाइं पञ्चमाईसयाइं इमीसे कहाए लद्धट्ठाइं
समाणाइं “ एवं खलु, सामी, सीहसेणे राया सामाए देवीए
मुच्छिण ४ अम्हं धूयाओ नो आढाइ, नो परिजाणाइ, अणा-
ढायमाणे अपरिजाणमाणे विहरइ । तं सेयं खलु अम्हं सामं
देविं अग्गिपओगेण वा विसप्पओगेण वा सत्थप्पओगेण वा
जीवियाओ ववरोवित्तए ” एवं संपेहेन्ति, २ सामाए देवीए
अन्तराणि य छिद्दाणि य विवराणि य पडिजागरमाणीओ
विहरन्ति ॥ १६५ ॥

तए णं सा सामा देवी इमीसे कहाए लद्धट्ठा समाणी एवं
वयासी—“ एवं खलु सामी, पञ्चण्हं सवत्तीसयाणं पञ्च
माइसयाइं इमीसे कहाए लद्धट्ठाइं समाणाइं अन्नमन्नं एवं
वयासी—‘एवं खलु सीहसेणे...’ जाव पडिजागरमाणीओ
विहरन्ति । तं न नज्जइ णं मम केणइ कुमरणेणं मारिस्सइ ”
त्ति कट्ठु भीया जाव जेणेव कोवघरे तेणेव उवागच्छइ, २
ओहयं जाव झियाइ ॥ १६६ ॥

तए णं से सीहसेणे राया इमीसे कहाए लद्धट्ठे समाणे
जेणेव कोवघरण, जेणेव सामा देवी, तेणेव उवागच्छइ, २
सामं देविं ओहयं जाव पासइ, २ एवं वयासी—“ किं णं
देवाणुप्पिए, ओहयं जाव झियासि ? ” तए णं सा सामा
देवी सीहसेणेणं रत्ता एवं वुत्ता समाणी उप्फेणउप्फेणियं

सीहसेणं रायं एवं वयासी-“ एवं खलु, सामी, मम एगूण-
पञ्चसवत्तिसयाणं एगूणपञ्चमाइसयाणं इमीसे कहाए लद्ध-
ट्ठाणं समाणाणं...अन्नमन्ने सहावेन्ति, २ एवं वयासी-‘ एवं
खलु सीहसेणे राया सामाए देवीए उवरि मुच्छिण अमहं
धूयाओ नो आढाइ...’ जाव अन्तराणि य छिद्दाणि पडि-
जागरमाणीओ विहरन्ति । तं न नज्जइ...। भीया जाव
झियामि” ॥ १६७ ॥

तए णं से सीहसेणे सामं देविं एवं वयासी-“ मा णं
तुमं, देवाणुप्पिए, ओहयं जाव झियाहि । अहं णं तहा जत्ति-
हामि जहा णं तव नत्थि कत्तो वि सरीरस्स आवाहे पवाहे
वा भाविस्सइ ” त्ति कट्ठु ताहिं इट्ठाहिं ६ समासासेइ, २तओ
पडिनिक्खमइ, २ कोडुम्बियपुरिसे सहावेइ, २ एवं वयासी-
“ गच्छह णं तुब्भे, देवाणुप्पिया, सुपइट्ठस्स नयरस्स बहिया
एगं महं कूडागारसालं करेह, अणेगक्खम्भसयसंनिविट्ठं
पासादीयं ४ करेह, ममं एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह” । तए णं
ते कोडुम्बियपुरिसा करयलं जाव पडिसुणेन्ति, २ सुपइट्ठ-
नयरस्स बहिया पच्चत्थिमे दिसीविभाए एगं महं कूडागार-
सालं जाव करेन्ति अणेगक्खम्भं पासादीयं ४, जेणेव सीह-
सेणे राया तेणेव उवागच्छन्ति, २ तमाणत्तियं पच्चप्पिणन्ति
॥ १६८ ॥

तए णं से सीहसेणे राया अन्नया कयाइ एगूणगाणं पञ्च-
ण्हं देवीसयाणं एगूणाइं पञ्चमाइसयाइं आमन्तेइ । तए णं
णं तासि एगूणपञ्चदेवीसयाणं एगूणपञ्चमाइसयाइं सीह-
सेणेणं रत्ता आमन्तियाइं समाणाइं सव्वालंकारविभूसियाइं
जहाविभवेणं जेणेव सुपइट्ठे नयेरे, जेणेव सीहसेणे राया,

तेणेव उवागच्छन्ति । तए णं से सीहसेणे राया एगूणपञ्च-
देवीसयाणं एगूणगाणं पञ्चण्हं माइसयाणं कूडागारसालं
आवासं दलयइ ॥ १६९ ॥

तए णं से सीहसेणे राया कोडुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २
एवं वयासी-“ गच्छह णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, विउलं असणं
४ उवणेह, सुबहुं पुप्फवत्थगन्धमल्लालंकारं च कूडागारसालं
साहरह य ” । तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा तहेव जाव साह-
रेन्ति । तए णं तासिं एगूणगाणं पञ्चण्हं देवीसयाणं एगूण-
पञ्चमाइसयाइं सव्वालंकारविभूसियाइं करेन्ति, २ तं विउलं
असणं ४ सुरं च ६ आसाएमाणाइं गन्धव्वेहि य नाडएहि
य उवगीयमाणाइं २ विहरन्ति ॥ १७० ॥

तए णं से सीहसेणे राया अद्धरत्तकालसमयंसि बहूहिं
पुरिसेहिं सद्धिं संपरिवुडे जेणेव कूडागारसाला तेणेव
उवागच्छइ, २ कूडागारसालाए दुवाराइं पिहेइ, २ कूडागार-
सालाए सव्वओ समन्ता अगणिकायं दलयइ । तए णं
तासिं एगूणगाणं पञ्चण्हं देवीसयाणं एगूणगाइं पञ्च
माइसयाइं सीहरन्ता आलीवियाइं समाणाइं रोयमाणाइं २
अत्ताणाइं असरणाइं कालधम्मणा संजुत्ताइं ॥ १७१ ॥

तए णं से सीहसेणे राया एयकम्मे ४ सुबहुं पावकम्मं
समाज्जिणित्ता चोत्तीसं वाससयाइं परमाउयं पालइत्ता काल-
मासे कालं किच्चा छट्ठीए पुढवीए उक्कोसेणं बावीससागरो-
वमट्ठिइएसु नेरइयत्ताए उववन्ने । से णं तओ अणन्तरं उव्व-
ट्ठित्ता इहेव रोहीडए नयरे दत्तस्स सत्थवाहस्स कण्ह-
सिरीए भारियाए कुच्छिसि दारियत्ताए उववन्ने ॥ १७२ ॥

तए णं सा कण्हसिरी नवण्हं मासाणं जाव दारियं पयाया

सुउमालं...सुरूवा । तए णं तीसे दारियाए अम्मापियरो निव्वत्तवारसाहियाए विउलं असणं ४ जाव मित्तनाइं... नामधेज्जं करेन्ति...-‘...तं होउ णं दारिया देवदत्ता नम्मेणं ।’ तए णं सा देवदत्ता दारिया पञ्चधाईपरिग्गहिया जाव परिवड्ढइ ॥ १७३ ॥

तए णं सा देवदत्ता दारिया उम्मुक्कबालभावा जोव्वणेण रूवेण लावण्णेण य जाव अईव उक्किट्ठा उक्किट्ठसररीरा जाया यावि होत्था । तए णं सा देवदत्ता दारिया अन्नया कयाइ ण्हाया जावं विभूसिया बह्महिं खुज्जाहिं जावं परिक्खित्ता उर्पि आगासतलगंसि कणगतिंदूसेणं कीलमाणी विहरइ ॥ १७४ ॥

इमं च णं वेसमणदत्ते राया ण्हाए जाव विभूसिए आसं दुरुहित्ता बह्महिं पुरिसेहिं सद्धिं संपरिवुडे आसवाहिणियाए निजायमाणे दत्तस्स गाहावइस्स गिहस्स अदूरसामन्तेणं वीइवयइ । तए णं से वेसमणे राया जाव वीइवयमाणे देवदत्तं दारियं उर्पि आगासतलगंसि कणगतिंदूसेणं कीलमाणि पासइ । देवदत्ताए दारियाए जोव्वणेण य लावण्णेण य जाव विम्हिए कोडुम्बियपुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी-“कस्स णं, देवाणुप्पिया, एसा दारिया, किं वा नामधेज्जेणं ?” तए णं ते कोडुम्बियपुरिसा वेसमणरायं करयलं जाव एवं वयासी-“एस णं, सामी, दत्तस्स सत्थवाहस्स धूया कण्हसिरीए भारियाए अत्तया देवदत्ता नामं दारिया रूवेण य जोव्वणेण य लावण्णेण य उक्किट्ठा उक्किट्ठसररीरा” ॥१७५॥

तए णं से वेसमणे राया आसवाहिणियाओ पडिनियत्ते समाणे अब्भिन्तरठाणिज्जे पुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी-

“ गच्छह णं तुम्हे, देवाणुप्पिया, दत्तस्स धूयं कण्हसिरीए भारियाए अत्तयं देवदत्तं दारियं पूसनन्दिस्स जुवरन्नो भारियत्ताए वरेह जइ वि सा सयंरज्जसुक्का ” ॥ १७६ ॥

तए णं ते अब्भिन्तरठाणिज्जा पुरिसा वेसमणेणं रत्ता एवं वुत्ता समाणा हट्टुतुट्ठा करयल ° जाव पडिसुणेन्ति, २१हाया जाव सुद्धप्पावेसाइं...संपरिवुडा जेणेव दत्तस्स गिहे तेणेव उवागच्छित्था । तए णं से दत्ते सत्थवाहे ते पुरिसे एज्जमाणे पासइ, २ हट्टुतुट्ठ° आसणाओ अब्भुट्ठेइ, २ सत्तट्ठ पयाइं पच्चुग्गए आसणेणं उवनिमन्तेइ, २ ते पुरिसे आसत्थे वीसत्थे सुहासणवरगए एवं बयासी—“संदिसन्तु णं, देवाणुप्पिया, किं आगमणप्पओयणं ” । तए णं ते रायपुरिसा दत्तं सत्थवाहं एवं बयासी—“ अम्हे णं देवाणुप्पिया, तव धूयं कण्हसिरीए अत्तयं देवदत्तं दारियं पूसनन्दिस्स जुवरन्नो भारियत्ताए वरेमो । तं जइ णं जाणासि, देवाणुप्पिया, जुत्तं वा पत्तं वा सलाहाणिज्जं वा, सरिसो वा संजोगो, दिज्जउ णं देवदत्ता भारिया पूसनन्दिस्स जुवरन्नो । भण, देवाणुप्पिया, किं दलयामो सुक्कं ? ” तए णं से दत्ते अब्भिन्तरठाणिज्जे पुरिसे पयं बयासी—“एयं चेव, देवाणुप्पिया, मम सुक्कं जं णं वेसमणे राया मम दारियानिमित्तेणं अणुगिण्हइ ” । ते ठाणिज्जपुरिसे विउलेणं पुप्फवत्थगन्धमल्लालंकारेणं सक्कारेइ, २ पडिविसज्जेइ । तए णं ते ठाणिज्जपुरिसा जेणेव वेसमणे राया तेणेव उवागच्छन्ति, २ वेसमणस्स रन्नो पयमट्ठं निवेदेन्ति ॥ १७७ ॥

तए णं से दत्ते गाहावई अन्नया कयाइ सोभणंसि तिहि-
करणदिवसनक्खत्तमुहुत्तांसि विउलं असणं ४ उवक्खडावेइ,

२ मिच्छनाइ° आमन्तेइ, ण्हाए जाव °पायच्छित्ते सुहासण-
वरगए तेणं मिच्छ° सद्धिं संपरिवुडे तं विउलं असणं ४
आसाएमाणे विहरइ । जिमियभुत्तुत्तरागए...आयन्ते ३ तं
मिच्छनाइनियग° विउलगन्धपुप्फ° जाव °अलंकारेणं
सक्कारेइ, २ देवदत्तं दारियं ण्हायं जाव °विभूसियसरीरं
पुरिससहस्सवाहिणीयं सीयं दुरुहेइ, २ सुबहुमिच्छ° जाव
सद्धिं संपरिवुडे सव्विड्डीए जाव °नाइयरवेणं रोहीडयं
नयरं मज्झंमज्झेणं जेणेव वेसमणरत्तो गिहे, जेणेव वेसमणे
राया, तेणेव उवागच्छइ, २ करयल° जाव वद्धावेइ, २
वेसमणस्स रत्तो देवदत्तं दारियं उवणेइ ॥ १७८ ॥

तए णं से वेसमणे राया देवदत्तं दारियं उवणीयं पासइ,
२ हट्टुट्टु° ...विउलं असणं ४ उवक्खडावेइ, २मिच्छनाइ°...
आमन्तेइ जाव सक्कारेइ, २पूसनन्दिकुमारं देवदत्तं च दारियं
पट्टयं दुरुहेइ, २ सेयापीपहिं कलसेहिं मज्जावेइ, २ वरनेव-
त्थाइं करेइ, अग्निहोमं करेइ, २ पूसनन्दि कुमारं देवदत्ताए
दारियाए पाणिं गिण्हावेइ । तए णं से वेसमणे राया पूस-
नन्दिकुमारस्स देवदत्तं दारियं सव्विड्डीए जाव °रवेणं महया
इड्डीसक्कारसमुदणं पाणिग्गहणं कारेइ, २ देवदत्ताए दारि-
याए अम्मापियरो मिच्छ° जाव °परियणं च विउलेणं असणं
वत्थगन्धमल्लालंकारेण य सक्कारेइ संमाणेइ जाव पडिविस-
जेइ । तए णं से पूसनन्दी कुमारे देवदत्ताए सद्धिं उण्णि
पासाय° ...फुट्टमाणेहिं मुइक्कमत्थएहिं बत्तीसइबद्ध° ...
उवगिज्जमाणे जाव विहरइ ॥ १७९ ॥

तए णं से वेसमणे राया अन्नया कयाइ कालघम्मुणा
संजुत्ते । नीहरणं । जाव राया जाए ॥ १८० ॥

तए णं से पूसनन्दी राया सिरीए देवीए मायाभत्तए यावि होत्था । कल्लाकल्लि जेणेव सिरी देवी तेणेव उवागच्छइ, २ सिरीए देवीए पायवडणं करेइ, २ सयपागसहस्सपागेहिं तेलेहिं अब्भिक्कावेइ, अट्टिसुहाए मंससुहाए तयासुहाए रोम-सुहाए चउव्विहाए संवाहणाए संवाहावेइ, २ सुरभिणा गन्धवट्टएणं उव्वट्टावेइ, २ तिहिं उदएहिं मज्जावेइ, तं जहा-उसिणोदएणं सीओदएणं गन्धोदएणं, २ विउलं असणं ४ भोयावेइ, २ सिरीए देवीए ण्हायाए जाव °पायच्छित्ताए जिमियभुत्तुत्तरागयाए तए णं पच्छ ण्हाइ वा भुञ्जइ वा, उरालाई माणुस्सगाई भोगभोगाई भुञ्जमाणे विहरइ ॥ १८१ ॥

तए णं तीसे देवदत्ताए देवीए अन्नया कयाइ पुव्वरत्ता-वरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरिणं जागरमाणीए इमेयारूवे अब्भत्थिए ५ समुप्पन्ने-“ एवं खलु पूसनन्दी राया सिरीए देवीए माइभस्से जाव विहरइ । तं एएणं वक्खेवेणं नो संचा-एमि अहं पूसनन्दिणा रत्ता सद्धिं उरालाई ... भुञ्जमाणी विहरित्तए । तं सेयं खलु मम सिरिं देविं अग्गिपओगेण वा सत्थप्पओगेण वा विसप्पओगेण वा मन्तप्पओगेण वा जीवियाओ ववरोवित्तए, २ पूसनन्दिणा रत्ता सद्धिं उरालाई भोगभोगाई भुञ्जमाणीए विहरित्तए ” एवं संपेहेइ, २ सिरीए देवीए अन्तराणि य ३ पडिजागरमाणी विहरइ ॥ १८२ ॥

तए णं सा सिरी देवी अन्नया कयाइ मज्जाइया विरहिय-सयणिज्जंसि सुहपसुत्ता जाया यावि होत्था । इमं च णं देव-दत्ता देवी जेणेव सिरी देवी तेणेव उवागच्छइ, २ मज्जाइयं

विरहियसयणिजंस्सि सुहपसुत्तं पासइ, २ दिसालोयं करेइ, २ जेणेव भत्तघरे तेणेव उवागच्छइ, २ लाहदण्डं परामुसइ २ लोहदण्डं तावेइ, २ तत्तं समजोइभूयं फुल्लकिंसुयसमाणं संडासएणं गहाय जेणेव सिरी देवी तेणेव उवागच्छइ २ सिरीए देवीए अवाणंसि पक्खिवइ । तए णं सा सिरी देवी महया २ सहेणं आरसित्ता कालधम्मणा संजुत्ता ॥ १८३ ॥

नए णं तांसे सिरीए देवीए दासवेडीओ आरसियसहं सोच्चा निसम्म जेणेव सिरी देवी तेणेव उवागच्छन्ति, २ देवदत्तं देविं तओ अवक्कममाणं पासन्ति, २ जेणेव सिरी देवी तेणेव उवागच्छन्ति, २ सिरीं देविं निष्पाणं निच्छेदुं जीवियविप्पजदं पासन्ति, २ हा हा अहो अकज्जमिति कट्टु रोयमाणीओ कन्दमाणीओ विलवमाणीओ जेणेव पूसनन्दी राया तेणेव उवागच्छन्ति, २ पूसनन्दि रायं एवं वयासी- “ एवं खलु, सामी, सिरी देवी देवदत्ताए देवीए अकाले चेव जीवियाओ धवरोविया ” । तए णं से पूसनन्दी राया तासिं दासवेडीणं अन्तिए एयमदुं सोच्चा निसम्म महया माइसोएणं अप्फुन्ने समाणे परसुनियत्ते विव चम्पगवर-पायवे धस त्ति धरणीयलंसि सव्वङ्गेहिं संनिवडिण ॥ १८४ ॥

तए णं से पूसनन्दी राया मुहुत्तन्तरेण आसत्थे वीसत्थे समाणे बहूहिं राईसरं जाव ० सत्थवाहेहिं मित्तं जाव ० परि-यणेण सद्धि रोयमाणे ३ सिरीए देवीए महया इड्डीए नीह-रणं करेइ, २ आसुरुत्ते ४ देवदत्तं देविं पुरिसेहिं गिण्हावेइ, तेणं विहाणेणं वज्झं आणवेइ । “ तं एवं खलु, गोयमा, देव-दत्ता देवी पुरापोराणाणं...विहरइ ” ॥ १८५ ॥

देवदत्ता णं, भन्ते, देवी इओ कालमासे कालं किञ्चा कहिं गमिहिइ कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा, असीइं वासाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं किञ्चा इमीसे रयण-
प्पभाए पुढवीए नेरइयत्ताए उववन्ना । संसारो । वणस्सइं... ।
तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता गङ्गपुरे नयरे हंसत्ताए पञ्चाया-
हिइ । से णं तत्थ साउणिपहिं वहिए समाणे तत्थेव गङ्गपुरे
नयरे सेट्ठिकुलं.....बोहिं.....सोहम्मे.....महाविदेहे वासे
सिज्झिहिइ ॥ १८६ ॥

X

“ जइ णं, भन्ते...” । दसमस्स उक्खेवो । “ एवं खलु,
जम्बू ” ॥ १८७ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं वद्धमाणपुरे नामं नयरे होत्था ।
विजयवद्धमाणे उज्जाणे । माणिभदे जक्खे । विजयमित्ते
राया । तत्थ णं धणदेवे नामं सत्थवाहे होत्था । पियङ्गू
नामं भारिया । अञ्जु दारिया जाव ‘सरीरा । समोसरणं,
परिसा जाव पडिगया ॥ १८८ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं जेट्ठे जाव अढमाणे जाव विजय-
मित्तस्स रत्तो गिहस्स असोगवणियाए अदूरसामन्तेणं वीइ-
वयमाणे पासइ एगं इत्थियं सुक्कं भुक्खं निम्मंसं किडि-
किडियाभूयं अट्ठिचम्मावणद्धं नीलसाडगनियत्थं कट्ठाइं
कलुणाइं विसराइं कूवमाणं पासइ, २...चिन्ता तहेव,
जाव एवं वयासी-“ सा णं, भन्ते इत्थिया पुव्वभवे के
आसी ? ” वागरणं । “ एवं खलु, गोयमा ” ॥ १८९ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे
वासे इन्दपुरे नामं नयरे होत्था । तत्थ णं इन्दवत्ते राया ।

पुढविसिरी नामं गणिया होत्था । वण्णभो । तए णं सा
पुढविसिरी गणिया इन्दपुरे नयरे बहवे राईसरं जाव
°प्पभिईओ बहूहिं चुण्णप्पओगेहि य जाव अभिओगेत्ता
उरालाई माणुस्सगाई भोगभोगाई भुञ्जमाणी विहरइ
॥ १९० ॥

तए णं सा पुढविसिरी गणिया एयकम्मा ४ सुबहुं...
समज्जिणित्ता पणतीसं वाससयाई परमाउयं पालइत्ता काल-
मासे कालं किच्चा छट्ठीए पुढवीए उक्कोसेणं...नेरइयत्ताए
उववन्ना । सा णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता इहेव वद्धमाण-
पुरे नयरे धणदेवस्स सत्थवाहस्स पियङ्गुभारियाए
कुच्छिसि दारियत्ताए उववन्ना । तए णं सा पियङ्गुभारिया
नवण्हं मासाणं...दारियं पयाया । नामं अञ्जुसिरी । सेव्वं
जहा देवदत्ताए ॥ १९१ ॥

तए णं से विजए राया आसवाहं..., जहा वेसमणदत्ते
तहा, अञ्जुं पासइ, नवरं अप्पणो अट्ठाए वरेइ, जहा तेयली,
जाव अञ्जुए भारियाए सद्धि उप्पि जाव विहरइ ॥ १९२ ॥

तए णं तीसे अञ्जुए देवीए अन्नया कयाइ जोणिसूले
पाउब्भूए यावि होत्था । तए णं से विजए राया कोडुम्बिय-
पुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी-“ गच्छह णं, देवाणुप्पिया,
वद्धमाणपुरे नयरे सिंघाडगं जाव एवं वयह-“ एवं खलु,
देवाणुप्पिया, विजयस्स रत्तो अञ्जुए देवीए जोणिसूले
पाउब्भूए । जो णं एत्थ वेज्जो वा ६...” जाव उग्घोसेन्ति
॥ १९३ ॥

तए णं ते बहवे वेज्जा वा ६ इमं पयारुवं सोच्चा निसम्म
जणेव विजए राया तेणेव उवागच्छन्ति, २ उप्पत्तियाहिं ४

परिणामेमाणा इच्छन्ति अञ्जुए देवीए जोणिसूलं उवसामित्तए, नो संचापन्ति उवसामित्तए । तए णं ते बहवे वेज्जा य ६ जाहे नो संचापन्ति अञ्जुए देवीए जोणिसूलं उवसामित्तए, ताहे सन्ता तन्ता परितन्ता जामेव दिंसि पाउब्भूया तामेव दिंसि पडिगया । तए णं सा अञ्जु देवी ताए वेयणाए अभिभूया समाणी सुक्का भुक्खा निम्मंसा कट्ठाइं कलुणाइं विसराइं विलवइ । “ एवं खलु, गोयमा, अञ्जु देवी पुरापोराणाणं जाव विहरइ ” ॥ १९४ ॥

“ अञ्जु णं, भन्ते, देवी इओ कालमासे कालं किच्चा कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा, अञ्जु णं देवी नउइं वासाइं परमाउयं पालइत्ता कालमासे कालं किच्चा इमीसे रयणप्पभाए पुढवीए नेरइयत्ताए उववज्जिहिइ । एवं संसारो जहा पढमे तहा नेयवं जाव वणस्सइ°... । सा णं तओ अणन्तरं उव्वट्ठित्ता सव्वओभदे नयरे मयूरत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ साउणिण्हिं वहिए समाणे तत्थेव सव्वओभदे नयरे सेट्ठिकुलंसि पुत्तत्ताए पच्चायाहिइ । से णं तत्थ उम्मुक्कबालभावे तहारूवाणं थेराणं.....केवलं बोहिं बुज्झिहिइ । पव्वज्जा । सोहस्मे.....” । “ से णं ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं कहिं गच्छिहिइ, कहिं उववज्जिहिइ ? ” “ गोयमा, महाविदेहे जहा पढमे जाव सिज्झिहिइ जाव अन्तं काहिइ । एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संपत्तेणं दुहविवागाणं दसमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते ” । “ सेवं, भन्ते, सेवं, भन्ते ” ॥ १९५ ॥

दुहविवागो दससु अज्झयणेसु । पढमो सुयक्खन्धो सम्मतो ॥

दोच्चे सुयक्खन्धे

I

तेणं कालेणं तेणं समणं रायगिहे नयरे, गुणसिलप-
चेइए, सुहम्मे समोसढे । जम्बू जाव पज्जुवासमाणे एवं
बयासी-“ जइ णं भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेण दुहविवा-
गाणं अयमट्ठे पन्नत्ते, सुहविवागाणं, भन्ते, समणेणं जाव
संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” तए णं से सुहम्मे अणगारे जम्बुं
अणगारं एवं बयासी-“ एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव
संपत्तेणं सुहविवागाणं दस अज्झयणा पन्नत्ता । तं जहा—

सुबाहू भइनन्दी य सुजाए य सुवासवे ।

तहेव जिणदासे य धणवई य महब्बले ।

भइनन्दी महच्चन्दे वरदत्ते तहेव य ” ॥

“ जइ णं, भन्ते, समणेणं जाव संपत्तेणं सुहविवागाणं
दस अज्झयणा पन्नत्ता, पढमस्स णं, भन्ते, अज्झयणस्स
सुहविवागाणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पन्नत्ते ? ” तए णं से
सुहम्मे अणगारे जम्बुं अणगारं एवं बयासी-“ एवं खलु,
जम्बू ” ॥ १९६ ॥

तेणं कालेणं तेणं समणं हत्थिसीसे नामं नयरे होत्था
रिद्धं । तत्थ णं हत्थिसीसस्स बहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसी-
भाए षत्थं णं पुप्फकरण्डए नामं उज्जाणे होत्था सव्वोउयं ।
तत्थ णं कयवणमालपियस्स जक्खस्स जक्खाययणे होत्था
दिव्वे... । तत्थ णं हत्थिसीसे नयरे अदीणसत्तू नामं राया
होत्था महया °... । तस्स णं अदीणसत्तुस्स रत्तो धारिणी-
पामोक्खा देवीसहस्सं ओरोहे यावि होत्था ॥ १९७ ॥

तए णं सा धारिणी देवी अन्नया कयाइ तंसि तारिसगांसि
वासघरंसि सीहं सुमिणे पासइ, जहा मेहस्स जम्मणं तहा
भाणियब्बं जाव सुबाहुकुमारे । अलंभोगसमत्थं वा
जाणन्ति, २ अम्मापियरो पञ्च पासायवीडिसगसयाइं कार-
वेन्ति अब्भुगयं...भवणं, एवं जहा महाबलस्स रत्तो,
नवरं पुप्फचूलापामोक्खाणं पञ्चण्हं रायवरकन्नयसयाणं
एगदिवसेणं पाणिं गिण्हावेन्ति । तहेव पञ्चसइओ दाओ,
जाव उप्पि पासायवरगए फुट्टमाणेहिं जाव विहरइ ॥ १९८॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं समणे भगवं महावीरे समो-
सडे । परिसा निग्गया । अदीणसत्तू, जहा कूणिओ,
निग्गओ । सुबाहू वि जहा जमाली तहा रहेणं निग्गए, जाव
धम्मो कहिओ, रायपरिसा गया ॥ १९९ ॥

तए णं से सुबाहुकुमारे समणस्स भगवओ.....अन्तिए
धम्मं सोच्चा निसम्म हट्टतुट्ठे उट्ठाए उट्ठेइ, जाव एवं वयासी-
“सहहामि णं, भन्ते, निग्गन्थं पावयणं । जहा णं देवाणु-
प्पियाणं अन्तिए बहवे राईसरं जाव अहं णं देवाणु-
प्पियाणं अन्तिए पञ्चाणुव्वइयं सत्तसिक्खावइयं गिहिधम्मं
पडिवज्जामि ” । “अहासुहं, मा पडिबन्धं करेह ” । तए णं
से सुबाहू समणस्स...पञ्चाणुव्वइयं सत्तसिक्खावइयं गिहि-
धम्मं पडिवज्जइ, २ तमेव...दुरुहइ, २ जामेव... ॥ २०० ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं जेट्ठे अन्तेवासी इन्दभूर्इ जाव
एवं वयासी- “अहो णं, भन्ते, सुबाहुकुमारे इट्ठे इट्ठरूवे
कन्ते कन्तरूवे पिए पियरूवे मणुत्ते २ मणामे २ सोमे २
सुभगे २ पियदंसणे सुरूवे । बहुजणस्स वि य णं, भन्ते,
सुबाहुकुमारे इट्ठे ५ सोमे ४ । साहुजणस्स वि य णं, भन्ते,

सुबाहुकुमारे इट्टे इट्ठरूवे ५ जाव सुरूवे । सुबाहुणा, भन्ते, कुमारेणं इमा एयारूवा उराला माणुसरिद्धी किन्ना लद्धा किन्ना पत्ता किन्ना अभिसमन्नागया ? के वा एस आसी पुव्वभवे ? ” “ एवं खलु, गोयमा ” ॥२०१॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं इहेव जम्बुदीवे दीवे भारहे वासे हत्थिणाउरे नामं नयरे होत्था रिद्धं । तत्थ णं हत्थिणाउरे नयरे सुमुहे नामं गाहावई परिवसइ अट्टे ॥२०२॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं धम्मघोसा नामं थेरा जाइ-संपन्ना जाव पञ्चहिं समणसएहिं सद्धिं संपरिवुडा पुव्वाणु-पुर्व्वि चरमाणा गामाणुगामं दूइज्जमाणा जेणेव हत्थिणाउरे नयरे, जेणेव सहसम्बवणे उज्जाणे, तेणेव उवागच्छन्ति, २ अद्वापडिरूवं उगहं उग्गिणिहत्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणा विहरन्ति ॥ २०३ ॥

तेणं कालेणं तेणं समएणं धम्मघोसाणं थेराणं अन्ते-वासी सुदत्ते नामं अणगारे उराले जाव ०लेस्से मासंमासेणं खममाणे विहरइ । तए णं से सुदत्ते अणगारे मासक्खमण-पारणगंसि पढमाए पोरिसीए सज्झायं करेइ, जहा गोयम-सामी तहेव, धम्मघोसे थेरे आपुच्छइ, जाव अडमाणे सु-मुहस्स गाहावइस्स गेहे अणुप्पविट्ठे ॥ २०४ ॥

तए णं से सुमुहे गाहावई सुदत्तं अणगारं एज्जमाणं पासइ, २ हट्ठतुट्ठे आसणाओ अब्भुट्ठेइ, २ पायवीढाओ पच्चो-रुहइ, २ पाउयाओ ओमुयइ, २ एगसाडियं उत्तरासक्कं करेइ, २ सुदत्तं अणगारं सत्तट्ठ पयाइं अणुगच्छइ, २ तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेइ, २ वन्दइ नमंसइ, २ जेणेव भत्तघरे तेणेव उवागच्छइ, २ सयहत्येणं विउलेणं

असणपाणेणं पडिलाभिस्सामीति तुट्ठे... ॥ २०५ ॥

तए णं तस्स सुमुहस्स गाहावइस्स तेणं दव्वसुद्धेणं...
तिविहेणं तिकरणसुद्धेणं सुदत्ते अणगारे पडिलम्भिण
समाणे संसारे परित्तीकए, मणुस्साउए निबद्धे, गेहंसि य
से इमाइं पञ्च दिव्वाइं पाउब्भूयाइं । तं जहा-वसुहारा बुद्धा,
दसद्धवणे कुसुमे निवाडिए, चेलुक्खेवे कए, आहयाओ
देवदुन्दुभीओ, अन्तरा वि य णं आगासे अहो दाणं अहो
दाणं घुट्ठे । हत्थिणाउरे सिंघाडगं जाव ँपहेसु बहुजणो
अन्नमन्नस्स एवं आइक्खइ ४- “ धन्ने णं, देवाणुप्पिया,
सुमुहे गाहावई ५...जाव तं धन्ने णं, देवाणुप्पिया, सुमुहे
गाहावई ” ॥ २०६ ॥

तए णं से सुमुहे गाहावई बहूइं वाससयाइं आउयं पाल-
इत्ता कालमासे कालं किञ्चा इहेव हत्थिसीसे नयरे अदीण-
सत्तुस्स रत्तो धारिणीए देवीए कुञ्चिसि पुत्तत्ताए उववन्ने ।
तए णं सा धारिणी देवी सयणिज्जंसि सुत्तजागरा २
ओहीरमाणी २ तहेव सीहं पासइ, सेसं तं चेष जाव उप्पि
पासाए विहरइ । “ तं एवं खलु, गोयमा, सुबाहुणा इमा
एयारूवा माणुस्सरिद्धी लद्धा पत्ता अभिसमन्नागया ”
॥ २०७ ॥

“ पभू णं, भन्ते, सुबाहुकुमारे देवाणुप्पियाणं अन्तिए
मुण्डे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइत्तए ? ” “ हन्ता,
पभू ” । तए णं से भगवं गोयमे समणं भगवं...वन्दइ नमं-
सइ, २ संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरइ । तए णं
से समणे भगवं महावीरे अन्नया कयाइ हत्थिसीसाओ नय-
राओ पुप्फगउज्जाणाओ कयवणमालजक्खाययणाओ पडि-

निक्खमइ, २ बहिया जणवयविहारं विहरइ । तए णं से सुबाहुकुमारे समणोवासए जाए अभिगयजीवाजीवे जाव पडिलाभेमाणे विहरइ ॥ २०८ ॥

तए णं से सुबाहुकुमारे अन्नया कयाइ चाउइसट्टमुद्धि-
पुण्णमासिणीसु जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छइ, २
पोसहसालं पमज्जइ, उच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेइ, ३ दब्भ-
संथारगं संथरइ, २ दब्भसंथारं दुरुहइ, २ अट्टमभत्तं पणि-
णहइ, २ पोसहसालाए पोसहिण अट्टमभत्तए पोसहं पडि-
जागरमाणे विहरइ ॥ २०९ ॥

तए णं तस्स सुबाहुस्स कुमारस्स पुव्वरत्तावरत्तकाल-
समयंसि धम्मजागरियं जागरमाणस्स इमेयारूवे अज्झत्थिए
५-“ धन्ना णं ते गामागरनगरं जावं संनिवेसा जत्थं णं
समणे भगवं महावीरे जाव विहरइ । धन्ना णं ते राईसर-
तलवर...जे णं समणस्स भगवओ महावीरस्स अन्तिए
मुण्डा जाव पव्वयन्ति । धन्ना णं ते राईसरतलवरं...,जे
णं समणस्स भगवओ महावीरस्स अन्तिए षच्चाणुव्वइयं
जाव गिहिधम्मं पडिवज्जन्ति । धन्ना णं ते राईसरं जाव जे
णं समणस्स भगवओ महावीरस्स अन्तिए धम्मं सुणेन्ति ।
तं जइ णं समणे भगवं महावीरे पुव्वाणुपुव्वि चरमाणे
गामाणुगामं दूइज्जमाणे इहमागच्छिज्जा जाव विहारिज्जा, तए
णं अहं समणस्स भगवओ अन्तिए मुण्डे भवित्ता जाव
पव्वणज्जा ” ॥ २१० ॥

तए णं समणे भगवं महावीरे सुबाहुस्स कुमारस्स इमं
एयारूवं अज्झत्थियं जाव वियाणित्ता पुव्वाणुपुव्वि जाव
दूइज्जमाणे जेणेव हत्थिसीसे नयरे जेणेव पुप्फगउज्जाणे

जेणेव कयवणमालपियस्स जक्खस्स जक्खाययणे तेणेव उवागच्छइ, २ अहापडिरूवं उग्गहं गिण्हित्ता संजमेणं तवसा अण्णाणं भावेमाणे विहरइ । परिस्सा राया निग्गया । तए णं तस्स सुबाहुस्स कुमारस्स...तं महया, जहा पढमं तहा निग्गओ । धम्मो कहिओ । परिस्सा राया पडिगया ॥ २११॥

तए णं से सुबाहुकुमारे समणस्स भगवओ महावीरस्स अन्तिए धम्मं सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठं...जहा मेहे तहा अम्मा-पियरो आपुच्छइ । निक्खमणाभिसेओ तहेव जाव अणगारे जाए इरियासमिए जाव °वम्भयारी । तए णं से सुबाहु अणगारे समणस्स भगवओ महावीरस्स तहारूवाणं थेराणं अन्तिए सामाइयमाइयाइं एक्कारस अङ्गाइं अहिज्जइ, २ बहूहिं चउत्थछट्ठुट्ठमं तवोवहाणेहिं अण्णाणं भावित्ता बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउणित्ता मासियाए संलेहणाए अण्णाणं झूसित्ता सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेइत्ता आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा सोहम्मे कण्णे देवत्ताए उववन्ने ॥ २१२ ॥

से णं ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं भवक्खएणं ठिइ-क्खएणं अणन्तरं चयं चइत्ता माणुस्सं विग्गहं लहिहिइ, २ केवलं बोहिं बुज्झिहिइ, २ तहारूवाणं थेराणं अन्तिए मुण्डे जाव पव्वइस्सइ । से णं तत्थ बहूइं वासाइं सामण्णं पाउ-णिहिइ । आलोइयपडिक्कन्ते समाहिपत्ते कालगए सणकुमारे कण्णे देवत्ताए उववन्ने । से णं ताओ देवलोगाओ...माणुस्सं, पव्वज्जा, बम्भलोए । माणुस्सं, तओ महासुक्के । तओ माणुस्सं, आणए...देवे । तओ माणुस्सं, तओ आरणे...देवे । तओ माणुस्सं, सव्वट्ठसिद्धे । से णं तओ अणन्तरं

डव्वट्ठित्ता महाविदेहे वासे जाइं अड्ढाईं...जहा दढपइत्ते...
सिज्झिहिइ ५ । “ एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संपत्तेणं
सुहविवागाणं पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते”॥२१३॥

II

दोव्वस्स उक्खेवो । तेणं कालेणं तेणं समणेणं उसभपुरे
नयरे । थूभकरण्डे उज्जाणे । धन्नो जक्खो । धणावहो राया ।
सरस्सई देवी । सुमिणदंसणं कहणं जम्भणं बालत्तणं कलाओ
य, जोव्वणं पाणिग्गहणं दाओ पासाय भोगा य जहा सुबा-
हुस्स । नवरं भट्टनन्दी कुमारे । सिरिदेवीपामोक्खाणं पञ्च-
सयाणं... । सुामीसमोसरणं । सावगधम्मं... । पुव्वभवपुच्छा ॥
महाविदेहे वासे पुण्डरीकिणी नयरी । विजयए कुमारे ।
जुगवाहु तित्थयरे पडिलाभिए, मणुस्साउए निबद्धे, इहं
उप्पन्ने । सेसं जहा सुबाहुस्स जाव महाविदेहे वासे
सिज्झिहिइ ५ ॥ २१४ ॥

III

तच्चस्स उक्खेवो । वीरपुरं नयरं । मणोरमं उज्जाणं । वीर-
कण्हमित्ते राया । सिरी देवी । सुजाए कुमारे । बलसिरी-
पामोक्खा पञ्चसयकन्ना । सामीसमोसरणं । पुव्वभवपुच्छा ॥
उसुयारे नयरे । उसभदत्ते गाहावई । पुप्फदत्ते अणगारे
पडिलाभिए । मणुस्साउए निबद्धे । इह उप्पन्ने जाव महा-
विदेहे वासे सिज्झिहिइ ५ ॥ २१५ ॥

IV

चउत्थस्स उक्खेवो । विजयपुरं नयरं । नन्दणवणं उज्जाणं ।
असोगो जक्खो । वासवदत्ते राया । कण्हा देवी । सुवासवे
कुमारे । भट्टापामोक्खाणं पञ्चसयाणं...जाव पुव्वभवे ॥

कासम्बी नयरी । धणपाले राया । वेसमणभहे अणगारे
पडिलाभिण । इह जाव सिद्धे ॥ २१६ ॥

V

पञ्चमस्स उक्खेवो । सोगन्धिया नयरी । नीलासोण उज्जाणे ।
सुकालो जक्खो । अण्णडिहओ राया । सुकन्ना देवी । महच्चन्दे
कुमारे । तस्स अरहदत्ता भारिया । जिणदासो पुत्तो ।
तित्थयरागमणं । जिणदासपुव्वभवो ॥ मज्झमिया नयरी ।
मेहरहो राया । सुधम्मो अणगारे पडिलाभिण जाव सिद्धे
॥ २१७ ॥

VI

ठट्ठस्स उक्खेवो । कणगपुरं नयरं । सेयासोयं उज्जाणं ।
वीरभदो जक्खो । पियच्चन्दो राया । सुभद्दा देवी । वेसमणे
कुमारे जुवराया । सिरिदेवीपामोक्खा पञ्चसया कन्ना ।
पाणिग्गहणं । तित्थयरागमणं । धणवई जुवरायपुत्ते जाव
पुव्वभवो ॥ मणिवया नयरी । मित्तो राया । संभूतिविज्जण
अणगारे पडिलाभिण जाव सिद्धे ॥ २१८ ॥

VII

सत्तमस्स उक्खेवो । महापुरं नयरं । रत्तासोगं उज्जाणं ।
रत्तपाओ जक्खो । बले राया । सुभद्दा देवी । महब्बले कुमारे ।
रत्तवईपामोक्खाओ पञ्चसया कन्ना । पाणिग्गहणं । तित्थ-
यरागमणं जाव पुव्वभवो ॥ मणिपुरं नयरं । नागदत्ते गाहावई ।
इन्दपुरे अणगारे पडिलाभिण जाव सिद्धे ॥ २१९ ॥

VIII

अट्ठमस्स उक्खेवो । सुघोसं नयरं । देवरमणं उज्जाणं । वीर-
सेणो जक्खो । अज्जुणो राया । तत्तवई देवी । भइनन्दी

कुमारे । सिरिदेवीपामोक्खा पञ्चसया जाव पुव्वभवे ॥ महा-
घोसे नयरे । धम्मघोसे गाहावई । धम्मसीहे अणगारे पडि-
लाभिण जाव सिद्धे ॥ २२० ॥

IX

नवमस्स उक्खेवो । चम्पा नयरी । पुण्णभहे उज्जाणे । पुण्ण-
भहो जक्खो । दत्ते राया । दत्तवई देवी । महचन्दे कुमारे
जुवराया । सिरिकन्तापामोक्खा पञ्चसया कन्ना जाव पुव्व-
भवो ॥ तिगिञ्छी नयरी । जियसत्तू राया । धम्मवीरिण अण-
गारे पडिलाभिण जाव सिद्धे ॥ २२१ ॥

X

दसमस्स उक्खेवो । तेणं कालेण तेणं समणं सागेण नामं
नयरे होत्था । उत्तरकुरुउज्जाणे । पासमिओ जक्खो । मित्त-
नन्दी राया । सिरिकन्ता देवी । वरदत्ते कुमारे । वरसेणा-
पामोक्खा पञ्च देवीसया । तिथयरगमणं । सावगधम्मं... ।
पुव्वभवपुच्छा ॥ सयदुवारे नयरे । विमलवाहणे राया ।
धम्मरईनामं अणगारं एज्जमाणं पासइ, २ पडिलाभिण समाने
मणुस्साउए निबद्धे । इहं उप्पन्ने । सेसं जहा सुबाहुस्स
कुमारस्स । चिन्ता जाव पव्वज्जा । कप्पन्तरिओ जाव
सव्वट्ठासिद्धे । तओ महाविदेहे जहा दढपइओ जाव सिज्झि-
हिइ ॥ २२२ ॥

“ एवं खलु, जम्बू, समणेणं जाव संपत्तेणं सुहविवागाणं
दसमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पन्नत्ते ” । “ सेवं भन्ते, सेवं
भन्ते ” ॥ २२३ ॥

विवागसुयस्स दो सुयक्खन्धा, दुहविवागो सुहविवागो
 य । तत्थ दुहविवागे दस अज्झयणा एक्कसरगा दससु चेव
 दिवसेसु उद्दिशिज्जन्ति । एवं सुहविवागे वि । सेसं जहा
 आयास्स ॥

॥ एकारसमं अङ्गं सम्मत्तं ॥

[वर्णकादिविस्तारः]

[N. B.—This Appendix is primarily intended for teachers who may at times be at a loss to understand or to discover the passages not given in full in the body of the Text. In order to reduce volume of these passages I have referred to my editions of the उवासगदसाओ, निरयावलियाओ, अन्तगढ-दसाओ and पणसिकहाणयं which the teacher is advised to keep at hand. Passages occurring elsewhere are given in full, but those that occur once at a place in this text are not indicated again. The number in black refers to the Paragraph of the present Text].

1. वर्णओ refers to the description of the town, नयरी, or नयर, for which see उवासग, pp. 119-120.

2. जाइसंपणे. जाव विहरइ—For full description see निरया. p. 81. For परिखा निगया etc., see उवासग, pp. 125-128.

3. सत्तुस्सेहे.....साणकोटो° विहरइ—The full passage will be found in उवासग, p. 120-121. जायसठे जाव जेणेव अजसुहम्मे—See उवासग, p. 121. महावीरेण जाव संपत्तेणं—See अन्तगढ, pp. 69-70, Para 198.

5. समणेणं...-The dots indicate two words भगवया and महावीरेण

7. उज्जाणे होत्या सव्वोउय°-The full description of उज्जाण stands as:-सव्वोउयपुप्फफलसमिद्धे रम्मे नन्दणवणप्पगासे वासादीए ४. चिराईए जहा पुण्णभदे-For full description see उवासग. p. 120.

8. राया परिवसह । वण्णओ-For full description of the king see उवासग, p. 124. अहीण°..... । वण्णओ-For full description of the queen see उवासग, p. 125.

10. महावीरे जाव समोसरिए. For full description see उवासग, pp. 121-124.

11. इन्दमहे इ वा जाव निगच्छइ--The full passage will be found on page 8, lines 6-10 of the पएसि-कहाणयं. तीसे य...धम्ममाइक्खइ etc.-For full passage see उवासग, pp. 125-128.

13. अतुरियं जाव सोहेमाणे-See उवासग, p. 18, Para 78.

14. हट्ठुट्ठ° जाव एवं वयासी-For full passage see उवासग, p. 128.

18. सप्पकडेवरे इ वा जाव-The passage should add: कोमडे इ वा सुणहमडे इ का. अण्डितराए जाव-We should add: अकन्ततराए चेव अण्णितराए चेव अमणुजतराए चेव अमणामतराए चेव. मुच्छिए.....we should add: गढिए गिद्धे अज्झोववणे. अण्णं ४-The figure stands for असणं पाणं साइमं साइमं.

19. अज्झत्थिए ५-The figure stands for अज्झत्थिए, पत्थिए चिन्तिए मणोगए संकप्पे. तं चेव सव्वं जाव पूयं च सोयिं च refers to paras 14-18 above.

20. अहम्मिए जाव दुप्पडियाणन्दे—The full passage will be : अधम्माणुए अधम्मिद्वे अधम्मपलोई अधम्मपज्जणे अधम्मसमुदाचारे अधम्मेण वेव वित्तिं कप्पेमाणे साहसिए दुत्तीले दुव्वए. आदेवच्चं जाव पालेमाणे—The full passage runs as follows:—पोरेवच्चं सामित्तं भट्ठित्तं महत्तरगतं आणाईसरस्सेणावच्चं कारेमाणे.

23. वेज्जा य ६. The figure indicates six words beginning with वेज्जा in Para 22 of the text.

24. रज्जे य रट्ठे य जाव अन्तेउरे य—The full passage will add : कोसे य कोट्टागारे य बले य वाहणे य.

25. उज्जला जाव दुरहियासा—We should add : विउला कक्कसा पगाढा चण्डा दुहा तिव्वा.

26. इट्ठा ६—We should understand by the figure six terms: इट्ठा कन्ता पिया अभिरामा मणुत्ता मणामा. साडित्तए वा ४—The figure stands for साडित्तए वा पाडित्तए वा गालित्तए वा मारित्तए वा (विद्धंसित्तए वा in निरयावली). सडइ वा ४—The figure stands for सडइ वा पडइ वा गलइ वा मरइ वा.

28. करयलपरिग्गाहियं.....एवं वयासी—We should add : दंसनई सिरसावत्तं मत्थए अज्जलिं कट्ट जएणं विजएणं वद्धावेइ, वद्धावेत्ता.

31. अहम्मिए जाव साहसिए—We should add : बहुनगर-निगयजसे सूरे दढप्पहारी. इरियासामिए जाव °बम्मयारी—For full description of a monk see निरया, pp. 48-49, Para 112. अट्टाई—जहा दढपइन्ने—For full passage see पएसि, p. 47, Para 37.

34. संगयगय°—The full expression stands as : संगयगयमणियविहियविलाससल्लियसंलावनिउणजुत्तोवयारकुसळा. सुन्दरयण°—The full expression stands as : सुन्दरयणजहण-वयणकरचरणनयणलावणविलासकलिया.

37. इन्द्रभूर्दे नामं अणगारे जाव °लेस्से-For full description of इन्द्रभूति see उवासण, p. 17, Para 76. पदमं जाव जेणेव-The full passage will be found in उवासण, pp. 17-18, Paras 77-78. उच्चनीयं जाव अदमाणे-The full passage will be found in उवासण, p. 18, Paras 78-79.

38. मज्झिमज्जेणं जाव पडिदंसेइ-The full passage will be found in उवासण, p. 20, Paras 69-86 ; we have however to omit some of the details of the story of आणन्द there.

40. धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ ४ जाव सुलद्धे जम्मज्जीविक्कले-The full passage adds as follows:—पुण्णाओ णं ताओ अम्मयाओ, कयत्थाओ, कयलक्खणाओ, सुलद्धे णं तासिं जम्मं. ओहयं जाव श्रियाइ-We should add :—ओहयमणसंकप्पा करतलपल्हत्थमुही अट्टज्झाणोवगया भूमिगयदिट्ठिया.

42. इट्ठाहिं ५-The figure indicates कन्त, पिय, मणुज, मणाम in addition to इट्ठ.

43. भीया ४- The figure indicates तत्था तसिया उव्विग्गा संजायभया.

45. सोल्लेहि य...The dots indicate तल्लिएहि य मज्जिएहि य. एयकम्मे...The dots indicate एयप्पहाणे एयविज्जे एयसमावारे.

47. जहा दढपइजे जाव °निव्वाघाए. The full passage will be found in पएसि, p. 49, Para 38.

49. मित्तं जाव °परिवुद्धा-The full passage will be मित्तनाइनियगसयणसंबन्धिपरियणपरिवुद्धा.

50. सिंघाडगं जाव °पहेसु-The full passage will be : सिंघाडगतिगचउक्कचचरमहापइपहेसु.

53. ण्हाए जाव °पायच्छित्ते-The full passage will be : ण्हाए कयबलिकम्मे कयकोउयमङ्गलपायच्छित्ते. आसुरत्त°-The figure stands for कुविए चण्डिक्किए मिसिमिसेमाणे.

68. महया उक्किट्ट° जाव समुहरवभूयं पिव - The full passage will be found in निरया, p. 28, Para 61.

71. मित्तनाइ° ...पुरओ एवं वयासी- The full passage will be found in उवासग, p. 15, Para 66. पच्चधार्इ° जाव परिवड्डइ-The passage will be found in पएसि, p. 47, Para 38. अट्ट दारियाओ...भुज्जमाणे विहरइ-The passage will be found in निरया, pp. 107-109, Para 18.

75. आसुरुत्ते जाव मिसिमिसेमाणे- For words to be understood, see above under 53. संनद्धबद्ध° जाव°पहरणेहिं- see Para 37 of the text,

79. हयमहिय° जाव-The full expression stands thus: हयमहियपवरवीरघाइयनिवडियचिन्धज्झयपडागं निरालोयाओ दिसाओ करेमाणं.

80. चाउरङ्गिणि पि...The dots stand for सेणं.

81. उत्सुक्कं जाव दसरत्तं पमोयं-The full passage would be: उत्सुक्कं उक्करं अभट्ठप्पवेसं अदण्डिमकुदण्डिमं अधरिमं अधारणिज्जं अणुद्वयमुदङ्गं अमिलायमल्लदामं गणियावरनाडहज्जकलियं अणेगतालात्तराणुत्तरियं पमुहयपक्कीलियाभिरामं जहारिइं.

88. सामभेयदण्ड° The full expression stands as: सामभेयदण्डउवप्पयाणनीईसुपउत्तनयविहन्नू (विहन्नू=विधाता).

104. रिउव्वेय°...The full passage will be found in निरया, p. 91.

106. रिउव्वेयं जाव °आथव्वणकुसले-The full expression is: रिउव्वेयजउव्वेयसामवेयाथव्वणकुसले.

127. कल्लं जाव जलन्ते-For full passage see पण्णि, p. 19, Para 19.

150. सण्हमच्छा य जाव पडागाइपडागे य-We should add: खवल्लमच्छा विज्झडिममच्छा हल्लिमच्छा.

156. उप्पत्तिथाहिं ४ बुद्धीहिं-The figure 4 stands for four types of intellect, namely, उप्पत्तिया, वेणइया, कम्मजा, पारिणामिया.

163. अब्भुगगयं.....The full expression is अब्भुगगय-मूसियपहसिए. The full descriptions of the palace is identical with the same of the पासायवडिसग in the रायपसेणिय.

163. सुमुहे गाहावई ५-The figure 5 stands for : धजे णं सुमुहे गाहावई, पुण्णे णं सुमुहे गाहावई, कयत्ये णं सुमुहे गाहावई, कयलक्खणे णं सुमुहे गाहावई, सुलद्धे णं सुमुहस्स गाहावइस्स जम्मजीवियफले, जस्स णं इमा एयारूवा माणुस्सरिद्धी लद्धा पत्तः अभिसमजागया.

शब्दकोशः

शब्दकोशः

[N. B.--In the following Glossary of words, pronouns, pronominal forms, and proper names (of kings, queens, princes and princesses, monks and householders, towns, cities, gardens and yaksas.) are altogether ignored. Roots, primitive and causal, are indexed, but various forms of finite verbs, participles, absolutes and infinitives are not normally noticed. The figure after the Sanskrit rendering indicates the Para in which the word occurs. Only one occurrence of a word, usually the first, is noted.]

अइपडाग-अतिपताक, १५०,
a kind of fish.	अक्खाअ-आख्यात, १५, told,
narrated.
अकन्त-अकान्त, २५, unwel-
come.	अगड-अवट? (अगदंसि ति कूपे-
टीका) १२१, a well.
अकामिया-अकामिका, २६, in
spite of herself.	अगणिकाय-अमिकाय, १२०,
fire.
अकारअ-अकारक (अरोचक)
२२, loss of appetite.	अगार-अगार, ३१, a house.
अक्खयनिहि-अक्षयनिधि, १३७
money or property
perpetually assigned to
a deity.	अग्गिअ-अग्गिक (भस्मकामि-
घानो रोगः-टीका), २७, a
disease which consu-
mes rapidly anything
eaten.

- अग्निहोम-अग्नि हो म, १७९, offerings to fire.
- अङ्ग-अङ्ग, ४६, lap.
- अङ्ग-अङ्ग, ३, a class of works, twelve in number, belonging to the Jain canon.
- अङ्ग-अङ्ग २६, a term of courteous address;—३४ limb.
- अङ्गोवङ्ग-अङ्ग+उपाङ्ग, ८, limbs small and big.
- अच्छि-अक्षि, ८, eye.
- अजीरक-अजीरक, २२, indigestion.
- अज्ज-अय, ११, today.
- अज्झत्थिअ-आध्यात्मिक, १९, inner working of the mind; thought.
- अज्झयण-अध्ययन, ४, lesson or chapter of a book.
- अज्झवसाण-अध्यवसान, ५२, resolution, determination.
- अज्झोववन्न-अध्युपपन्न, ५२, attached, loved.
- अञ्जलि-अञ्जलि, ७४, folded hands.
- अट्ट-आर्त, २४, distressed.
- अट्ट-अर्थ, ३, matter, contents.
- अट्ट-अष्टन्, ३७, eight.
- अट्टङ्ग-अष्टाङ्ग, १३४, eight parts (of the science of medicine).
- अट्टमभत्तअ-अष्टमभक्त-क, २०९, one who takes only the eighth meal and drops the remaining seven.
- अट्टमी-अष्टमी, १०७, eighth day of fortnight.
- °अट्टयाए-°अर्थाय-°अर्थम् १०७, for the sake of, in order to.
- अट्टसय-अष्टशत, १०६, one hundred and eight.
- अट्ठारस-अष्टादशन् ३४, eighteen.
- अट्ठि-अस्थि, ५३, bone.
- अड-अट् (धा.) ३७, to wander.
- अडवी-अटवी, ५८ forest.
- अड्ड-आढ्य, ३१, rich.

- अद्भुतेरस-अर्धत्रयोदशन्, ३१, twelve and half.
- अद्भुहार-अ र्ध हा र, ११८, a necklace with nine strings.
- अद्भुइज्ज-अर्धतृतीय, २४, two and half.
- अणगार-अ न गा र, २, a houseless monk.
- अणगारिया-अनगारिका, अनगारिता, ३१, state of houselessness.
- अणन्तरं-अनन्तरम् (adverb) २४, afterwards.
- अणहारअ-कणधारक १२१, a debtor.
- अणाह-अनाथ, ३९, not owned by anybody, poor.
- अणिट्ठ-अनिष्ट, २५, undesirable.
- अणिट्ठतराअ-अनिष्टतर-क, १८, very unpleasant, more unpleasant.
- अणिवारिअ-अनिवारित, ५०, unchecked.
- अणुकड्ड-अनु+कृष् (धा.) ११, to drag, to pull.
- अणुगच्छ-अनु+गम् (धा.) १६, to follow.
- अणुचिन्ते-अनु+चिन्तय् (धा.) ४९, to think of, to brood over.
- अणुपुव्वेण-आनुपूर्व्वेण, ४७, in due course.
- अणुप्पत्त-अ नु प्रा प्त, ३१, attained.
- अणुप्पविस-अनु+प्र+विश् (धा.) १९, to enter.
- अणुमगाजायअ-अनुमार्गजात-क, १४, successor, one who followed, younger.
- अणुमय-अनुमत, २६, liked, approved.
- अणुलगा-अनुलभ, १४८, stuck.
- अणुवासणा-अनुवासन, २३, a kind of enema with oils.
- अणुव्वय-अणुव्रत, २००, the minor vows of a householder.
- अणेग-अनेक, ३१, many.
- अणोहाट्ठिअ-अनवघटित; ५०, without control or check.

- अण्डय-**अण्डक, ६५, egg.
अण्डयवाणियय- अण्डक-
 वाणिक-क, ६५, a dealer in
 eggs.
अतुरियं-अत्वारितम् (adverb),
 १३, without haste.
अत्तअ-आत्मज, ८, a son.
अत्ताण-अत्राण, ४८, with-
 out protection.
अत्थ-अर्थ, २२, money,
 wealth.
अत्थि-अस्ति, (Pres. 3rd.
 sing. of अस् to be) १२.
अथाम-अस्थामन्, ८०, with-
 out strength, weak.
अदूरसामन्त-अदूर + सामन्त,
 २०, not far from, in the
 neighbourhood of.
अदहिय-आ + दग्ध, १२०,
 burning, boiling.
अधर-अधर, ३७, lip.
अधारणिज्ज-अधारणीय, ८०,
 impossible to hold out.
अद्धरज्जय-अर्धराज्य-क, १२४,
 half of kingdom.
अद्धरत्त-अर्धरात्र, ४२, mid-
 night.
अद्धरत्तिय-अर्धरात्रिक, ४५,
 midnightly.
अद्धाण-अध्वन्, ८२, path.
अन्त-अन्त, १२६, end.
अन्तर-अन्तर, ५२, a weak
 point.
°अन्तर-°अन्तर, २७, inside.
अन्तरा-अन्तरा, ७७, bet-
 ween ; -चेव ७७, before
 the arrival of.
अन्तरावण-अन्तरापण, ६६, a
 shop on the high road.
अन्तिय-अन्तिक, १३, neigh-
 bourhood, near from.
अन्तेउर-अन्तःपुर, २४, wo-
 men in the harem.
अन्तेवासी-अन्तेवासिन्, २,
 disciple, pupil.
अन्ध-अन्ध, ८, blind ;
अन्धारूव-अन्धरूप, ८, blind.
अन्न-अन्य, २१, other.
अन्नत्थ-अन्यत्र, ५२, else-
 where.
अन्नया-अन्यदा, २२, once,
 formerly.
अभिज्ज-अनु+इ (कर्मणि धा.), ९,
अप्प-आत्मन्, ३७, one's
 own, self.
अप्पसोअ-अल्पशोक, ७२, one
 whose grief is lessened..

- अप्यय-**अप्रिय, २५, unpleasant.
- अप्येगइय-**अपि + एककिक, ११८, some.
- अप्पुन्न-**आ सृष्ट, ४९, touched, overcome.
- अर्वाअ-**अद्वितीय, ४२, without any companion.
- अम्भङ्ग-**अभ्यङ्ग, २३, besmearing oil to the body.
- अम्भणुत्ताअ-**अभ्यनुज्ञात, १२, allowed.
- अभिम्भङ्गावे-**अभ्यङ्ग्य, (धा.) १२१, to give an oil-bath.
- अभिम्भन्तर-**अभ्यन्तर, ५८, inside; °प्यवह-°प्रवह, २७ (veins) flowing (pus) inside the body (शरीर-स्याभ्यन्तरे एव रुधिरादि स्रवन्ति ताः-टीका)
- अभिम्भन्तरिया-**आभ्यन्तरिका, ५१, a kept mistress.
- अम्भुक्खे-**अभि + उक्ख (धा.) १३८, to sprinkle.
- अम्भुगय-**अभ्युद्गत, १६३, lofty.
- अभिवक्खणं-**अभीक्षणम् (adv.) २७, repeatedly.
- अभिभूय-**अभिभूत, १८, overcome.
- अभियोगे-**अभि+योग्य (धा.) ५४, to bring under control, to influence.
- अभिलस-**अभि+लष् (धा.) to like, to wish.
- अभिसेयग-**अभिषेक-क, १२१, bath.
- अमच्च-**अमात्य, ११६, minister
- अमणास-**अमनःप्रिय? २५, disagreeable, unpleasant.
- अमणुन्न-**अमनोज्ञ, २५, not pleasing.
- अम्मघाई-**अम्बा+धात्री, २८, an elderly nurse, mother-like nurse.
- अम्मया-**अम्बा-का, ४०, mother.
- अय-**अज, ९३, goat.
- अयंपुल-**अयंपुल? १५४, a net for catching fish.
- अयोमय-**अयोमय, ९९ made of iron.
- अरिसा-**अर्शस्, २२, piles.
- अरिसिल्ल-**अर्शस् [अर्शस्+इल्ल] १३०, suffering from piles.
- अलंकार-**अलंकार, १४, ornament.

- अलंकारिय**-आलंकारिक, ११६, a barber; -^०कम्म-कर्मन्, ११६, champooing. (क्षुर-कर्म-टीका).
अलिअ-अलिक [वृश्चिककण्टक-टीका] १२१, scorpion sting.
अल्ल-आर्द्र, ७८, wet.
अल्लपल्ल-? (वृश्चिकपुच्छाकृतिः शस्त्रविशेषः-टीका) १२०,
अल्लीण-आलीन, ४७, sheltered.
अवओडय-अवकोटक [कृका-टिकाया अधोनयनम्-टीका] ३७, bending down of the neck.
अवक्कम-अप+क्कम् [धा.] ४८, to run away.
अवण्हाण-अपस्नान, २३, hot medicated bath.
अवदू-अवटु, १२१, collar bone.
अवद्दहणा-अवदहन, २३, sweating by means of hot articles, fomenting.
अवयासाविम-अवयासित, ९९, made to embrace.
अवरज्झ-अप+राध् (धा.), ३७, to offend.
अवरत्त-अपर + रात्रि, २६, latter part of the night.
अवसेस-अवशेष, ५४, remaining portion.
अवाण-अपान, १८३, anus.
असण-अशन, १६, eatable.
असयंवस-अस्वयंवश, २६, not independent.
असरण-अशरण, ४८, without shelter.
असि-असि, ६८, sword; -^०पत्त-^०पत्र, १२०, sword; -^०लट्ठि-^०यष्टि, ५९, a fine sword.
असीइ-अशीति, १८३, eighty.
असुभ-अशुभ, १९, evil.
अंसागअ-अंसागत, ६८; suspended from shoulders.
अहम्मिअ-अधार्मिक, २०, impious.
अहा-यथा^०, २, like (at the beginning of a compound expression); -^०पज्जत्त-^०पर्याप्त, ३८, just enough, sufficient; -^०पडिरूव-^०प्रतिरूप, २, suitable; -^०सुहं-^०सुखम्, १२, at one's pleasure.

- अहिज्ज**-अधि+इ (धा.) २१२, to study.
- अहिमड**-अहि+मृत, १८, dead body of a snake.
- अहिय**-अहित, ६०, undesirable.
- अहीण**-अहीण, ८, not destitute of, endowed with.
- अहे**-अधस्, ३१, below.
- अहो**-अहो, १९, oh !
- °आइ**-°आदि, ३१, such as, etc.
- आइगर**-आदिकर, ५, the founder, the first preacher of a doctrine.
- अउ** अप्, ३१, water.
- आउवेथ**-आ यु वै द, १३४, science of medicine.
- आउह**-आयुध, ३७, weapon.
- आगअ** आगत, १४, come.
- आगमण**-आ ग म न, १४, arrival.
- आगमे**-आ + गम्य (धा.) १२४, to come to know.
- आगास**-आकाश २०६, sky.
- आगिई**-आकृति, ८, shape.
- आढा**-आदिय (धा.) १६५, to respect, to care for.
- आणअ**-आनत, २१३, name of a heaven of the Jains.
- आणत्त**-आज्ञत, ७६, commanded, ordered.
- आणत्तिया**-आ ज्ञ सि का, २२, command.
- आणे**-आ + नी (धा.) ८०, to bring.
- आथव्वण**-आथर्वण, १०६, the fourth Veda of the Brahmins.
- आपुच्छ**-आ प्रच्छ (धातु), १९, to take leave of.
- आभियोगिअ**-आभियोगिक, ५४, making one dependent on others, a servant.
- आभोअ**-आभोग, २०, extent.
- आमन्ते**-आ + मन्त्रय (धा.) १६९, to invite, to call.
- आमळरसिय**-आम ल र सि त, १५१, seasoned with the juice of आमलक.
- आमेलग**-आपीड-क, ३७, a wreath of flowers worn on the head.
- आयङ्क**-आतङ्क, २२, ailment.
- आयव**-आतप, १५४, sunshine.

- आयाहिण-**आदक्षिण, ३, (going round an object or person so as to keep the same on one's) right-hand side.
- आरण-**आरण, २१३, name of a heaven of Jains.
- आरासिअ-**आरासित, ४६, cry.
- आरुहण-**आरोहण, १३८, putting on, decorating with.
- आरुढ-**आरुढ, ३७, ascended.
- आलीवण-**आ दी प न, २१, setting on fire.
- आलीविय-**आदीपित, १७१, burnt, set on fire.
- आलोअ-**आ लो क, १३८, sight, view.
- आलोइय-**आ लो चि त, ३१, one who has confessed his sins.
- आवण्णसत्ता-**आपन्नसत्त्वा, ४०, pregnant.
- आवसह-**आ व स थ, ८३, dwelling place.
- आवाह-**आवाध, १६८, disease.
- आविद्ध-**आविद्ध (परिहित) ३७, worn, covered with.
- आस-**अश्व, ३७, a horse.
- आसअ-**आस्य-क, १८, mouth.
- आसण-**आसन, २०५, seat.
- आसत्थ-**आश्वस्त, ४९, consoled, comforted.
- आसवाहिणिया-**अश्ववाहनिका १७५, riding on a horse.
- आसाए-**आ + स्वादय् (धा.) २४, to enjoy.
- आसारोह-**अश्वारोह, ३७, a horseman.
- आसुरुत्त-**आशुरक्त, आशुरत्त ? आशुरुष्ट ? ५२, irritated, angry.
- आहय-**आहत, २०६, beaten.
- आहार-**आहार, १८, food.
- आहारे-**आ + हारय् (धा.) १८, to eat.
- आहेवच्च-**आधिपत्य, २०, rule, sovereignty.
- इ-**इति (occurring only after a vocative or nominative).
- इकाइय-**? name of a person इकाई.
- इकाई-**? name of a person.

इङ्गाल-अङ्गार, ६६, burning charcoal.

इच्छ-इष् [धा.] १२, to wish.

इष्ट-इष्ट, २६, loved, desired.

इत्थिपडिमा-स्त्रीप्रतिमा, ९९, image or statue of a woman.

इत्थी-स्त्री, ३१, woman.

इन्द्रभूर्दे-इन्द्रभूति, १२, name of the first गणधर of महावीर.

इन्द्रमह-इन्द्रमख, इन्द्रमह, ११, a festival in honour of इन्द्र on the full moon-day of भाद्रपद.

इरियासमिअ-ईर्यासमित, २१२, regulated as to movements.

इह-इह, २०, here.

इहं-इह, १६, here.

ईरिया-ईर्या, ३१, movement.

ईसर-ईश्वर, २१, a rich person.

उकम्पावे-उद्+कम्प्य् (धा.) १२१, to shake.

उक्कित्त-उत्कृत, ३७, cut off.

उक्कुरडिया-उत्करिका, २८, dunghill.

उक्कोडा-उत्कोच, २१, bribe.

उक्कोस-उत्कर्ष २४, maximum.

उग्गह-अवग्रह, २११, place of residence.

उग्घोसणा-उद्घोषणा, ३७, proclamation.

उग्घोसिज्ज-उद्+घोष्य् (कर्मणि धा.) २२, to be proclaimed.

उग्घोसे-उद्+घोष्य् (धा.) २२, to proclaim.

उच्च-उच्च, ३७, high.

उच्चार-उच्चार, २०९, excretion.

उज्जल-उज्ज्वल, २५, high, excessive.

उज्जाण-उद्यान, ७, garden.

उज्झ-उज्झ् (धा.) २८, to abandon.

उज्झावे=उज्झ्य् (धा.) ४७, to cause to abandon.

उज्झिअ-उज्झित, ४७, abandoned.

उट्ट-उट्ट, १२०, camel.

उट्टिया-उट्टिका, १३०, a big earthen pot with its

- neck like that of a camel.
- उट्टा-उद्+स्था (धा.) २९, to stand up (Abs. उट्टाए).
- उत्तयन्त-उत्तुयमान, १३०, being preyed upon.
- उत्तरण-उत्तरण, ४९, crossing.
- उत्तरकञ्चुज्ज-उत्तरकञ्चुकीय, ३७, a person wearing an upper cloak.
- उत्तपुरन्धिम-उत्तरपौरस्त्य, ७, north-eastern.
- उत्तरासङ्ग-उत्तरासङ्ग, २०५, upper garment.
- उत्ताणअ-उत्तानक, १२१, lying on the back.
- उदाहु-उताहो, २८, or.
- उद्दामिय-उद्+दामिन, ३७, freed from the rope or bond, released.
- उद्दय-उद्+ट्टु (धा.) ३१, to die.
- उद्दिट्ठ-उद्दिष्ट, २०९, the new moon day (अमावस्या).
- उप्पाडे-उद्+पाटय् (धा.) १२१. to pluck, to pull out.
- उप्पीलिय-उत्पीलित, ३७, tied fast.
- उप्फेणउप्फेणियं- ? (सकोपोष्मवचनं यथा भवति तथा-टीका) १६७, breathing angrily (फुणफुणत in Marathi).
- उम्मुक्क-उन्मुक्त, ३१, left, passed.
- उयर-उदर, २२, dropsy.
- उर-उरस्, १२१, chest,
- उरग-उरग, ३१, snake.
- उरपरिस्सप-उरःपरिस्सप, ३१, crawling on the belly.
- उरंउरेण-?(साक्षादित्यर्थः-टीका) ८०, directly, by a straight fight.
- उराल-उदार, ५०, grand, noble.
- उल्ल-आर्द्र, १३८, wet.
- उवउत्त-उपयुक्त, ५२, engaged, devoted.
- उवगअ-उपगत, २, endowed with.
- उवगूढ-उपगूढ, ५८, embraced, encircled.
- उवागअ-उपागत, ३, approached.
- उवदंसे-उप+दर्शय् (धा.) १६, to show oneself to.

- उवप्पयाण**-उपप्रदान, ८०, **ऊरुघण्टा**-ऊ र घ ण्टा, ६८, bribe. small bell for thighs.
- उवयअ**-उपयत, ८०, won, **ऊसिय**-उच्छ्रित, ३४, raised. approached.
- उवयार**-उपचार, ३४, service. **°उझया**-°ध्वजा, ३४, one whose flag (of reputa- treatment. tion) was flying high.
- उववज्ज**-उप + पद् (धा.) ३१; **ऊह**-ऊधस्, ४०, udder. (to be born.
- उववन्न**-उपपन्न, २४, born. **एकवीस**-ए क विं श ति, ३४, twenty-one.
- उववेय**-उपेत ३४, endowed **एकादसम**-ए का द श, ३, with. eleventh.
- उवसमावे**-उप + शमय् (धा.) **एग**-एक, ९, one, someone. २३, to cure.
- उवसामे**-उप + शमय् (धा.) **एगट्टिया**-? (नौः-टीका) १५४, a boat. २२, to cure.
- उव्वट्ठ**-उद् + वृत् (धा.) २४, **एगन्त**-एक + अन्त, २८, one end, corner. to be born.
- उव्वट्ठण**-उद्वर्तन, २३, be- **एगमेग**-एक + एक, ३१, each one. smearing scented paste or powder to the body.
- उव्विग्ग**-उद्विग्ग, २८, dejected **एगसाडिय**-एकशाटिक, २०५, a single piece of cloth (unstitched).
- उसिणोदअ**-उष्णोदक, १८१, **एगूणग**-एकोन-क, १६५, less by one. warm water.
- उत्सुकं**-उच्छुल्कम् (अविद्य- **एगूणतीस**-एकोनत्रिंशत्, ३४, twenty-nine. मानशुल्कग्रहणम्-टीका) ८१, without fees (for entrance to a place of amusement.)
- एज्जमाण**-आ + यत् (pres. p. of आ + इ to go) १४, coming.

एणेज्ज-एणेय, १५१, deer.

एयकम्म-एतत्कर्मन् २१, of such acts.

एयप्पहाण-एतत्प्रधान, २१, addicted to this.

एयविज्ज-एतद्विद्य २१, having this (i. e., wicked act) as his (stock of) learning.

एयसमायार-एतत्समाचार, २१, of such conduct.

एयारूव-एतद्रूप, १९, of such type.

एल-एड (क) १२८, ram.

एलय-एडक, ९३, ram.

एव-एव, २०, a particle to express emphasis.

एवं-एवम्, ३, thus.

ओगाढ-अवगाढ, ३७, entered, arrived.

ओगाहे-अव+गाह् (धा.) १३८, to plunge.

ओचूल-अवचूड, ३७, beard.

ओचूलयालगं-अवचूडकम् (adverb), with head down.

ओट्ट-ओष्ठ-४०, lip.

ओमन्थिय-अवमथित, ४०,

withered, shattered.

ओरोह-अवरोध, १६२, harem.

ओलुग-अवरुण, ४०, diseased.

ओलोए-अव+लोक्य् (धा.) ६८, to observe, to watch.

ओल्ल-आर्द्र, १२१, wet.

ओवाइण-उप + याच् (धा.) १३८, to beg the favour of (a deity); -ओवाइणित्ते, ओवायइत्ते, (Infinitive), १३७.

ओवील-अवपीड, १२१, a chapel.

ओवील-उपपीड, १२१, pain.

ओवीलण-अवपीडन, १५६, pressing.

ओर्विले-उप + पीड्य् (धा.) २१, to harrass.

ओसह-औषध, २३, medicine (औषधानि एकद्रवरूपाणि-टीका)

ओसारिय-अपसारित, ६८, drawn up.

कइ-कति, ४, how many.

ककुह-ककुद, ४०, hump of a bull.

कक्खडिय-ककश-क ? ३७,

- rough clothing for a prisoner.
- कच्छव-कच्छप, ३१, tortoise.
- कच्छा-कक्षा (उरोबन्धनम्-टीका) ३७, chest-band.
- कच्छुल्ल-कच्छुमत् १३०, a person suffering from itching.
- कज्ज-कार्य, २१, affair.
- कटु-कृत्वा(absolute of कृ), १६, having done.
- कटुसगडिया-काष्ठशकटिका, १६, dinner wagon made of wood.
- कड-कृत, १९, done.
- कडगसकर-रा- ? (वंश-शलाका-टीका) १२०, a peg made of bamboo.
- कडी कटी, ३७, waist.
- कडुय-कटुक, २६, hot, bitter; -^०दुद्धिय-^०दुग्धिक, ३१, a plant having bitter, milk-like juice; -^०रुक्ख-वृक्ष, ३१, a tree having bitter juice.
- कडेवर-कलेवर, १८, body, dead body.
- कणग-कनक, ८०, gold; -^०तिंदूस-^०कन्दुक, १७४, golden ball.
- कणङ्गर-कणङ्गर ? (काय पानी-याय नङ्गराः बोधिस्थनिश्चली-करणपाषाणाः कनङ्गरा बा ईषजङ्गराः—टीका) १३०, small anchor of iron or stone.
- कण्ठ-कण्ठ, ३७, neck.
- कण्डू-कण्डू, २२, itching.
- कण्ण-कर्ण, ८, ear.
- कण्णीरह-कर्णीरथ, ३४, a small chariot.
- कत्थइ-कुत्रचित्, ५२, anywhere.
- कन्द-कन्द, (घा.) ४५, to cry.
- कन्द-कन्द, २३, bulb of a plant.
- कन्दु-कन्दू, ६६, a kind of baking pan (fire produced by dried cow-dung).
- कप्प-कल्प, ३१, heaven.
- कप्पडिय-कर्पटिक, १३५, a pilgrim in rags.
- कप्पन्तरिय-कल्पान्तरिक, १२२, (being born) from one

heaven to another.

कल्पाय-कल्प+आय (कल्पः

उचितः यः आयः प्रजातो द्रव्य-

लाभः स कल्पायः—टीका)

६०, suitable tax.

कल्पे-कल्पय् (धा) ९, to
earn.

कमल-कमल, ४०, lotus.

कम्बल-कम्बल ४०, dewlap.

कम्म-कर्मन् १९, act, deed.

कयर-कतर, १९, which.

कयाइ-कदाचित्, २२, once,
at one time.

कर-कर, २१, tax.

करण-करण ५२, sense-or-
gan;—१७८, astronomi-
cal term.

करपत्त-करपत्र, १२०, saw.

करयल-करतल, २८, palm.

करे-कृ (धा.) ३, to do.

करोडिय-करोटिक (कापालिक
—टीका) १३५, a begger
carrying human skull
as his begging bowl.

कलकल-कलकल (चूर्णादि-
मिश्रजलम्—टीका) ११८,
water mixed with
chunam.

कलम्बचीरपत्त-? १२०, a
kind of weapon.

कलस-कलश, १७९, pot.

कला-कला ३१, arts.

कलिकलुस-कलिकलुष, २१,
wicked.

कलुण-करुणम् ६३, piteously.

कलाकल्लि-कल्यम्+कल्यम् ४५,
every morning.

कवअ-कवच, ४५, armour.

कवल-कवल, १३०, morsel;
°ग्गाह - °ग्रा ह, १६६,
swallowing morsels.

कवल्ली-? ६६, a kind of
frying or baking pan.

कविट्ट-कपित्थ, १५१, a kind
of fruit.

कओय-कपोत, १३५, pigeon.

कसण्णहार-कशाप्रहार, ६३,
lashes of whip.

कसा-कशा, १२०, whip.

कहं-कथम्, १२, how.

कहा-कथा, १०, talk, news.

काइ-काकी, ६५, a female
crow.

कागणि-काकणी ३७, fruit
of गुंजा; as small pieces
(of flesh) as गुंजा fruit.

कायतिगिच्छा-कायचिकित्सा,

१३४, science of the cure of bodily diseases.

कारण-कारण (सिषाधायिषित-प्रयोजनोपायेषु विषयभूतेषु ये मन्त्रादयो व्यवहारान्ताः-टीका) २१, consultation.

काल-काल, १, time;-२४; death;-१५१, a particular preparation of fish (रूढिगम्यम्-टीका);- **मास-** मास, २४, time of death

कालुणवडिया-कारुण्यपतिता, ९, feeling out of compassion or pity.

कास-कास, २२, cough.

कासिल्ल-कास+इल्ल (मत्वर्थीय) १३०, suffering from cough.

किञ्चा-कृत्वा (abs. of कृ) २४, having done.

किमिय-किमि-क, १३०, worm

किसुय-किशुक, १८३, name of a tree, पलाश tree

कील-कील् (घा.) १७४, to play.

कीलावण-कीडन, ४७, play.

कुक्कुडी-कुक्कुटी, ६५, hen.

कुच्छि-कुक्षि, २४, belly,

womb; **सूल - शूल**, २२, stomachache.

कुडङ्ग-कुडङ्ग (वंशादिगहनम्-टीका) ६०, an enclosure of bamboos, a thicket of bamboo plants, protection, shelter.

कुडुम्बजागरिया-कुटुम्बजागरिका, २६, keeping awake for family affairs.

कुण्डी-कुण्डी, १००, a pot. **कुहालिया-कुहालिका**, ६५, sped.

कुन्त-कुन्त, २१, money obtained at the point of sword.

कुमरण-कुमरण, १२५, an ignominious death.

कुमारभिच्च-कौमारभृत्य, १३४ science of nursing children.

कुविय-कुपित, ५८, angry

कुल-कुल ३१, family, race

कुसल-कुशल, ३४, clever, well-versed.

कुसुम-कुसुम, २०६, flower.

कुहाड-कुठार, १२०, nail-cutter.

कूडगाह-कूटप्राह, ४०, a

thief who catches animals under the pretext of a cattle-lifter.

कूडगाहिणी-कूटग्राहिणी, ४०, wife of a कूटग्राह.

कूडपास-कूटपाश, १५४, a kind of net.

कूडागारशाला-कूटागारशाला (कूटस्यैव पर्वतशिखरस्यैवाकारो यस्याः सा चासौ शाला च-टीका ८१, a lofty mansion house.

कूय-कू (धा.) १३०, to cry.

केवलं-केवलम्, ८, only.

कोउय-कौतुक (मषीपुण्ड्रकादि-चिह्नम्-टीका) १३८, marks on the cheek, forehead etc. to ward off evil.

कोटिल- ? (हस्वमुद्गरविशेषः-टीका), १२०, a small iron club.

कोडि-कोटि, २१, crore.

कोडुमित्र-कौटुम्बिक, २१, member of the family, household; -**पुत्रिस्-पुत्र** servant of the house.

कोढ-कुष्ठ, २२, leprosy.

कोढिय-कुष्ठिक, १३०, a per-

son suffering from leprosy.

कोप्पर-कूर्पर, ५३, elbow.

कोलम्ब- ? (प्रान्त), ५८, region.

कोवधर-कोपगृह, १६६, a room or house where queens pass their time when angry.

खक्खरग-कर्कश-क (अश्वो-त्त्रासनाय चर्ममया वस्तुविशेषः स्फुटितवंशा वा-टीका) ३७, a whip made of leather straps.

खगि- ? (बकी ?) ६५, female crane.

खण-खन् (धा.) ३१, to dig

खण्डघड-खण्डघड, १३०, broken earthen pot.

खण्डपट्ट-खण्डपट्ट (खण्डः अपरिपूर्णः पट्टः परिधानपटो येषां मय्यधूतादिव्यसनाभिभूततया परिपूर्णपरिधानाप्राप्तेः ते खण्डपट्टाः-द्यूतकारादयः; अन्यायव्यवहारिणः इत्यन्ये; धूर्ताः इत्यपरे-टीका) ६०, one who wears a rag, a thief.

खण्डगडह-खण्डपटह-क, ३७.
a small broken drum.

खण्डमल्लग-खण्डमल्लक, १३०,
a broken cup.

खण्डवसन-खण्डवसन, १३०,
clothed in rags.

खण्डिय-खण्डित, १५१, cut
into pieces.

खण्डी--(अपद्वारम्- टीका; खिड
in Marathi) ५८, an
opening between hills.

खत्तखण-खनित्रखनन, ६०,
breaking open(of walls)
by means of sped etc.

खत्तिय-क्षत्रिय, ९, a person
belonging to the class
of warriors.

खम्भ-स्तम्भ, ३९, pillar,
column.

खलीणमट्टिया - खलीनमृत्तिका
(आकाशस्थां छिन्नतटोपरिव-
र्तिनीम्-टीका), ३१, lump
of earth high upon the
bank.

खलु-खलु, ११, indeed.

खलुअ-खलुक, १२०, heels.

खहयर-खबर, ३१, moving
through space.

खाइम-खाय, १६, eatable
requiring the use of
teeth.

खाय-खाद्, (धा.) २६, to
eat.

खार-क्षार,; -२६, °तेल्ल-°तेल,
११८, salt, saltish ; oil
mixed with acids.

खाविय-खाद् (कर्मणि धा.) ३७,
to make one to eat.

खावे-खादय् (धा.) ६७, to
cause to eat.

खिप्पामेव-क्षिप्रम् + एव, १८,
quickly.

खीर-क्षीर, ४७, milk.

खुज्जा-कुब्जा, १७४, dwarf.

°खुत्ते.-°कृ त्व स्, ३१, an
affix to express
frequency.

खुर-क्षुर, १२४, razor; -°पत्त
-पत्र, १२०, blade of a
razor.

खेड-? (खेडे ति धूलीप्राकारम्-
टीका) २०, a small town
having mud walls.

गअ-गत, ११, gone.

गङ्गा-गङ्गा, ३१, the river
Ganges.

- मच्छ-गम् (घा.) ११, to go
 गच्छ-गच्छ, ५२, attached, addicted.
 गणिम-गणिम, ४८, things to be counted, things sold by numbers (and not by weight).
 गणिया-गणिका, ३४, a courtesan.
 गण्डभेद-ग्रन्थभेद, ६०, a class of thieves who break open the knots of bundles.
 गत्त-गात्र, ३७, body.
 गन्ध-गन्ध, १८, smell, odour.
 गन्धवट्ट-गन्धवर्तक, १८१, scented paste.
 गन्धव्व-गन्धर्व, ३४, music.
 गन्धोद-गन्धोदक, १८१, scented water.
 गन्ध-गन्ध, २६, child in womb, foetus.
 गन्धगय-गन्धगत, २७, lying in the womb.
 गय-गत (गमन), ३४, gait, movement.
 गल-गल (गळ in Marathi) १५४, angle to catch fish.
 गल-गल-क, १४८, neck.
 गहण-गहन, ७८, thicket, bush.
 गहिय-गहीत, ३७, taken, caught.
 गाम-ग्राम, १९, village.
 गामेल्ल-ग्रामेय-क, २१, vil-
 lager.
 गालणा-गालन, २६, act of dropping;-१५४, (जलनि-
 सारणम्-टीका) drying or
 draining off of water
 from a lake etc.
 गावी-गो, ३९, cow.
 गाह-ग्राह, ३१, crocodile.
 गाहावई-गृहपति, २०२, a
 householder.
 गिणह-ग्रह, (घा.), १६, to
 take.
 गिणहावे-ग्राह्य (घा.) ५७, to
 cause to take.
 गिद्ध-गृद्ध, ५२, greedy.
 गिरिकन्दर-गिरिकन्दर, ४७,
 valley of a mountain.
 गिलाण-ग्लान, १३५, wearied,
 fatigued.
 गिह-गृह, १३, house.

गृहिधम्म-गृहिधर्म, २००, duty of a householder.

गीय-गीत, ३४, singing.

गीवा-ग्रीवा, १२४, neck. throat.

गुह्य-गुह्य, २१, secret.

गुडा-गुडा (गुडा च यद्यपि हस्तिनां तनुत्राणे रुढा तथापि देशविशेषापेक्षया अश्वानामपि संभवति- टीका) ३७, an armour for horses.

गुडिय-गुडित (from गुडा), ३७, clad in armour.

गुण-गुण, ३४, quality;— ३७, thread, rope;—

°निष्पन्न-°निष्पन्न, ४७, true to sense.

गुण्डिय-गुण्डित, ३७, covered.

गुलिया-गुलिका, २३, pill.

गेवेज्ज-ग्रेवेय, ३७, an ornament worn on the neck.

गेह-गेह, ९, house.

गोग्रहण-गोग्रहण, ६०, capture of cattle.

गोद्विज्ज-गोद्विज्ज, ५५, member of a gang.

गोद्वी-गोद्वी, assembly, yard.

गोण-गो, ३१, bull.

गोण्ण-गौण (गुणनिष्पन्न) ४७, true to sense.

गोमण्डव-गो + मण्डव, ३९, cattle-pen.

गोय-गोत्र, २६, family name.

गोयम-गौतम, ३ family name of the first गणधर of महावीर.

गोरूव-गो+रूप (स्वार्थे) ३९, cattle.

गोहा-गोधा, १३५, lizard.

घण्टा-घण्टा, ३७, bell.

घर-गृह, १६, house.

घाअ-घात, ६०, destruction.

घायावणा-घात, ७४, destruction, killing.

घूइ-घूकी, ६५, female owl

चउ-चउर्, २, four:—°नाण-

°ज्ञान, four kinds of knowledge, viz., मति,

श्रुत, अवधि and मनःपर्याय;—

°पञ्च-°पञ्च, ३१, quadruped

°पुड-°पुड, १७, folded in four:—°रिन्दिय-°रिन्दिय-३१

having four senses;-
°सट्ठि°-षष्टि, ३४, sixty-four.

चउक्क-चतुक्क, २२, a place where four roads meet.

चउत्थ-चतुर्थ, २१२, a fast up to fourth meal.

चउद्दस-चतुर्दशन्, २, fourteen:-°पुव्वी-°पूर्विन्, २, knowing fourteen पूर्व or old texts of the Jains.

चच्चर-चत्वर, २२, a square.

चडचडस्स-(adv.: चट्चट-शब्दं कृत्वा), १२१, with the चट् sound.

चडगर-? (विस्तारवान् समूह इत्यर्थे देशी), ९, huge, big crowd.

चण्ड-चण्ड, ३७, terrific.

चत्तारि-चत्वारः, चत्वारि, चत्तस्रः १४, four.

चन्द्रसूरपासणिया-चन्द्रसूर्य-दर्शनिका, ४७, a rite of exposing the child to the sun and the moon at its birth.

चम्पग-चम्पक, ४७, name of a tree.

चम्म-चर्मन्, ७८, skin, hide:—°पट्ट-°पट्ट, १२०, leathern strap.

चय-च्यव, ३१, fall, descent.

चाउद्दसी-चतुर्दशी, २०९, fourteenth day of the fortnight.

चाउरङ्गिणी-चतुरङ्गिनी, ८०, army consisting of four parts, viz., elephants, horses, chariots and footsoldiers.

चामर-चामर, ३४, chowrie.

चारगपालग-चारकपालक, ११९, keeper of a jail, a jailor.

चारगभण्ड-चारकभाण्ड, १२०, articles for use in the jail for extortion of prisoners.

चारु-चारु, ३४, fine.

चिच्चीसद्-°चीचीशब्द, ४३, onomatopoeic.

चिञ्चा-चिञ्चा, १२०, tamarind

चिट्ठ-स्था (धा.), १६, to remain, to stand.

चिन्ध-विह, ३०, emblem, sign.

चिराईअ-चिरातीत, ७, old and ancient.

चुण्ण-चूर्ण, ३७, -१३८, dust, powder, red chalk ; - ५४ medicinal powder ; -१३८, scented powder.

चुण्णय-? (संत्रस्त-टीका) ३७, frightened.

चुल्लपिया-कुल्ल + पितृ, ६३, younger brother of the father ; uncle.

चुल्लमाउया-कुल्ल+मातृ-का, ६३, wife of uncle, aunt.

चेइय-चैत्य, १, holy place, temple.

चेलुक्खेव-चे लो त्खे प, २०६, waving of flags.

चेव-च+एव, १६.

चोत्तीस-चतुस्त्रिंशत्, १७२, thirty-four.

चोत्थी-चतुर्थी, ३१, fourth.

चोदसी-चतुर्दशी, १०७, fourteenth day of the fortnight.

चोर-चोर, ५९, thief ; -°पल्ली -°पल्ली, ५८, a settlement of thieves.

चोसट्टि-चतुषष्टि, ११३, sixtyfour.

छट्ट-षष्ठ, २१२, a fast upto sixth meal.

छट्टुछट्ट-षष्ठषष्ठ, ३७, a series of fasts upto sixth meal.

छट्टक्खमण-षष्ठक्षपण, १३१, a fast upto sixth meal.

छट्टी-षष्ठी, ३१, sixth.

छडछडस्स-? (छड् छड् इति शब्दं कृत्वा) १२१, onomatopoeic.

छड्डण-छर्दन, १५६, vomiting.

छत्त-छत्र, ३४, umbrella.

छल्ली-(त्वक्शब्दार्थे देशी), २३, bark of a tree.

छब्बीसं-षड्विंशति, ३१, twentysix.

छागलिअ-छागलिक, ९२, a dealer in sheep ; a shepherd.

छिज्ज-छिद् (कर्मणि घा.) ३७, to be cut.

छिड्ड-छिद्र, ५२, a hole, a drawback.

छिद्द-छिद्र, १२३, a weak point, a hole.

छिप्पतूर-क्षिप्रतूर्य, ६८, a kind of trumpet blown forcibly.

- छिया-? (लक्षणचर्मकशा-टीका),
१२०, whip with fine
leathern straps.
छुहावे-क्षोभय् (घा.), १२१, to
brandish.
छूट-क्षित, ४८, thrown
away.
छेप्या-(पुच्छार्थे देशी; शेष in
Marathi), ४०, tail.
- जइ-यदि, ३, if, when.
जउणा-यमुना, १५४, name
of the river Jumna.
जंगोल-जाज्ञोल, १३४, science
of cure for poisons.
जकख-यक्ष, ७, a semi-
divine being.
जकलाययण-यक्षायतन, ७,
temple of a यक्ष.
जण-जन, ५८, people, per-
son; - °सइ- °शब्द, ११,
noise of the crowd.
जत्त-यत् (घा.), १६८, to try.
जन्नुपायवडिय-जानुपादपतित,
१३७, fallen prostrate on
knees.
जप्पभिइं-यत्प्रभृति, (Conj.)
२५, since.
जमगसमगं-यमकसमकम्, २२,
- simultaneously.
जम्बूद्वीप-जम्बूद्वीप, २०, name
of a continent of the
earth.
जम्बू-जम्बू, ३, name of
the pupil of सुधर्मन्.
जम्भा- १५४, a kind of
net.
जम्म-जन्मन्, ४०, birth.
जम्मपक-जन्मपक ? (जम्मपके-
ति रुढिगम्यम्-टीका) १५१,
naturally cooked.
जर-ज्वर, २२, fever.
जलयर-जलचर, ३१, aquatic
animal.
जस-यशस्, ५९, fame.
जहा-यथा, ३, as; -°नामप-
नाम, १८, namely; -°विभ-
वेण-°विभवम् (adv.) १६९,
according to one's
means.
जहोइयं-यथोचितम् (adverb)
४०, suitably.
जाइ-जाति, ३१, species; -२
birth; -°संपन्न, २, of good
birth; -°अन्धारुव-°अन्धरूप,
१२, blind by birth.
जाइ-जाति (जातीकुसुमवर्णं मयम्

- टीका) ४०, a kind of white wine.
- जागरिया-जागरिका, ४७, a rite at birth of a child at which relatives keep awake during the sixth night.
- जाण-ज्ञा (धा.) १५, to know.
- जाणय-ज्ञायक, २२, one who is well-versed; -^०पुत्त-^०पुत्र, २२, one who possesses knowledge or skill.
- जाणु-जानु, ५३, knee.
- जामाउय-जामातृ-क, ६३, son-in-law.
- जाय-जात, १६, become; ३, born; -^०सङ्ग-^०भ्रद, ३, one who has a desire, faith or curiosity; -^०मेत्त-^०मात्र, ४३, as soon as born.
- जाय-याग, १३७, worship.
- जायनिन्दुया-जातनिर्दुता? (जातानि उत्पन्नानि अपत्यानि निर्दुतानि निर्यातानि मृतानि यस्याः सा-टीका), ४६, a lady who gives birth to still-born children.
- जाल-जाल, १५४, net.
- जाव-यावत्, २, up to (used in Jain canon to indicate abridgement of a passage of which only the first and last expressions are given).
- जावं-यावत्, १६, while.
- जाहे-यदा, २३, when.
- जिब्भा-जिह्वा, ४०, tongue.
- जीवगाहं, जीवग्गाहं-जीवमाहम्, ७५, catching alive.
- जीवन्तग-जीवत्-क, १०७, alive.
- जीविय-जीवित, ४०, life.
- जुगल-युगल, ९९, twins.
- जूय-यूत, ५०, gambling; -^०खेलअ-^०खेलक, ५०, a gambler.
- जूह-यूथ, ९३, herd.
- जेट्ट-ज्येष्ठ, १२, senior, seniormost.
- जोणि-योनि, ३१, species; -^०सूल-^०शूल, ५१, vaginal pain.
- जोव्वणग-यौवन-क, ३१, youth.
- झय-ज्वज, ३७, a flag bear-

ing an emblem.

ज्ञाण-ध्यान, ३, meditation;

°कोट्ट-°कोष्ठ, ३, room or compartment for meditation.

झिलिरी-? १५४, a net.

झस-शुष् (धा.), २१२, to emaciate oneself.

टिट्ठिभी-टिट्ठिभी, ६५, a kind of bird.

°ट्टिइअ-°स्थितिक, २४, having the life of.

ठाणिज्ज-स्थानीय, १७६, trustworthy.

ठावे-स्थापय, (धा.) ४४, to appoint.

ठिइवडिया-स्थितिपतिता, ४७, a rite at the birth of a child.

डम्मण-?(दाभण in Marathi) १२०, a big needle.

डह-दह (धा.) १३८, to burn.

ण-वनु, ३, verily, indeed (often used as an ex-
plative).

ण्हाअ-स्नात, ५३, bathed.

तउ-त्रपु, ११८, tin.

तच्च-तृतीय, ३१, third.

तच्चं-त्रिः, २२, a third time.

तच्छण-तक्षण, २३, cutting of skin.

तज्जे-तर्जय, (धा.) २१, to threaten.

तडी-तटी, ३१, bank of a river.

तण-तृण, ३९, grass.

तत्त-तप्त, ९९, hot, heated.

तत्थ-त्रस्त, २८, terrified.

तदट्ठ-तदर्थ, ५२, for her sake.

तन्त-तान्त, २३, tired.

तन्ती-तन्त्री, १२०, rope.

तप्पणा-तर्पण, २३, process of fattening the body, tonic.

तप्पभिइं-तत्प्रभृति, २५, from that time.

तम्ब-ताम्र, ११८, copper.

तयप्पिय-तदर्पित, ५२, centred on her, devoted to her.

तया-त्वच्, १८१, skin.

तलवर-? (राजप्रसादवन्तः-

राजोत्थासनिकाः पुरुषाः— टीका),
२१, king's favourite,
a courtier.

तलिअ—तलित, ४०, fried in
oil.

तल्लेस्स—तल्लेइय (कामध्वजागता-
शुभात्मपरिणामविशेषवान्-टीका),
५२, influenced by her,
under her influence.

तवअ—तपक ? (तवा in Mara-
thi) ६६, a frying pan.

तवस्सी—तपस्वि न्, १५,
ascetic.

तवोवहाण—तपस्+उपधान, २१२
penance such as fast
etc.

तहा—तथा, ३, like,—^०रूव-
^०रूप, १५, of such (high)
powers, of such type.

ताले—ताड्य (धा.) २१, to
beat.

ताव—तावत्, १५, just then.

तावं—तावत्, १६, then.

ताविय—तापित, ७४, torment-
ed.

तावे—ताप्य (धा.), १८३, to
heat.

ति—त्रि, ४५, three;—^०करण-
^०करण, २०७, threefold,

i. e., by mind, speech
and body;— ^०क्खुत्तो-
^०कृत्वस्, ३, three times;
^०भाग, ८६, one-third.

तिग—त्रिक, २२, a place
where three roads meet.

तिणिण—त्रयः, त्रीणि, तिस्रः, ३१,
three.

तिच्चिर—तित्तिरि, १३५, a kind
of bird.

तित्थगर—तीर्थकर, ५, the
founder or first prea-
cher of a doctrine.

तिरिक्खजोणिय—तिर्यग्योनिक,
३१, a creature born in
lower species of ani-
mals.

तिरियभोग—तिर्यग्भोग, ५४,
pleasures of lower ani-
mals.

तिलंतिलं—तिलम्+तिलम्, ३७,
in small pieces like the
grain of sesamum.

तिवलिया—त्रि व लि का, ५३,
(eyebrow) in three
folds, i.e., contracted.

तिविह—त्रिविध २०६, of three
kinds.

तिसिरा ?—१५८, a kind of

- not.
 तिहि-तिथि, १७८, day,
 date.
 तीसं-त्रिंशत्, १०८, thirty.
 तुष्ट-तुष्ट, १३, pleased.
 तुषिय-? (स्नेहित) ३७, be-
 smeared with oil or
 ghee.
 तूवर-तूवर, २६, astringent.
 तेइन्द्रिय-त्रीन्द्रिय, ३१, crea-
 tures with three senses.
 तेउ-तेजस्, ३१, light, heat.
 तेगिच्छिपुत्त-चिकित्सिपुत्र, २२,
 a physician.
 तेगिच्छी-चि कि त्सिन्, २२,
 a physician.
 तेत्तीसं-त्रयस्त्रिंशत्, १५१,
 thirty-three.
 थण-स्तन, ३४, breast.
 थासग-स्थासक, ३७, a small
 mirror.
 थिमिय-स्थिमित, २०, quiet,
 peaceful.
 थिर-स्थिर, २९, firm.
 थिविथिविय-? १३०, drip-
 pling.
 थेर-स्थविर, ३१, an elderly
 monk, monk.
 दगधारा-उदकधारा, ११८,
 stream of water.
 दद्या-दत्ता (Abs. of दा), १९,
 having given.
 ददप्पहार-ददप्रहार, ५९, one
 who strikes heavily.
 दण्ड-दण्ड, ७५, commander
 of the army, the army;
 ९८, punishment.
 दण्डि-दण्डिन्, १३०, a per-
 son bearing a stick or
 a person wearing sewn
 rags.
 दब्भतिण-दर्भतृण, १२०, a
 kind of grass.
 दब्भसंथारग-दर्भसंस्तरक, २०९,
 a mat of दर्भ grass.
 दलय-दा(धा.), २२, to give.
 दव्वसुद्ध-द्रव्यशुद्ध, २०६, pure
 article, purity of things.
 दस-दशन, ५, ten; -^०द्ध-
 दशार्ध, २०६, half of ten,
 five; -^०रत्त-^०रात्र, ७१,
 for ten nights.
 दसम-दशम, ३, tenth.
 दह-हृद, १५४, pond.
 दंसण-दर्शन, २६, seeing,
 sight.
 दामा-? (पाशकविशेषः-टीका)

- १८, a kind of weapon.
 दाय-दाय, १३७, gift.
 दारअ-दारक, ८, boy.
 दारग-दारक, ८, boy.
 दालिम-दाडिम, १५१, pom-
 granate.
 दाह-दाह, २२, burning
 sensation in the body.
 दाहिणपुरात्थिम—दक्षिण +
 पौरस्त्य, २०, south-
 eastern.
 दिट्ठ-दृष्ट, १९, seen.
 दिन्नवियार-दत्त + विचार, ११,
 permission to move
 (वि + चार) freely.
 दिवस-दिवस, १७८, day.
 दिव्व-दिव्य, २०६, miracle.
 दिसालोय-दिगालोक, १८३,
 looking at quarters.
 दिसी-दिश (Acc. दिसि), २,
 quarter, direction; °भाअ
 -°भाग, ७, region.
 दीव-द्वीप, २०, continent.
 दीह-दीर्घ, १५१, long.
 दुग्ग-दुर्ग, ७८, a difficult
 place, a fort.
 दुच्चिण-दुश्चरित्र, १९, wicked.
 दुण्णडिकन्त-दुष्प्रतिक्रान्त, १९,
 ill-done.
 दुप्पडियाणन्द-दुष्प्रत्यानन्द२०,
 one who is hard to be
 delighted (at the sight
 of pious men).
 दुप्पहंस-दुष्प्रवर्ष, ५८, in-
 vincible, unassailable.
 दुब्बल-दुर्बल, १३५, weak.
 दुग्गहियास-दुर्गहियास, २५,
 unbearable.
 दुवार-द्वार, १८, door, gate.
 दुवे-द्वि, २७, two.
 दुहट्ठ-दुःख+आर्त, २४, dis-
 tressed by misery.
 दुहविशग-दुःखविपाक, ४, re-
 sult of wicked acts,
 fruit of wicked acts.
 दुहंदुहेण-दुःखदुःखेन (adv.)
 २६, with great pain.
 देज्ज-देय, २१, compulsory
 contribution.
 देव-देव, ३१, god; °दुन्दुभि,
 °दुन्दुभि- २०६, celestial
 drum; °लोग-°लोक, २१३,
 heaven.
 देवाणुप्पिय-देवानांप्रिय, देवानु-
 प्रिय, ११, beloved of
 gods (a term of court-
 eous address).
 देवी-देवी, ८, queen.

देसपन्त-देशप्रान्त, ५८,
frontier, borderland.

देसभाअ-देशभाग, ३९, region

देसीभासा-देशीभाषा, ३४,
vernacular of a province

देहबलिया-देहबलिका ? १३०,
begging alms by saying
'give me food' (देह बलि
इत्यस्याभिधानं, प्राकृतशैल्या देह-
बलिया-टीका)

दो-द्वि, ४, two; -^०उयारिय-
^०उदरिक, १३०, having
two bellies, i. e., suffer-
ing from dropsy.

दोच्च-द्वितीय, ३१, second.

दोच्चं-द्विः, २२, a second
time.

दोहल-दोहद, ४०, longings
of a pregnant woman.

धणू-धनुष्, ६८, bow.

धन्न-धन्य, ४०, blessed,
happy.

धन्नन्तरी-धन्वन्तरि, १३४,
name of a physician.

धमणि-धमनी, २७, artery.

धम्म-धर्म, २, religion, a
religious discourse.

धम्मघोस-धर्मघोष, २०३, a

class of monks.

धम्मजागरिया-धर्मजागरिका,
२१०, keeping awake
in pious thoughts.

धम्मायरिय-धर्माचार्य, १५, a
religious teacher.

धरिम-धरिमन्, ४८, a thing
sold by weight.

धार्ई-धात्री, ४७, nurse.

धिइ-धृति, ५२ happiness,
comfort of mind.

धिसरा-? १५४, net.

धूया-दुहितृ, ६३, daughter.

धूव-धूप, १३८, incense.

धेज्ज-ध्येज्ज, २६, to be
thought of.

नक्क-(नासाशङ्खार्थे देशी; नाक
in Marathi) २७, nose.

नक्खत्त-नक्षत्र, १७८, star,
conjunction of stars.

नगरगुत्तिय-नगरगुप्तिक, ५०,
policeman.

नज्ज-ज्ञा (कर्मणि धा.) १२५,
to be known.

नट्ट-नाट्य, ३४, dancing.

नत्तुइणी-नप्तृ+भार्या ६३, wife
of grandson.

नत्तुई-नप्त्री, ६३, grand-

daughter.
 नचुय-नप्तृ-क, ६३, grand-son.
 नचुयावई-नप्त्रीपति, ६३, husband of a grand-daughter.
 नत्थि-न+अस्ति, ८, is not.
 नपुंसग-नपुंसक, ५४, impotent, eunuch,
 नमंस-नमस्य् (धा.) ३, to pay obeisance to.
 नयण-नयन, ४०, eye.
 नयर-नगर, ७, town.
 नयरी-नगरी, १, town, city.
 नर-नर, ३७, man.
 नरग-नरक, १९, hell.
 नरय-नरक, ३८, hell.
 नव-नवन्, २८, nine.
 नहच्छेयण-नखच्छेदन, १२०, nail-cutter.
 नाइ-ज्ञाति, ४४, kinsman.
 नाडअ-नाटक, १७०, dance.
 नाण-ज्ञान, २, knowledge.
 नाणा-नाना, ३७, various.
 नाणी-ज्ञानिन्, १५, wise, possessing knowledge.
 नाम-नामन्, २६, name.
 नामधेज्ज-नामधेय, ४७, name.

नामं-नाम (used adverbially), १, by name.
 नारी-नारी, ३७, a woman.
 नाली-नाडी, ३७, vein.
 नासा-नासा, ८, nose.
 नासिया-नासिका, १३०, nose.
 निक्कण-निष्कण, ६०, deprived of corn or farm produce.
 निक्किट्ट-निष्कट्ट, ६८, drawn.
 निगर-निकर, १२०, heap.
 निग्गच्छ-निर+गम्, (धा.) ११, to go out.
 निग्गम-निर्गम, ५८, exit.
 निग्गय-निर्गत, २, gone out.
 निग्गह-निग्रह, ८८, check.
 निच्चेट्ट-निश्चेष्ट, १८४, motionless.
 निच्छय-निश्चय, २१, decision, resolution.
 निच्छुभावे-निस्+क्षेप्य्, or क्षोभ्य् (धा.) ५१, to drive out.
 निच्छुभे-निस्+क्षिप् or क्षोभ्य् (धा.) ५०, to drive out.
 निच्छूढ-निःक्षिप्त, ५०, turned out.
 निज्जाय-निर+या (धा.) १७५,

to go out.
 निडाल-ललाट, ५३, forehead.
 निहवण-निहपन, ५४, the art of making oneself invisible.
 निस्तेय-निस्तेजस्, ४०, without lustre.
 निस्थाण-निःस्थान, ६०, destitute of residence or dwelling place.
 निदाण-निदान, २३, cause.
 निद्धण-निर्धन, २१, destitute of money.
 निन्दुय-निर्दुत ? ४६, dead.
 निपक्खे-निस्+पक्षय् (धा.) १५०, to kill, to cut off the wings of.
 निष्पाण-निष्प्राण, १८४, lifeless.
 निब्बुड-निमग्न, ४८, plunged.
 निब्भय-निर्भय, ३९, without fear.
 निम्मंस-निर्मांस, ४०, without flesh, lean, emaciated.
 नियग-निज-क, ४४, one's own.
 नियत्त-निकृत्त, ४९, cut off.
 नियत्थ-निवसित, ३७, clad,

dressed.
 नियल-निगड, १२०, fetters.
 निरुवसग्ग-नि र प स र्ग, ३९, without danger.
 निरूह-निरूह, २३, an enigma with concoction of medicinal herbs.
 निवाडिअ-निपातित, २०६, showered, thrown.
 निविट्ठ-निवृत्त, २४, abstained from.
 निवेसे-नि+वेश्य् (धा.) १२४, to penetrate.
 निव्वाघाअ-निर्व्याघात, ४७, without hindrance.
 निट्ठिण्ण-नि वि ण्ण, १५६, pained, dejected.
 निसम-नि+शमय्, (धा.), २, to hear (Abs. निसम्म)
 निसीयावे-नि+सीदय् (धा.) ६३, to seat.
 नीय-नीच, ३७, low.
 नीहर-निर्+ह (धा.) १५६, to take out.
 नीहरण-निर्हरण, ४४, removal of the dead body.
 नेरइय-नैरायिक, १९, a creature born in hell.
 नेवत्थिया-नेपथिका, ६८,

- dressed in.
 नेह-स्नेह, ३७, oil.
 नो- नो, ११, no, not.
 पद्-पति, ४९, husband:-
 °विणास-°विणास, ४९,
 death of; - °सोऽग- शोक,
 ४९, grief for.
 पउर-प्रचुर, ३९, plenty.
 पक्खर-? (तनुत्राणविशेषः-टीका
 पाखर in Marathi) ३७,
 armour.
 पक्खी-पाक्षिन्, ३१, bird.
 पगद्धिज्ज-प्र+कृष् (कर्मणि धा.)
 ९, to be led.
 पगलन्त-प्र+गलत्, १३०,
 dripping.
 पङ्गुल-पङ्गु-ल, ९, lame.
 पञ्चक्खं-प्रत्यक्षम् (adverb),
 १९, directly, under
 one's eye.
 पञ्चाणुभव-प्रति+अनु+भू (धा.)
 १९, to experience, to
 suffer.
 पञ्चात्थिम-पाश्चात्य, १६८,
 western.
 पञ्चपिण-प्रति+अर्पय्(धा.)२२,
 to report.
 पञ्चाया-प्रति+आ+जन् (धा.)
 ३१, to be born.
 पञ्चुत्तर-प्रति+उद्+तृ (धा.)
 १३८, to rise.
 पच्छ-प्रच्छ (नक), १२०, a
 small razor.
 पच्छणा-प्रच्छन, २३, cutting
 of skin lightly to cause
 bleeding (फासण्या in
 Marathi).
 पच्छा-पश्चात्, १८, after-
 wards.
 पच्छावे-प्रच्छय्, (धा.) १२१,
 to cover with wounds
 of razor.
 पञ्जुवास-परि+उप+आस्(धा.)
 ३, to wait upon.
 पज्जे-पायय् (धा.), १२१, to
 cause to drink.
 पञ्च-पञ्चन्, २, five.
 पञ्चपुल-पञ्चपुल, १५४, a net.
 पञ्चमी-पञ्चमी, ३१, fifth.
 पञ्चिन्दिय-पञ्चेन्द्रिय, ३१, a
 creature having five
 sense organs.
 पञ्जर-पञ्जर, १५०, a cage.
 पट्ट-पट्ट, ३७, a piece of
 cloth;-११८, an orna-
 ment for forehead.
 पट्टय-पट्ट-क, १७९, silken

garment.	ed.
पट्टिया-पट्टिका, ३७, bow-stick.	पडियार-प्रतिकार, १५६, remedy, cure.
पड-पट, १३८, a piece of cloth.	पडिरुविय-प्रतिरूपक, १९ similar, resembling.
पडाग-पताग, १५०, a kind of fish.	पडिलाभिय-प्रतिलम्भित, २०६, made to accept.
पडागा-पताका, ३७, flag.	पडिवाले-प्रति+पालय् (धा.) ७८, to wait for.
पडिकप्पिअ-परिकल्पित (कृत-संनाहादिसामग्रीकः--टीका) ३७, well-equipped.	पडिसुणे-प्रति+श्रु (धा.) १८, to listen, to promise.
पडिक्कन्त-प्रतिक्रान्त, ३१, one who has gone through प्रतिक्रमण, a kind of expiation.	पडिसेह-प्रति+सिध् or सेधय्, (धा.) ७७, to prevent.
पडिगय-प्रतिगत, २, returned.	पडुया-? ३९, a young cow-calf (पाडी in Marathi).
पडिच्छ-प्रति+इष् (धा.), ८३, to accept.	पढम-प्रथम, ४, first.
पडिजागर-पडि+जागृ(धा.), ८, to keep awake or watchful.	पणतीसं-पञ्चत्रिंशत्, १९१, thirty-five.
पडिनिक्खम-प्रति+निस्+क्रम् (धा.) १३, to go out.	पणवीसं-पञ्च विंशति ५४, twenty-five.
पडिनियत्त-प्रतिनिवृत्त, १७६, returned.	पण्डिय-पण्डित, ३४, clever, well-versed.
पडिबोहिय-प्रतिबोधित, ३४, awakened.	पण्डुल्लइय-पाण्डुरित, ४०, pale.
पडियाइक्खिय-प्रत्याख्यात, २४ rejected, left, abandon-	पण्हवण-प्रस्तपन, ५४, softening.
	पण्हावागरण-प्रश्नव्याकरण, ३, questions and answers (name of the tenth अङ्ग of the Jain canon).

पत्त-पत्र, २३, leaf.
पत्थियपिडग-प्रस्थिकपिटक,
 ६५, a pair of baskets
 attached to a bar.
पत्थे-प्र+अर्थय् (धा.) २४,
 to seek.
पन्थकोट्ट-पान्थकुट्ट, २१, a
 class of thieves who
 rob travellers.
पन्नगभूअ-पन्नगभूत, १३०,
 like a snake.
पन्नत्त-प्रज्ञप्त, ३, declared,
 narrated.
पन्नत्ती-प्रज्ञप्ति, ३७, (व्याख्या-
 प्रज्ञप्ति), name of the fifth
 अङ्ग of the Jain canon
 popularly known as
 भगवतीसूत्र.
पमज्ज-प्र+मार्जय् (धा.) १३८,
 to wipe.
पमत्त-प्रमत्त, ८४, mad, in-
 toxicated.
पमुह-प्रमुख, ३१, chief.
पमोय-प्रमोद, ७१, a fair, a
 festival.
पया-प्रजा, २९, progeny,
 people.
पयाया-प्रजाता, २८, given
 birth to.

पयाहिण-प्रदक्षिण, ३, going
 round (an object or
 person),
परक्कम-पराक्कम, ८०, endea-
 vour.
परमाउय-परम + आयुष्, २४,
 maximum period of
 life, long life.
परसु-परशु, ४९, axe.
परमुही-पराङ्मुखी, १८, with
 her face turned.
पराभव-पराभव, २१, defeat,
 insult.
परामुस-परा+मृश् (धा.) २३,
 to touch, to examine.
परिखित्त-परिक्षिप्त, ५३, sur-
 rounded.
परिग्गाहिय-परिगृहीत, २८,
 formed by, favoured,
 supported.
परिचत्त-परित्यक्त, २४, aban-
 doned.
परिजाणा-परि+ज्ञा (धा.), १६५
 to take care of, to pay
 regard to.
परिणयमेत्त-परिणतमात्र, ६१,
 one who has become
 fit to enjoy pleasures.
परिणामे-परि+नामय् ? (धा.)-

to turn into,	परितन्त-प रि ता न्त, २३,	to flow, to ooze.	परिसा-परिषद्, २, crowd
wearied.		of people, assembly of	followers.
परिस्तीकृत-परिस्तीकृत, २०६,		परिसुक्त-परिशुष्क, ४०, dried.	
reduced, limited.		परिहे-परि + धा (धा.) १३८,	
परिनिव्वा-परि+निर्+वा (धा.)		to dress.	
१२६, to be extinguish-		पत्रहण-प्रवहन, १५४, drain-	
ed, to attain emanci-		ing.	
pation.		पवय-प्रपात, ५८, fall, pre-	
परिपेरन्त-परि + पर्यत, ६५,		cipice.	
neighbourhood.		पवाह-प्रबाध, १६८, serious	
परिभुज्जे-परि+भुज् (धा.) ४०,		illness.	
to enjoy.		पवेश-प्रवेश, ५८, entrance.	
परिभोग-परिभोग २६, com-		पव्वप्-प्र+वृज् (धा.) २१०, to	
pany, enjoyment.		renounce the world.	
परिमण्डित-परिमण्डित, ३७,		पव्वय-प्र+वृज् (धा.) ३१, to	
decorated, adorned.		renounce the world.	
परियट्टय-परिवर्तक, १६,		पसन्ना-प्रसन्ना (द्राक्षादिद्रव्य-	
change.		जन्या मनःप्रसत्तिहेतुः-टीका)	
परियण-परिजन, ४४, ser-		४०, a kind of grape	
vant.		wine.	
परियाग-पर्याय, ३१, course.		पसय-? १३, young deer.	
परियारग-परिचारक, २४,		पह-पथिन् २२, road, street.	
attendant.		पहकर-(समूहार्थे देशी), ९,	
परिवस-परि+वस् (धा.) ८,		crowd, swarm.	
to live.		पहरण-प्रहरण, ३७, missile,	
परिवह-परि+वह (धा.) २६,		arms.	
to carry, to bear.		पहार-प्रहार, ५३, stroke.	
परिसव-परि+सु (धा.) २७,			

- पहारे-प्र+धारय् (धा.) ७५, to proceed.
- पाउण-प्र+आप् (धा.) ३१, to observe, to reach.
- पाउन्भूय-प्रादुर्भूत, २, appeared, arrived, come.
- पाउया-पादुका, २०५, shoe.
- पाउस-प्रावृष्, ३१, rainy season.
- पाप-पायय् (धा.), ६३, to cause to drink.
- पागार-प्राकार, ५८, wall, rampart.
- पाडणा-पातना, २६, felling.
- पाडे-पातय् (धा.) १४, to make fall, fell.
- पाण-पान, ८, drink.
- पाण-प्राण, ३७, life, life-breath.
- पाणागार-पानागार, ५०, a wine shop.
- पाणिय-पानीय, ३९, water.
- पाणीय-पानीय, ५८, water.
- °पामोक्ख-° प्रमुख, १६२, headed by.
- पाय-पाद, ८, foot.
- पायाच्छेत्त-प्रा य शि त्त, ५३, expiation.
- पायण्डय-पाद + अन्दुक, १२०, fetters for feet.
- पायरास-प्रातरास, ८२, break-fast.
- पायव-पादप, ४७, tree.
- पायवडिय-पादपति, ७४, prostrated on feet.
- पायवीढ-पादपीठ, २०५, foot-stool.
- पाणण-पा र ण-क, १३१, breaking of the fast.
- पाग्दारिय-पारदारिक, ६०, a debauch.
- पारिच्छेज्ज-पारिच्छेय, ४८, a thing to be counted.
- पारेवइ-पारेवती, ६५, female pigeon.
- पालय-पालय्, (धा.) २४, to keep, to enjoy.
- पाले-पालय् (धा.) २०, to rule, to protect.
- पाव-पाप, १९, evil deed, sin; ३५, wretched.
- पावग-पाप-क, १९, evil, wicked.
- पास-दृश् (धा.), १२, to see (Inf. पासित्तए).
- पासवण-प्रस्रवण, २०९, urination.
- पासाईम-प्रा सा दि क, ३९,

pleasant, charming.

पाहुड-प्राप्त, ७४, present.

पिउसिया-पि तृ ष्व रु, ६३,
father's sister, aunt.

पिउस्सियपइय-पितृष्वसृपति-
क, ६३, husband of
father's sister.

पिट्ठओ--पृष्ठतस्, १६, behind.

पिणद्ध-पि+नद्ध (धा.) ११८,
to put on, to wear.

पिणद्ध-पिनद्ध, ३७, worn.

पिप्पल-? १२०, a small
razor.

पिय-प्रिय, ३७, dear.

पिव-अपि+इव, ६८, like.

पिहे-पि+धा (धा.), ८५, to
close, to shut.

पीय-पा (धा.), २६, to
drink.

पीहे-स्पृह्य (धा.) २४, to
desire.

पुच्छा-पृच्छा, २१४, in-
quiry.

पुञ्ज-पुञ्ज, १२०, heap.

पुडपाक-पुटपाक, २३, a pro-
cess of cooking or
boiling medicinal herbs
in a crucible.

पुदवी-पृथ्वी, earth.

पुण-पुनर्, २६, more, again.

पुण्ण-पूर्ण, ६१, full, com-
plete.

पुण्णमासिणी-पौर्णमासी, २०९,
full-moon day.

पुत्त-पुत्र, ८, son.

पुप्फ-पुष्प, २३, flower.

पुप्फच्चण-पु ष्या च न, १३७,
worship with flowers.

पुमत्ता-पुंस्त्व, ३१, male be-
ing.

पुरओदण्डअ-पुरतोदण्ड-क, ९,
with a stick or staff
held in front.

पुरापोराण-पुरा+पुराण, १९,
old, ancient, done in
the past.

पुरिस-पुरुष, ९, a man.

पुरिसक्कार-पु रु ष का र, ८०,
human effort.

पुरोहिय-पु रो हि त, १०४,
family priest.

पुव्वभव-पूर्व भ व, १९,
former life, past life.

पुव्वरत्त-पूर्व रा त्र, २६,
earlier part of the
night.

पुव्वाणुपुव्वी-पूर्व+आनुपूर्वी, २,
serial order; °वि, in due

order.
 पुर्व-पूर्वम् (adverb), २६,
 formerly.
 पूय-पूय, १३०, pus.
 पूय-पूय, १८, pus.
 पेरन्त-पर्यन्त, ५८, skirt,end,
 boundary.
 पेल्लुअ-(डिम्भशब्दार्थे देशी;
 पिळ्ळू in Marathi) ५४,
 young one.
 पेल्लिअ-पीडित (देशी) ३१,
 pressed, harassed,
 crushed.
 पोय-पोत, ४८, boat.
 पोरिसी-पौरिषी, १३१,
 human shadow used to
 indicate time; a period
 of three hours.
 पोसहसाला-उपवसथ शाला,
 २०९, a hall for observ-
 ing fast.
 पोसहिअ-उपोषित, २०९,
 observing a fast.
 °प्यओयण-°प्रयोजन १४,
 object, motive.
 °प्ययाय-°प्रयात, ३४, going
 by.
 °प्यवह-°प्रवह, २७, flowing.
 °प्यसङ्गी-प्रसङ्गिन्, ५०,

addicted to.
 °प्यहाण-°प्रधान, ३४, chief,
 principal.
 फरिहा-परिखा, ५८, ditch
 round a city wall.
 फल-फल, १९, fruit.
 फलअ-फलक, ६८, shield.
 फुट्ट-स्फुटित, ९, scattered,
 full of sores.
 फुल्ल-फुल्ल, १८३, blossomed.
 बज्ज-बद्ध, ३७, fastened,
 bound.
 बज्ज-बाह्य, ३७, outer.
 बत्तीस-द्वात्रिंशत्, ३४, thirty-
 two;-°इबद्ध-°बद्ध, १७९,
 of thirty-two kinds.
 बात्थिकम्म-बस्तिकर्मन्, २३,
 enima.
 बद्ध-बद्ध, ३७, bound, tied
 up; °वस्मिअ-°वर्मिक, ३७,
 one who has put on an
 armour.
 बन्दिग्गहण-बन्दिग्रहण, ६०,
 taking captives.
 बन्धण-बन्धन, ३७, binding,
 tying up.
 बन्धे-बन्धय् (धा.) to bind.

- बम्भयागी-ब्रह्मचारिन्, ३१, celibate, leading a holy life.
- बम्भलोभ-ब्रह्मलोक, २१३, name of a heaven.
- बल-बल, ८०, army.
- बलीवद्-बलीवर्द, ३९, bull.
- बहिया-बहिस्, ७, outside.
- बहिर-बधिर, ८, deaf.
- बहु-बहु, २१, many, plenty.
- बालभाव-बालभाव, ३१, childhood.
- बाधत्तरि-द्वा सप्त त्ति, ३४, seventy-two.
- बाहिर-बहिस्, बाह्य, २७, outside; -६० exiled.
- बाहुच्छाया-बाहुच्छाया, ७४, shelter or protection of arms.
- बिल-बिल, १३०, a hole.
- बीज-बीज, २३, seed.
- बेहन्दिय-द्वीन्द्रिय, ३१, a creature having two senses.
- भगवन्त-भगवन्त, २, a revered person, a saint.
- भगंदर-भगंदर, २२, fistula.
- भगंदरिय-भगंदरि, १३०, suffering from fistula.
- भज्जनभ-भर्जनक, ६६, an earthen frying pan.
- भाज्जिअ-भर्जित, ४०, roasted.
- भड-भट, ७६, a warrior.
- भण्ड-भाण्ड, ४८, valuable article, treasures.
- भण्डग भाण्ड-क, ४८, valuables.
- भत्त-भक्त, ८, food, -°वेला, १६, meal-time.
- भन्ते-(भवच्छन्दस्य संबुद्धौ) ३, a term of address to monks, meaning 'revered sir'.
- भर-भर (कराणीं प्राचुर्यम्-टीका) २१, heavy tax.
- भरिअ-भरित (हस्तपाशित-टीका) ६८, fastened to the hand; ११८, full of.
- भरे-म् (धा.) १६, to fill.
- भाय-भाग (लाभस्यांशः-टीका) १३७, a portion of profit.
- भारह-भारत, २०, name of a country in the जम्बुद्वीप.
- भारिया-भार्या, ३५, wife.
- भावणा-भावना, ५२, thought.
- भाविअ-भावित, ५२, influenced.

मास-भाष् (धा.) २१, to speak.

मिडहि-भ्रुकुटि, ५३, eyebrow.

मिक्खग-भिक्षु, ११५, a begger,

मिन्द-भिद् (धा.) ८०, to bring about differences in the enemy's camp.

मिसिरा-? १५४, a net.

भीय-भीत, २८, frightened.

भुक्ख-बुभुक्षित, hungry.

भुज्जो-भूयस् (adverb) ३१, again, repeatedly.

भुयपरिसण्ण-भुजपरिसर्प, ३१, crawling on hands.

भू-भू (धा.) ३१, to be.

भूमिघर-भूमिगृह, ८, a cellar.

°भूय-°भूत, like,

भूयविज्जा-भूतविद्या, १३४, science of warding off evil spirits.

मेज्ज-मेय (यानि पुरुषमारणाद्य-पराधमाश्रित्य ग्रामादिषु दण्ड-द्रव्याणि निपतन्ति, कौटुम्बिकान् प्रति च भेदेनोद्ग्राह्यन्ते तानि मेयानि-टीका) २२, punitive tax.

मेय-मेद, ८०, bringing about differences in

the enemy's camp.

मेसज्ज-मेषज्य (अनेकद्रव्य-संयोगजस्य-टीका) २३, medicine consisting of many articles.

भोग-भोग, ५०, enjoyment,

भोच्चा-भुक्त्वा (Abs. of भुज्) १९, having enjoyed.

मउड-मुकुट ११८, crown.

मगर-मकर, ३१, crocodile.

मग्ग-मार्ग, ३७, road.

मग्गइअ-(हस्तपाशित-टीका) ७८, fastened on hand.

मङ्गल-मङ्गल, मङ्गल्य, १३८, auspicious.

मच्छ-मत्स्य, ३१, fish-°कण्ठअ-°कण्ठक, १४८, fish-bone; °खलअ-°खलक, १५४, heap of fish, a place where fish is kept for drying; -°पुच्छ, १५४, net, -°बन्धिअ बन्धिक, १००, fisherman.

मच्छन्ध-मत्स्यबन्ध, १४६, a fisherman; -°वाडअ-°वाटक, १४६, a settlement of fishermen.

मच्छन्धल-? १५४, a kind of net.

मच्छिय-मात्स्यिक, १५०, a

fisherman.

मच्छिया-मक्षिका, ९, a fly.

मज्जण-मज्जन, ४७, bath.

मज्ज-मद्य, ५०, wine.

मज्जाइय-मद्यमत्त? (पीतमद्य-टीका), १८३, drunk.

मज्जावे-मज्ज्यु (धा.) १७९, to give a bath.

मज्झ-मध्य, ३९, centre;-
°गय-°गत, ३७, in the
midst of.

मज्झंमज्झेण-मध्यमध्येन(adv.)
१३, right through.

मट्ठिया-मृत्तिका, ३१, earth,
clay.

मणि-मणि, ३७, gem, jewel.

मणुय-मनुज, ३१, human
being, a man.

मणुस्स-मनुष्य, ५३, man,
servant.

मणुस्साउय-मनुष्यायुष्, २०६
human life, human
existence.

मणोरह-मनोरथ, १३७, wish.

मण्डण-मण्डन, ४७, decoration,
tion,

मन्त-मन्त्र, २१, counsel;
-५४, charm, magic.

मयकिच्च-मृतकृत्य, ४४, fune-

ral rite.

मयूरी-मयूरी, ६५, peahen.

मलण-मलन, १५१, search.

मलिय-मलित, ४०, crushed.

मल्ल-मल्ल, ५९, a wrestler,
a champion.

मल्लदाम-माल्यदामन्, ३७, a
wreath of flowers.

महगघ-महार्घ, ७४, of high
value.

महण-मथन, १५४, churn-
ing.

महत्तरग-महत्तरक, १५१,
chief, elderly.

महन्थ-महार्घ, ७४, preci-
ous.

महया-महत, ११, great,
big, loud.

महं-महत, ३९, great, big.

महाणई-महानदी, ३१, great
river.

महाणसिअ-माहानसिक, १४९,
a cook, an inn-keeper.

महापह-महापथ, २२, high
road.

महापिउअ-महापितृ-क (पितृ-
ज्येष्ठभ्राता-टीका) ६३, elder
brother of the father,
uncle.

महामाउया-महामातृ-का, ६३,
wife of the elder brother of the father.

महाविदेह-म हा वि दे ह, ३१,
name of a continent of जम्बुद्वीप.

महावीर-महावीर, २, name
of the last तीर्थंकर of the Jains.

महासुक्ल-म हा शु क, २१३,
name of a heaven.

महिद्व-मथिन् + इष्ट (तक्रसंसृष्ट-टीका) १५१, a preparation of fish with curds.

महिय-मथित, ५३, crushed.

महिस-महिष, ५५, buffalo.

महु-मधु (माक्षिकनिष्पन्नं मद्यम्-टीका) ४०, a kind of wine from honey.

मंस-मांस, ३७, flesh.

मा-मा २८, prohibitive particle.

माइ-ई-मातृ, १६५, mother.

माउसिया--मातृष्वसृ, ६३,
mother's sister, -°पह-°पति, ६३, husband of mother's sister.

माडंबिय-माडम्बिक (मडम्बं
योजनद्वयाभ्यन्तरेऽविद्यमानमा-

मादिनिवेशः संनिवेशः-टीका)
२१, a village officer.

माणस्स-मानुष्य, २०१, be-
longing to human world.

माणस्सग-मानुष्यक, ५०,
human.

मातङ्गकुल-मातङ्गकुल, १९,
the race of outcastes.

मायाभक्त-मातृभक्त, १८१, de-
voted to mother.

मारणा-मारणा, २६, destroy-
ing, killing.

मारुपपक्क-मारुपक, १५१,
cooked in the air.

माला-माला, ४०, garland.

मास-मास, २८, month.

मासंमास-मासमास, २०४, a
fast of one month.

मासिया-मामिया? (मातुल-
भार्या-टीका) ६३, wife of
maternal uncle.

माहण-ब्राह्मण, १०७, a Brah-
min.

मित्त-मित्र, ४४, friend.

मिसिमिसे-? (कौपातिशय-
प्रदर्शनार्थे धा.) ७५, to burn
with anger.

मुच्च-मुच् (कर्मणि धा.) १२६,

(to be released.

मुच्छिद्य-मुच्छित, १८, addicted, attached.

मुष्टि-मुष्टि, ५३, fist.

मुण्ड-मुण्ड, ३१, a shaveling, a monk.

मुत्त-मुत्र, १२०, urine.

मुहिया-मृदीका, १५१, grape fruit.

मुदसूल-मूर्धसूल, २२, headache.

मुह-मुक्, १७, mouth, face;

°पोत्तिया-पोत्रिका, १६, a piece of folded cloth used by Jain monks.

मुहुत्त-मुहूर्त, १७८, moment.

मूअ-मूक, ८, dumb.

मूल-मूल, २३, root of a plant;—३१ base.

मेज्ज-मेय, ४८, a thing to be sold by measurement.

°मेत्त-°मात्र, ८, only, nothing but.

मेरअ-मेरक (तालफलनिष्पन्नं मयम्-टीका) ४०, a kind of wine from palm fruit.

मोगार-मुद्गर, १२०, a club.

मोडिय-मोटित-क, १२१, broken.

य-व, ५, and (used only after a vowel.)

यावि-व+अपि, १६.

रह-रति, ३४, pleasure.

रज्ज-राज्य, २४, kingdom.

रट्ट-राष्ट्र, २४, realm.

रट्टकूड-राष्ट्रकूट (मण्डलोपजीवी राजनियोगिकः-टीका २०, a royal official in charge of a district.

रत्त-रक्त, ३७, red.

रम-रम् (धा.) ३४, to dally.

रयण-रत्न, ३७, gem, jewel;—°पभा-°प्रभा, २४,

name of the first hell of Jains.

रव-रव, ६८, sound.

रस-रस, १५१, soup.

रसायण-रसायन, १३४, science of elixirs.

रसिया-लसीका, १३०.

रहस्सियं-रहस् ५२, secretly.

रहस्स-हस्व, १५१, short

रहस्सिय-रहस्यिक, ८, secret.

रहस्सीकअ-रहस्यीकृत, १५, kept as a secret.

राई-राजन्, २१, a prince, a member of the royal

family.

राजपुत्र-राजपुत्र, ३७, a prince, a member of the royal family.

राजमार्ग-राजमार्ग, ३७, high road.

राजा-राजन्, ८, king.

रायारिह-राजार्ह, ७४, fit for a king, royal.

रायावयारी-राजापचारिन्, १२१, one who offends the king.

रिउव्वेय-कवेद, १०४.

रिद्ध-कद्ध, २०, prosperous.

रिद्धी-कद्धि, २०१, prosperity.

रीय-री (धा.) १३३, to go.

रुहिर-रुधिर, ६३, blood.

रोग-रोग, २२, disease.

रोगिय-रोगिन्, १३५, ill.

रोज्झ-? ९३, a kind of animal.

रोम-रोमन्, १८१, hair.

रोय-रुद (धा.) ४४, to cry.

लउड-लगुड, १२०, staff, stick.

लज्जी-लज्जी, ३९, fortune, wealth.

लद्ध-लद्धार्ह, १०, one who

has obtained what he wanted.

लम्बिष-लम्बिक, ६२, suspending.

लया-लता, ४१, young plant, creeper.

लवणसमुद्र-लवणसमुद्र, ४०, salt ocean.

लहुहृत्थ-लघुहस्त, १३४, of quick hand, skilful.

लंछपास-चोरपुरुष? (लंछा: चोरविशेषाः संभाव्यन्ते तेषां पेषाः पोषणः-टीका) २९, supporting thieves.

लाला-लला, १३०, saliva.

लावक-लावक, १३५, a kind of bird.

लावण-लावण (लवणयुक्त), ४०, salted, preserved in salt.

लेस्सा-लेस्या, ३७, taint or imaginary colour of the soul due to its acts of the previous life.

लोइय-लौकिक, ४४, worldly.

लोमहृत्थ-लोमहस्त, १३८, a bunch of feathers or hair.

लोहकील-लोहकील, १२०, iron nail.

लोहदण्ड-लोहदण्ड, १८३,
iron bar.

लोहियपाणि-लोहितपाणि, ५९,
a person with blood-
stained hands.

वइस्स-वैश्य, १०७, a per-
son belonging to the
merchant class.

वक्कबन्ध-वल्कबन्ध, १५४, a
kind of net made of
hemp.

वक्खेव-व्याक्षेप, १८२, dis-
traction.

वग्गुरा-वागुरा, ९८, net,
circle.

वग्गु-वल्गु (वाक्) ४१,
sweet words.

वज्ज-वादय् (कर्मणि धा.), ६८,
to be played.

वट्ठ-वर्त (वर्तुल), १५१,
round ; -वर्तक, १३५,
sparrow.

वणप्फइय-वनस्पति-क, ३१,
plant.

वणमुह-व्रणमुख, १३०,
opening of the wound.

वण्ण वर्ण, २०६, colour.

वण्णअ-वर्ण-क, १, descrip-

tion (refers to typical
descriptions in the Jain
canon not given in
full in the text).

वत्तव्वया-वक्तव्यता, ३१,
details, descriptions.

वत्ते-वर्य्य (धा.), ९८, to
administer.

वत्थ-वस्त्र, १६, clothing.

वट्ठे-वर्धय् (धा.), ५४, to
cut off.

वन्द-वन्द (धा.), ३, to bow.

वमण-वमन, २३, medicine
to vomit.

वम्मवे वर्मय् (धा.), १२१,
to beat with straps.

वय-वद् or वच् (धा.), ३, to
speak (Past : वयासी)

वयण-वदन, ४०, face.

वर-वर, ३७, excellent.

वरत्ता-वरत्रा, १२०, rope.

वरे-वरय् (धा.), १७७.

ववहार-व्यवहार, २१,
law-suit.

वसट्ठ-वश + आर्त, २४, dis-
tressed by helplessness.

वसण-वृषण, ४०, testicle.

वसभ-वृषभ, ३९, bull.

वसही-वसति, ८२, halt.
 वसीकरण-वशीकरण, ५४,
 bringing under one's
 influence.
 वसुहारा-वसुधारा, २०६,
 stream of wealth.
 वह-वध् (हन्) (धा.), ५४,
 to kill.
 वह-वह (स्कन्ध-टीका), ४०,
 shoulder.
 वहण-वहन, ४८, boat.
 वहण-वध, १५४, destruc-
 tion, draining.
 वंसीकलङ्क-वंशीकलङ्क? (वंशी-
 जालीमयी वृत्तिः), ५८, hedge
 made of bamboo.
 वा-वा, ८, or.
 वाउ-वायु, ३१, wind, air.
 वाउरिय-वागुरिक, ११३,
 a hunter who catches
 game by means of a
 noose.
 वागुरा-वागुरा, ५३, net,
 circle.
 वागुरया-वागुरिका, १२०,
 noose, net,
 वाजीकरण-वाजीकरण, १३४,
 medicine to secure
 manly power.

वाडग-वाट-क, ९३, cattle-
 pen.
 वाणर-वानर, ५४, monkey.
 वायरासि-वल्कराशि, १२०,
 straps made from
 hemp.
 वायव्य-वायव्य, ८, para-
 lytic.
 वालबन्धण-बालबन्धण, १५४,
 a net made of hair.
 वालयसुत्तरज्जु-बालकसूत्र-
 रज्जु, १२०, ropes made
 of hair.
 वालवीयणीय-बालव्यजनिका,
 ३४, a fan made of
 hair.
 वास-वर्ष, २०, country;
 -२४, a year.
 वाहिय-व्याधित, १३५, sick.
 वाही-व्याधि, २७, disease.
 वि-अपि (used only after
 a vowel), ११, also,
 even.
 विउल-विपुल, १६, plenty.
 विकिट्ट-विकृष्ट, ८२, far off.
 विग्गह-विग्रह, २१३, body.
 विघुट्ट-विघुष्ट, ४३, shriek-
 ing sound.
 विज्ञापयोग-विद्याप्रयोग, ५४.

use of magic.

विणय-विनय, २९, modesty.

विषास-विनाश, ४९, loss.

विणिहाय-वि नि षा त, ४६, death.

विणीय-विनीत, ४२, removed, satiated.

विणे-वि + नी (धा.), ४०, to beguile, to satisfy.

वित्ति-वृत्ति, ९, livelihood; १९, maturity.

विदिष्ण-वितीर्ण, ३४, given, bestowed.

विदिय-विदित, ५८, known.

विद्धंस-विध्वंस, २७, destruction.

विद्धंसे-वि + ध्वंस्य (धा.), १८, to digest, to destroy.

विद्धी-वृद्धि, २१, interest.

विन्द-विद् (धा.), ५२, to obtain.

विश्रय-विश्र-क, ६१, educated.

विष्यजह-वि प्र ही ण, १८४, destitute of.

विष्यलाय-वि + परा + अङ् (धा.), ४३, to run away.

विभूसिअ-वि भू षि त, १४, decked.

विमल-विमल, ३७, clean, polished, white.

विमिहअ-वि स्मि त, १७५, struck, astonished.

वियङ्गे-वि + अङ्ग्य (धा.) ४२, to cut off the limbs of.

विरहिय विरहित, १८३, solitary, secluded.

विरेयण-विरेचन, २३, purging.

विलव-वि + लप् (धा.), ४४, to bewail.

विलुम्प-वि + लुप् (धा.) ७५, to rob.

विष-इष, ४७, like.

विषत्ती-विपत्ति, ४८, loss, wreck.

विवद्धण-विवर्द्धन, १०७, increase.

विवर-विवर, ५२, a drawback, hole.

विवागसुय-विपाकश्रुत, ३, a sacred book of the Jains, describing the results of good and bad acts.

विविह-विविध, ३७, various.

विसम-विषम, ५८, uneven.

विसर-वित्तर, ४३, unpleasant voice.

विसल्लकरण - निःसल्यकरण,
१५६, removing the dart.

विसाप्-वि + स्वाद् (धा.),
४०, to taste.

विसारय-विशारद, ३४, well-versed.

विसिरा ? १५४, a net.

विसेस-विशेष, ३४, excellence.

°विसेस-°विशेष, १९, of a particular kind.

विशोद्दे-वि + शोध् (धा.),
१५६, to pass inside.

विस्सम्भ-वि + भ्रम्भ् (धा.),
८०, to bring about confidence.

विहम्मे वि + हन् (कर्मणि धा.),
२१, to kill, to cause to kill.

विहर-वि + ह् (धा.), २,
to wander.

विहाडे-वि + घाट् (धा.),
१८, to open.

विहाण-विधान, ३१, creation,
birth; -५३, method,
procedure.

वीरिय-वीर्य, ८०, valour.

वीसम्भ-विभ्रम्भ, ८०, confidence.

वुत्त-उक्त, १७, addressed,
told.

वेप-वेदय् (धा.), ३८, to experience.

वेगपक्क-वेगपक्क, १५१, cooked rapidly.

वेज्ज-वैज, २२, a physician; -
°पुत्त-°पुत्र, २२, a physician.

वेढावे-वेष्टय् (धा.), १२१, to cover.

वेणु वेणु, १२०, bamboo.

वेत्त-वेत्त, १२०, cane.

वेय-विद्, (धा.), १९, to feel, to experience.

वेयडुगिरि-वैताळगिरि, ३१,
mountain वैताळ्य.

वेयणा-वेदना, १९, pain.

वेला-वेला, १११, time, proper time.

वेस-वेस, ३४, dress.

वेसदार-वेस्या + दाराः, ५०,
public woman.

वेसासिय-वैश्वा सि क, २६,
trustworthy.

वेसियाघर-वे स्या गृह, ५०,
courtesan's house.

वोच्छिन्न-वुच्छिन्न, ४२, out off.

व्व-इव, (used only after a short vowel) ४०, like.

सअ-शत, २, hundred.

सअ-स्वक, २३, one's own.

सह-प्पयार-स्वैरप्रचार, ५०, wandering at will.

सचक्खुअ-सचक्षुष्क, ९, a person endowed with eye-sight.

सच्छन्दमई-स्वच्छन्दमति, ५०, self-willed.

सज्झाय-त्वा ध्या य, १३१, study of sacred texts.

सट्ठि-षट्ठि, १२६, sixty.

सड-शद् (धा.), २६, to fall.

सडिय-शातित, १३०, fallen, decayed.

सणकुमार-सनत्कुमार, २१३, name of a heaven.

सणाह-सनाथ, ३९, owned by.

सण्डपट्ट-? (धूर्त-टीका), १२१, a rogue.

सण्ह-श्लक्ष्ण, १५१, small, fine; °मच्छ-मत्स्य, १५०, a kind of fish.

सत्त-सप्तन्, ३१, seven; -

°तीसं-°त्रिंशत्, ८६, thirty-seven; °रस-°दशन्, १०८, seventeen.

सत्तमी-सप्तमी, ३१, seventh.

सत्तरे-सप्तति, १५७, seventy.

सत्तुरसेह-सप्तोत्सेध (सप्तहस्त-प्रमाणः-टीका), ३, having a height of seven cubits.

सत्तावन्नं-सप्तपञ्चाशत्, ९९, fifty-seven.

सत्थकोस-शस्त्रकोश, २३, surgeon's bag.

सत्थवाह-सार्थवाह, ३५, a merchant; - ३१, merchant's caravan.

सत्थवाही-सार्थवाही, ४९, a lady belonging to the merchant class.

सत्थोवाडिय-शस्त्र+अवपाटित, १२१, cut into pieces by weapons.

सह-शब्द, २२, noise, voice; °वेही °वेधिन्, ५९, one who hits at the sound of the object.

सहावे-शब्दय् (धा.), २२, to call.

सद्धि-सार्धम्, २, with.

सन्त-श्रान्त, २३, fatigued.

सन्त-सत्, ८०, rich treasure.

सन्तिहोम-शान्तिहोम, १०७, an offering for the well-being of a person.

सर्प-सर्प, १८, a snake.

समजोद्भूय-समज्योतिर्भूत, ९९, as hot as fire.

समज्जिण-सम+अर्ज् (धा.) २१, to earn, to acquire.

समण-श्रमण, २, an ascetic.

समणुगच्छ-सम् + अनु + गम् (धा.) १६, to follow.

समणोवासअ-श्रमणोपासक, २०८, lay disciple of a तीर्थकर.

समय-समय, १, time, epoch.

समाण-समाण, (fem. समाणी)

१०, (used to take the place of सत् and सती in Sanskrit syntax, e. g., गतः सन्, गते सति etc.)

समायर-सम+आ+च् (धा.) १९, to practise.

समासासे-सम+आ+आसय् (धा.) ४०, to console.

समाहिपत्त-समाधिप्राप्त, ३१, engrossed in medita-

tion.

समिअ-समित, ३१, regulated

समिद्ध-समृद्ध, २०, prosperous.

समुक्खित्त-समुक्खित्त, ६८, drawn, taken out.

समुदय-समुदय, ४७, pomp.

समुदाणिय-समुदानिक (भैक्षम्-टीका) ३८, alms.

समुद्-समुद्, ६८, sea.

समुप्पज्ज-सम्+उद्+पद् (धा.) १९, to be born.

समुल्लालिय-समुल्लालित, ६८, fast moving, brandishing.

समोसढ-समवसृत, ३६, arrived.

समोसरिअ-समवसृत, १०, arrived.

सय-स्व-क, ३७, one's own.

सयण-स्वजन, ४४, relative.

सयपाग-शतपाक, १८१, oil boiled a hundred times in a concoction of medicinal herbs.

सयबद्ध-शतबद्ध, ९३, bound or kept in hundreds.

सयंरज्जसुक्का-स्वक + राज्य + शुल्का, १७६, a girl requir-

- ing my kingdom as dowry.
 सर-शर, ६८, arrow.
 सरासण-शरासन, ३७, bow.
 सरीरग-शरीर-क २२, body.
 सरीसव-स री सृष, ३१, a reptile.
 सलाहणिज्ज-श्लाघनीय, १७७, praiseworthy.
 सल्लहत्त-शल्य+हत्या (शल्यस्य हत्या हननं उद्धारः - टीका) १३४, science of surgery.
 सल्लुद्धरण-शल्योद्धरण, १५६, taking out of the dart.
 सव्व-सर्वे, १४, all.
 सव्वट्टसिद्ध-सर्वार्थसिद्ध, २१३, name of a heaven.
 सव्वे उय-सर्वर्तुक, ७, of all seasons.
 ससय-शशक, ९३, hare.
 सहजायअ-सहजातक, १०९, born at the same time, of the same age.
 सहपंसुभीलियअ-सहपांसुकी-डि क, १०९, playing together in dust.
 सहवड्ढियअ-सहवर्धित-क, १०९, brought up together.
 सहस्स-सहस्र, ३१, thousand.
 सहस्सपाग-सहस्रपाक, १८, (oil) boiled a thousand times in a concoction of herbs.
 सहस्सबद्ध-स ह स्र ब द्ध, ९३, bound or kept in thousands.
 सहस्सलम्भा-सहस्रलम्भा, ३४, (a courtesan) whose fee for the night is thousand gold coins.
 संकल-शृङ्खला, १२०, iron chain.
 संकोडिय-संकोटित, १२१, contracted.
 संगय-संगत (उचित), ३४, appropriate.
 संगोवे-सम् + गोष्य् (घा.), ४७, to protect, to nurse.
 संचाय-(शक्धात्वर्थे), २३, to be able.
 संजम-संयम, २११, self-restraint.
 संजायभय-संजातभय, २८, frightened.
 संजुत्त-संयुक्त, ४८, met.
 संठिय-संस्थित, ५८, situated.

ated.
 संडासत्र-संदशक, ११८, a
 pair of tongs.
 संथर-सम्+स्तु (धा.), २०९,
 to spread.
 संदिस-सम् + दिश्, (धा.),
 १४, to order, to com-
 mand.
 संधिच्छेद्य-संधिच्छेद, ६०, a
 thief who breaks open
 the walls by cutting
 holes into them.
 संनद्ध-सनद्ध, ३७, girt up,
 ready to fight.
 संनिविष्ट-सं नि वि ष्ट, ३९,
 supported by.
 संगत्त-संप्राप्त, ३, attained.
 संगत्ती-संगति, ४१, fulfil-
 ment.
 संपन्न-संपन्न, ४२, fulfilled.
 संप्रयाण-संप्रदान, २२, gift.
 संपरिवुड-सं प रि वृ त्त, २,
 surrounded by, encir-
 cled.
 संपलग्न-संप्रलग्न, ७९, come
 in contact or clash.
 संपुण्ण-संपूर्ण, ४२, fulfilled.
 संपेहे-सम् + प्र + ईक्ष (धा.),
 २६, to think, to reflect.

संमाणिय-सं मा नि त, ४२,
 respected, satiated.
 संबन्धि-संबन्धिन्, ४४, kins-
 man.
 संभग्ग-संभग्ग, ५३, broken,
 shattered.
 संभन्न-संभ्रान्त, २९, con-
 fused.
 संलव-सम् + लप् (धा.),
 १६, to talk, to con-
 verse.
 संलेहणा-संलेखणा, २१२, a
 fast.
 संवच्छर-संवत्सर, १०७, a
 year.
 संवड्ड-सम् + वर्धय्, (धा.),
 ४७, to nurse, to tend.
 संवाहणा-संवाहना, १८१,
 champoing.
 संवाहावे-सम् + वाहव् (धा.),
 १८१, to champoo.
 साइम-सायि, १६, food to
 be relished.
 साउणिय-साकुनिक, १५०, a
 hunter who catches
 birds.
 सागरोवम-माणरोवम, २४, a
 period of time.
 साडणा-शातना, २६, abort-

ing.

साडी-शाटी, १३८, a piece of cloth.

साडे-शातय् (धा.), २६, to effect abortion or fall.

साम-सामन्, ८०, negotiation for peace.

सामण्ण-श्रामण्य, ३१, asceticism.

सामाह्य-सामाधिक, २१२, name of आचाराङ्गसूत्र, the first book of the Jain canon.

सामी-स्वामिन्, ३, revered monk; २८, Sir (vocative)

सार-सार, ४८, important thing, essence.

सारकले-सम् + रक्षय् (धा.), ४७, to protect.

साला-शाला or साला, ५८, name of a settlement of forest tribes.

सालाग-शालाक्य, १३४, a chapter of the science of medicine dealing with the cure of the diseases of nose, ear, etc.

सावपज्ज-स्वा प ते य, ८०,

wealth.

सास-श्वास, २२, asthma.

सासिल्ल-श्वास+इल्ल (मत्वर्थीय), १३०, suffering from asthma.

साहट्टु-संहृत्य, (Abs. of सम् + हट्), ५३, having contracted or raised.

साहर-सम+ह (धा.), २७०, to offer.

साहसिअ-साहसिक, ३१, adventurous.

साहुजण-साधुजन, २०१, good people, monk.

सिक्खावय-शिक्षापद, २००, an article to be learnt,

सिज्झ-सिध् (धा.), ३१, to attain perfection.

सिणेहपाण-स्नेहपाण, २३, drinking oil or oily articles.

सिगवेह-शिरावेध, २३, opening of veins for bleeding.

सिरोबत्थी-शिरोबस्ति, २३, keeping oil on the head.

सिला-शिला, १२०, slab of stone.

सिलिया-शिलिका-शालाका ?

(किराततिक्रमृतिकाः-टीका),
२३, small pieces of
herbs such as चिराईत.

सिवहृत्थ-सिवहस्त, १३४, of
skilful hand.

सिंगार-शृङ्गार, ३४, senti-
ment of love.

सिंघ-सिंह, ९३, lion.

सिंघाडग-शृङ्गाटक, २२, a
square.

सीतोदक-शीतोदक, १८१,
cold water.

सीस-शीर्ष, ९, head.

सीसग-सीसक, ११८, lead.

सीसगभम-शिष्यकभ्रम, ८०,
believed to be follower
or pupil.

सीह-सिंह, ३१, a lion.

सीहु-शीबु, (शुद्धातकीसंभवं
मयम्-टीका) ४०, a kind
of wine from raw sugar
and flowers of धातकी.

सु-श्रु (धा.), २, to hear
(Abs. सोषा).

सुह-स्मृति, ५२, thought,
recollection.

सुक-शुष्क, ४०, dried up,
emaciated.

सुक-शुल्क, १७७, dowry, fee.

सुण-श्रु (धा.), ११, to hear.

सुण्हा-सुषा, ६३, daughter-
in-law.

सुत्त-सुत, ३४, asleep, un-
awakened.

सुत्तबन्धण-सूत्रबन्धन, १५४,
a net.

सुदुलभ-सुदुर्लभ, ५८, very
scarce.

सुद-शूद, १००, person of
शूद caste.

सुद्ध-शुद्ध, २०६, pure.

सुन्दर-सुन्दर, ३४, charm-
ing.

सुबहु-सु+बहु, २१, very
much.

सुभग-सुभग, २०१, good,
auspicious, happy.

सुय-शून, १३०, swollen.

सुयवसन्ध-श्रुतस्कन्ध, ४,
volume of a sacred text.

सुरा-सुरा (तन्दुलवकादिशर्मी-
निषणा-टीका) ४०, wine.

सुरूब-सुरूब, ३४, beautiful.

सुलब्ध-सुलब्ध, ४०, well-
obtained, well-earned.

सुह-सुख or सुम्, ८२,
pleasant, auspicious.

- सुहपसुत्त**-सुखप्रसुत्त, १८३, fast asleep.
सुहम्म-सुधर्मन्, २, name of the fifth गणधर of महावीर.
सुहविवाग-सुखविपाक, ४, result or fruit of good acts.
सुहहत्थ-सुखहस्त, १३४, of skilful hand.
सुहासन-सुखासन, १७७, comfortable seat.
सुसुमार-शिशुमार, ३१, a kind of crocodile.
सूर्-सूची, १२०, needle.
सूर-सूकर, ८६, a pig.
सूरिय-सूकरिक, ८६, one who kills pigs.
सूर-शूर, ५९, brave.
सूलीभिन्न-शूलीभिन्न, ५४, impaled.
सेट्टि-श्रेष्ठिन्, २१, a merchant.
सेय-श्वेत, १३८, white.
सेयं-श्रेयस्, २६, better.
सेयापीअ-श्वेत + पीत, १७९, white and yellow, silver and gold.
सेल-शैल, ५८, mountain.
सोष्ठा-भुक्त्वा, (Abs. of सु)२, having heard.
- सोणिय**-शोणित, १८, blood.
सोभण-शोभन, १७८, auspicious.
सोम-सोम्य, २०१, pleasant, good.
सोलस-षोडशन्, २२, sixteen.
सोल्ल-शूल्य, ४०, (meat) roasted on a pike.
सोल्ले-शूल्य (घा.) ६६, to roast on a iron pike.
सोहम्म-सौधर्म, ३१, name of the first heaven of Jains.
सोहे-शोधय्, (घा.) १३, to clear up, to clean.
हट्ट-हृष्ट, १३, delighted.
हडाहड- ? (अत्यर्थम्-टीका) greatly, very much.
हडी-हडी (खोटक-टीका; खोडा in Marathi) १२०, a massive wooden frame to fasten on the feet of a prisoner.
हत्थ-हस्त, ८, hand.
हत्थण्डुय-हस्त+अन्दुकं, १२०, hand-cuffs.
हत्थनिकखेव-हस्तनिकेप, ४८, deposit.

हृत्थारोह-हस्तिन्+आरोह, ३७,
conductor of the ele-
phant.

हृत्थी-हस्तिन्, ३७, elephant.

हन्ता-हन्त, १२, a particle
expressing joy or sor-
row.

हम्म-हन् (कर्मणि धा.) ३७,
to be beaten.

हरिण-हरिण, ९३, deer.

हरियसाग-हरितशाक, १५१,
green vegetables.

हव्वं-!(इहैव ? क्षिप्रम् ?), just,
just here,

हंस-हंस, १८६, swan.

हार-हार (अष्टादशसरिकः-टीका)
११८, a necklace with
eighteen strings.

हिमपक्क-हिमपक्क, १५१, cold-
cooked.

हिय-हृदय, ५४, heart;—

°उड्ढावणा-°उड्ढापना (शुन्ध-
वित्ताकारकम्-टीका) mad-
dening;—°उण्डअ-°पिण्डक,
१७७, heart.

हिययउण्डी-हृदयपिण्डी, १०७,
the ball-like heart.

हिल्लिरी-? १९४, a net.

हुड-! (सर्वावयवप्रमाणविकलः-
टीका), deformed in all
limbs.

हू-भू (धा.) १, to be (past :
होत्था).

हेट्ठा-अधस्तात्, ९५, under,
below.

हेट्ठाओ-अधस्तात्, ९५, under,
below.

हेट्ठामुह-अधोमुख, १२१, with
downcast face.

हेरंग-(रु डि ग म्य म्-टीका),
१५९, a fish prepara-
tion.

NOTES

NOTES

[N. B.—*The Notes supplement the Glossary and the Summary of narratives given in the Introduction. The references are to Paragraphs*].

The title of the work, विवागसुयं is explained by the Com. as :—विपाकः पुण्यपापरूपकर्मफलम्, तत्प्रतिपादनपरं श्रुतं आगमः विपाकश्रुतम्; it means a sacred text expounding the fruits of acts, good and bad. The work is therefore divided into two parts, (सुयक्सन्ध, Sk. श्रुतस्कन्ध, a sacred volume) called दुहविवाग, fruits of bad acts and सुहविवाग, fruits of good acts. Bad acts are the violations of the principles of Jain ethics, while good acts mean the observance of these, serving food to monks, leading a pious life and practising various kinds of austerities. It does not seem from the text that the author of the work had before him any systematic classification of bad acts such as is found in later works. It appears therefore that the work is really old or at least based on really old material.

2. अजसुहम्मे—The revered सुधर्मन् was the fifth गणधर of महावीर. It was he who kept in memory

all the discourses of महावीर and handed them down to his pupil जम्बू. Thus all the Jain scriptures owe their existence to the good offices of these two monks. It was only in the fifth century A. D. (i. e., in the year 454 or 467 A. D.) that its form was finally settled and reduced to writing. चउहसपुन्वी, possessing knowledge of 14 पूर्वs, i. e., old and ancient works of the Jains. गोयमसामी तहा refers to the description of गौतम इन्द्रभूति as is found, e. g., in the उवासगदसाधो, § 76.

5. मियापुत्ते य.....gives the list of ten persons whose lives are described in the दुहविवाग, i. e., in the first part of the present work.

7. The setting of a Jain narrative is stereotyped, and usually mentions a town (मियग्गाम in the present narrative), a garden (चन्दणपायव), a Yakṣa and his temple (सुहम्म), a king (विजय), a queen (मिया), a prince (मियापुत्त) and few other prominent persons such as householders and merchants as the need arises. There are also stereotyped descriptions of these to which reference is given in the वर्णकादिविस्तारः, but which are referred to by 'वण्णवो' in the body of the text.

8. मियापुत्ते नामं दारए-This boy was blind by birth (जाइअन्ध), dumb by birth, deaf by birth, crippled since birth. He was deformed, paralytic, and had no limbs such as hands, feet, etc., and therefore was more or less a ball of flesh.

9. पुरबोदण्णं पुरिसेणं, by a person who holds before him a staff or stick on the support of which the blind man finds his way. Really speaking a blind man is led by (i. e., he follows) a person carrying a stick. पण्डिजमाणे, being dragged by, being led by. फुट्टहडाहडसीसे, whose head was prominently (हडाहड) marked by dishevelled hair. Com. फुट्टं स्फुटितकेशसंचयत्वेन विकीर्णकेशं 'हडाहडं', ति अत्यर्थं शीर्षं शिरो यस्य सः. मच्छियाचडगरपहकरेणं, by a huge swarm of flies. Both the words चडगर and पहकर mean swarm. It is a peculiarity of Prakrits to use synonymous words together. Cf. कालसमयंसि. अन्निजमाणमग्गे, whose track was followed by, who was followed by. कालुणवडियाए विसि कप्पेमाणे, earning his livelihood by winning the sympathy or kindness of people.

11. इन्दमहे इ वा जाव निग्गच्छह—The blind man, on hearing the noise of a big crowd, asked his companion and guide whether there was in the town any festival like इन्दमह, that people were moving out in large numbers. His guide said that they were moving in large numbers because महावीर was on a visit to the place and that they were going out to pay their respects to him. धम्ममाइक्खइ जाव परिसा पडिगया—महावीर delivered to the congregation a religious discourse after which the congregation dispersed. For details of the nature of this discourse refer to वर्णकादिविस्तारः.

13. अट्ठुरियं जाव सोहेमाणे—गौतम इन्द्रभूति started on his begging tour in a manner that he did not

move in haste (अतुरियं) and he also looked to the purity of the path he was treading.

14. अणुमग्नजायअ, born after, younger.

15. मम ताव रहस्सीकए, a thing which I guarded as my secret. एवं खलु...धम्मायरिए, Yes, it is my Master महावीर who told me your secret.

16. वत्थपरियइय, change of clothes.

17. चउप्पुडेणं वत्थेणं मुहं बन्धेइ-Queen मियादेवी knew that she would not stand the stinking smell of the cellar where she kept her son, and hence she covered her mouth with a piece of cloth in four folds. मुहपोत्तियाए मुहं बन्धह, cover your face with your मुहपोत्तिया, a piece of cloth in folds which the Jain monks carry.

18. तए णं गन्धे निग्गच्छइ...अणिट्ठत्तराए चेव गन्धे पन्नत्ते-As soon as the door of the cellar was opened there came out stinking smell far more unpleasant (अणिट्ठत्तराए) than the odour of dead bodies of snakes and reptiles. आसएणं आहारेइ-The boy ate the food that was brought to him by his mother by mouth (आसएणं). खिप्पामेव विद्धंसेइ etc., digested (the food) immediately or quickly and turned it into pus and blood.

19. फलवित्तिविसेसं पच्चणुभवमाणे, experiencing a peculiarly matured fruit (of his acts). न मे दिट्ठा etc. गौतम इन्द्रभूति, on seeing मियापुत्त's way of digesting food, says that he never visited the hells nor did he see creatures of hell, but he felt that the boy experienced miseries as would be experienced

in hell. कि वा दत्ता etc. after having made what gift, after having done what deed does he suffer from such miseries ?

20. पञ्च गामसयाई आभोए यावि होत्या—A खेड is a small town having mud-walls around; it is a district place and includes in it 500 villages which are under its charge (आभोअ Sk. आभोग). दुष्पडियाणन्द, difficult to be pleased or delighted.

21. बहुसु कजेसु य etc. When cases were brought before इकाई he would hear a thing but would later say that he did not hear it. एवं पस्समाणे etc. similarly he would see a thing but later on deny his having seen it; he would speak something but would later deny his having said it; he would accept something but would say later that he did not accept it. जाणमाणे, admitting.

22. सासे कासे etc. is the usual list of diseases in Jain literature. वेज्जो वा वेज्जपुत्तो वा is the usual list of six terms meaning physicians and surgeons of all kinds. विउलं अत्थसंपयाणं, many gifts of valuables or money.

23. सत्थकोसहत्थगया, with शस्त्रकोश, i. e., a box of surgical instruments, in their hands. निदाण, cause of a disease. अब्भज्जेहि य...भेसज्जेहि य, is a list of various treatments such as massage etc. which physicians administer to their patients.

24. वेज्जेहि य पडियाइक्खिए, abandoned by doctors. निविट्ठोसहभेसज्जे, to whom medicines were of no avail. अट्टदुहट्ठवसट्ठे, completely overcome by unhappy

thoughts. The Com. on उवासगदसाओ explains the expression as आर्तस्य ध्यानविशेषस्य यो दुःखो दुःस्थगः दुर्निरोधो वशः पारतन्त्र्यं तेनार्तः; अथवा आर्तेन दुःखार्तः आर्तदुःखार्तः, तथा वशेन विषयपारतन्त्र्येण क्रतुः परिगतः वशार्तः, ततः कर्मधारयः, i. e. miserable and unhappy. अट्टाहजाइं वाससयाइं परमाउयं पालइत्ता, having enjoyed long life of two hundred and fifty years. रयणप्पभा पुढवी is the first of seven hells of the Jains. These hells, according to their cosmology, are seven in number and located below our earth, one below the other, and are called रत्नप्रभा, शर्कराप्रभा, वालुकाप्रभा, पङ्कप्रभा, धूसप्रभा, तमःप्रभा and महातमःप्रभा. Each of these नरकभूमिs have several smaller sub-divisions.

24. अणिट्ठा अकन्ता etc. are synonyms meaning unpleasant, unwelcome, undesirable.

26. पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि कुडुम्बजागरियाए जागरमाणीए, when queen मियदेवी was keeping awake (i. e., could not sleep) on account of family anxieties (such as neglect from her husband) in the earlier part (पुव्वरत्त) and later part (अवरत्त-अपररात्र) of the night. अज्झत्थिए जाव समुप्पजित्था, a thought (अज्झत्थिय) occurred to her. निच्छइ, न + इच्छति etc. does not desire even to mention my name, much less (किमङ्ग पुण) visits and company. असयंवसा, not being her own mistress, i. e., being unable.

27. The peculiar features of the physiognomy of the boy are given here. The boy had eight arteries flowing blood inside, eight flowing blood outside, eight carrying pus, eight carrying blood, two in the ear, two in the eyes, two in the nose,

two between veins. The child had a powerful capacity to digest food, a diseased digestion called **Agnika**. Whatever the boy ate was immediately digested or decayed (विद्धंसमागच्छद्) and turned into pus and blood (पूयस्ताए सोणियस्ताए य परिणमद्). This pus and blood also he devoured later (तं पि य से पूयं च सोणियं च आहारेद्).

28. Queen मियादेवी asked her nurse to abandon the child on a dung-hill, but the nurse hesitated and went to the king and asked him whether she should do as the queen had asked her to do.

29. उट्टाए उट्टेइ, got up by rising from his seat, i. e., stood up. देवाणुप्पिया, दुब्भं पढमे गम्भे etc.—The king said to मियादेवी that it was her first-born child and if she would abandon it this way, all her children would be short-lived (दुब्भं पया नो थिरा भविस्सद्). Therefore she should not abandon it but might nurse it secretly in a secret place.

31. This section describes future migrations of the soul of मियापुत्त. After having lived for twenty-six years (उब्बीसं वासाद्), मियापुत्त would die. In the next birth his soul would be born as a lion on the foot of वेयडूमिदि. Next he would be born in the first hell, next a reptile, then in the second hell, then among birds, then in the third hell, then a lion, then in the fourth hell, then a snake, then in the fifth hell, then a woman, then in the sixth hell, then man, then in the seventh hell. Thereafter he would be born, several hun-

dreds of thousand times, among creatures of lower species possessing five sense organs (जलयरपञ्चिन्द्रिय-तिरिक्खजोणियाणं) such as fish etc., similarly among quadrupeds, reptiles, creatures moving in space, creatures possessing four, three, two and one sense organs, and among elements. Then he would be born as a bull in the town of सुपट्ट; there in youth the bull would go to the bank of the river Ganges in the earlier part of the rainy season and in madness would attempt to dig up mud high up on the bank; in this attempt the bull would meet his death. Thereafter he would be born in a merchant family, become a monk, and after practising the course of asceticism for many years would die in peace and be born in सौधर्म heaven. Then he would be born in a rich family of the महाविदेहवर्ष, and like ददपइन्न, would attain liberation. The narrative of ददपइन्न will be found in पएसिकहाणयं § 37-40 in औप-पातिकसूत्र, as also in the भगवतीसूत्र, xv.

34. बावत्तरिकलापण्डिया, well-versed in 72 arts. The number of arts in Jain literature is 72 as against 64 in the Brahmanic literature. The list of these कलास will be found in पएसिकहाणयं § 39. चउ-सट्ठिगणियागुणोववेया, endowed with sixty-four qualities of a courtesan. The Com. says :-गीतनृत्यादीनि विशेषतः पण्यस्त्रीजनोचितानि यानि चतुष्पष्टिर्विज्ञानानि ते गणिकागुणाः, अथवा वात्स्यायनोक्तानि आलिङ्गनादीन्यष्टौ वस्तूनि, तानि च प्रत्येकमष्टभेदत्वा-च्चतुष्पष्टिर्भवेन्तीति. एगूणतीसविसेसे रममाणी, dallying in twenty-nine different ways. एकवीसरइगुणप्पहाणा,

devoted to twenty-one qualities of dalliance. बत्तीस-पुरिसोवयारकुसला, clever in serving the man in thirty-two ways. All these terms are explained in वात्स्यायन's कामसूत्र, II. नवङ्गसुत्तपडिबोहिया, awakened and conscious about the use of nine sense-organs; Com. द्वे श्रोत्रे, द्वे चक्षुषी, द्वे घ्राणे, एका जिह्वा, एका त्वक्, एकं च मनः इत्येतानि नवाङ्गानि सुप्तानि यौवनेन प्रतिबोधितानि स्वार्थग्रहणपटुतां प्रापितानि यस्याः सा. अट्टारसदेसीभासाविसारया, well-versed in eighteen vernaculars as described in कुवलयमालाकथा (only sixteen देशभाषाs are mentioned there and two are missing). सिङ्गारागारचारवेसा, with a fine dress expressive of love (home of love). संगयगय°, her gait was appropriate, her speech was appropriate to the occasion; सुन्दरथण°, her breasts were charming, her other limbs also were charming. ऊसियज्झया, whose flag (of reputation) was flying high, i. e., who charged very high and heavy fees for the night. Com. adds :—सहस्रलाभेति व्यक्तम्. विदिण्ण-उत्त etc. The king of the place honoured her by allowing her the use of an umbrella, chowrie etc. कण्णीरहप्पयाया, going in a small chariot. Com. कर्णी-रथः प्रवहणं तेन प्रयातं गमनं यस्याः सा.

37. The seniormost pupil of महावीर, इन्द्रभूति-गौतम, was one day moving in the town on his begging tour, when he saw a big crowd of people in the midst of which was उज्झियथ. °लेस्से stands for संखित्तविउल्लेस्से which expression means 'one who has acquired a concentrated strong fiery psychic force.' लेस्सा or लेदया is an imaginary taint or

colour of the soul in Jain Metaphysics. These taints or colours are six from black to white indicating purity or otherwise of the soul. The soul of an impious person will have a black taint, but if the man does meritorious deeds the taint would improve towards white. छट्छट्टेणं, by a continuous fast of two days and a half. The Jains count their fasts by the ordinal of the number of meal at which it is broken ; thus चउत्थ is a fast broken at the time of the fourth meal. छट्ठ at the time of the sixth meal, अट्ठम at the time of the eighth meal. जहा पञ्चत्तीए, as described in पञ्चत्ती, i.e., व्याख्याप्रज्ञप्ति, otherwise known as भगवतीसूत्र, the fifth अङ्ग of the Jain canon. पढम^० refers to the first quarter of the day when इन्द्र-भूति studied the sacred texts. उच्चनीय^०...अडमाणे, wandering (अडमाणे) from house to house, high and low (उच्चनीय^०) for begging alms. जेणेव रायमग्गे तेणेव ओगाढे, he descended in the direction of the royal road. संनद्धबद्धवस्मियगुडियउप्पीलियकच्छे, (elephants) who had their loins girt up (संनद्ध), who had put on armours (बद्धवस्मिय), who put on cloak-like armours (गुडिय) and who had bands fastened to their chests (उप्पीलियकच्छे, उत्ती-डिता गाढतरबद्धा कक्षा उरोबन्धनं येषां तान्-टीका). उहामियघण्टे, who had bells suspended (to their girdles). Com. उहामिता अपनीतबन्धनाः प्रलम्बिता इत्यर्थः, घण्टा येषां तान्. नाणामणिरयण-विविहणेवेज्जउत्तरकञ्जुइजे, who put on an upper cloak (उत्तर-कञ्जुइज्ज) and various ornaments on the neck ((गेवेज्ज) set with different gems. पडिकप्पिअ, equipped. झयपडण-वरपञ्चामेलआसहत्वारोहे, who had good banners with

emblems such as eagle, flags, and wore five crest-garlands and who had conductors on their back. Com. ध्वजाः गरुडादिध्वजाः, पताकाः गरुडादिवर्जिताः तार्भिर्वराः ये ते, तथा पञ्च आमेलकाः शेखरकाः येषां ते, तथा आरूढाः हस्त्यारोहाः महामात्राः येषु ते. गहियाउहप्पहरणा, elephants equipped with weapons and missiles. आविद्धगुडे, (horses) that had a cloak put on their back. Com. आविद्धा परिहिता गुडा येषां ते तथा. ओसारियपक्खरे, horses whose covers of the body were suspended from their backs. Com. अवसारिताः अवलम्बिताः पक्खराः तनुत्राणविशेषाः येषां तान्. उत्तरकञ्चुइयओचूलमुहचण्डाधरचामरथासगपरिमण्डियकडिए, horses which had an upper cloak (उत्तरकञ्चुइय), whose faces were imposing because of the small chowries (ओचूल), and whose waist was decked by chowries and small mirrors (थासग). आ रू ढ आ सा रो हे, with horsemen on their back. उप्पीलियसरासनपट्टिए, with their bows strung or with wrist-guards fastened. Com. उत्पीडिताः कृत्यप्रत्यञ्चारोपणाः शरासनपट्टिका धनुर्यष्टिर्बाहुपट्टिकां (wrist-guard) वा थैस्तान्. पिणद्धगेवेजे, (men) who put ornaments on their neck. विमलवरबद्धचिन्धपट्टे, men who wore good white turbans marked with emblems. अवओडयबन्धणं, a person who was bound up in such a manner that his neck was bent down. उक्कित्तकण्णनासं, with ears and nose cut off. नेहतुप्पियगत्तं with his body besmeared with oil. दुप्पिय seems to be a देशी word corresponding to Sk. जेहित. It is clear that this word must be the origin of Marathi तूप. बज्जकक्खडियजुयनियत्थं, clad in (नियत्थ, निवसित) a pair of rough (कक्खडिय, कर्कसक) rags fit for an offen-

der (वज्र, वध्य). Com. explains the expression as:— वध्यश्चासौ करयोः हस्तयोः कट्यां कटीदेशे युगं युग्मं निवासित इव निवासितः, अथवा वध्यस्य करकटिकायुगं (misread for कक्खडिकायुगं) निन्यचौवरिकाद्वयं तन्निवसितो, यः सः I do not think the Com. to be right. कण्ठेगुणरत्तमल्लदामं, with a rope and a garland of red flowers on his neck. चुण्णगुण्डियसरीरं, with his body covered with red chalk. चुण्णयं, frightened. वज्रपाणपियं, one who though condemned to death, held his life dear. वज्र, according to Com, is either वध्य or बाह्य. तिलंतिलं चैव छिज्जमाणं, being cut into small pieces like the grain of sesamum, कागणिमंसाई खावियन्तं, the boy उज्जियञ्ज was made to eat his own flesh. चच्चरे चच्चरे etc. The offence of उज्जियञ्ज was being proclaimed at every square with the beating of broken drum.

39. गोमण्डवए अणेगखम्भसयसंनिविट्ठे, a shed or hall for cattle, supported on or built with many hundred pillars. नगगोरूव, cows and bulls of the city.

40. सोल्लेहि य etc. refers to various meat preparations, roasted on an iron pike, fried and baked, dried and salted meat. तंसि दोहलंसि अविणेज्जमाणंसि, when this longing of hers was not fulfilled, was not satiated. ओमन्थियनयणवयणकमला, with her lotus-like face and eyes withered. करयलमलिय व्व कमलमाला, like a wreath of lotus flowers crushed by hands.

42. अन्नमन्नाणं अङ्गोवङ्गाणं वियङ्गेइ, he cut off (flesh) from various limbs such as udders etc., of cows and bulls.

43. विप्पलाइत्था, ran away, scared away. गोत्तासए, Sk. गोत्रासक, terror of cattle.

44. कालधम्मणा संजुत्ते died.

46 अट्टदुहटोवगए, overcome with grief (अट्ट).

47. ठिड्वडिया, चन्द मूर पा स णि या and जागरिया are some of the rites performed at the birth of a child. निव्वाचाए, free from any risk or obstacle. गिरिकन्दरमल्लीणे विव चम्पगवरपायवे, like a good चम्पक plant (which grows happily) in the sheltered place of a mountain valley.

48. चउव्विहं भण्डगं, four kinds of merchandise, viz., गणिम, धरिम, मेज्ज and पारिच्छेज्ज, i. e. things sold by counting, by weight, by measure and by quality (like gems etc.). पोयवहणेण, by a ship, in a ship. अत्ताणे, helpless, पोयविवर्त्तीए छूढं, cast away, i. e., died in a ship-wreck (पोयविवर्त्ती). निव्वुडुभण्डसारं, whose precious treasures were sunk (निव्वुडु). हत्थनिक्खेव, a deposit on hand, i. e. money lent by the merchant without any security to his fellow merchants and others like ईसर, तलवर etc. बाहिरभण्डसारं, treasures other than deposits. Com. इस्तनिक्षेपव्यतिरिक्तं भण्डसारम्.

49. परसुनियत्ता विव चम्पगलया, like a चम्पक plant cut off by an axe. लवणसमुद्दोत्तरणं, crossing of the ocean by her husband, her husband's voyage.

51. कामज्झयं गाणयं अब्भिनत्तरियं ठवेइ, he kept the courtesan कामज्झया as his own mistress. When a courtesan thus becomes a kept mistress of a person, she had to live like a faithful wife and any person visiting her can be charged with adultery. This is the reason why डज्झियअ is punished by the king for his secret visits to the courtesan.

52. कामज्झयाए गणियाए मुच्छिए...पडिजागरमाणे, being in deep love, being addicted, being attached to the courtesan कामज्झया, the boy उज्झियअ could not remember anything but the courtesan (सुइं=स्मृतिं अबिन्दमाणे), could not find pleasure anywhere, could not get peace of mind anywhere. His heart was fixed on her (तच्चित्ते), his mind was fixed on her (तम्मणे), even his soul was tainted by thoughts about her (तल्लेस्से), he resolved to have her (तदज्झवसाणे), he occupied himself to secure what she would like (तदट्ठोवउत्ते); he concentrated all his sense-organs on her (तयप्पियकरणे. तदर्पितकरणे), his thoughts were full of her (तब्भावणाभाविए). कामज्झयं गणियं अन्तरं लब्धेइ, he found an opportunity to (visit) the courtesan.

53. मणुस्सवागुरापरिक्खित्ते, encircled by a net (वगुरा. वग्गुरा) of men, i. e., surrounded by his servants. तिवलियभिउडिं निडाले साहट्ठु, having contracted his eyebrows in three folds (तिवलिया) on his forehead, i. e., being angry. अट्ठिमुट्ठिजाणुकोप्परपहारसंभग्गमहियगत्तं करेइ, the king gave a sound beating to उज्झियअ and made his body broken and shattered by strokes of bones, fists, knees and elbows. एएणं विहाणेणं, in this manner, i. e., as described in § 37.

54. अज्जेव तिभागावसेसे दिवसे, to-day, when one-third of the day still remains to pass, i. e., at 2 p. m. which is the usual time fixed by convention for impaling an offender. Cf. सुळीं देण्याची वेळ. सूलीभिन्ने, broken on an iron pike, impaled. तिरियभोगेसु मुच्छिए, addicted to pleasures of lower animals which kill their

own young ones. बाणरपेक्षए, young ones of monkeys. जायमेत्तकं वदेहिन्ति, will cut off his testicles as soon as born, in order that he should lose his manly power and that he should be useful to courtesans for securing clients. विज्ञयपारियणमेत्ते, one who has become educated (विज्ञय विज्ञ-क) and who has attained maturity of age to be able to enjoy pleasures of life. विज्ञापयोग, use of magic. मन्तचुण्णेहि, by charms and magic powders. हियउड्डावणाहि, by making one's heart leap, i. e., by maddening him. निह्वण, concealing what one has obtained. पण्हवण, making one attracted. अभियोगिणहि, by bringing one under his influence. Com. अभियोगः पारवदयं सः प्रयोजनं येषां ते अभियोगिकाः.

55. गोद्विहएहि जीवियाओ ववरोविए समाणे, being deprived of its life by गोद्विह, i. e. keepers of the pen.

58. देसप्पन्ते, at the ending portion of the kingdom, on the border, frontier of the country. विसमगिरिकन्दरकोलम्बसंनिविट्ठा, situated in a corner (कोलम्ब) of a rugged valley of the mountain. Com. विषमं यद्विरेः कन्दरं कुहरं तस्य यः कोलम्बः प्रान्तः तत्र संनिविष्टाः संनिवेशिताः कोलम्बो हि लोके अवनतं वृक्षशाखाग्रमुच्यते, इहोपचारतः कन्दरप्रान्तोः कोलम्बो व्याख्यातः. वंशीकलङ्कपागारपरिविखत्ता, encircled by a wall-like fencing of bamboos. Probably both वंशी and कलङ्क are synonyms and mean bamboo. Cf. कळक in Marathi. छिन्नसेलविसमप्पवायफरिहोवगूढा, surrounded by a ditch (फरिहा, परिखा), formed by rugged precipices of hills cut. Com. छिन्नो विभक्तोऽवयवान्तरापेक्षया यः सैलस्तस्य संबन्धिनो ये विषमाः प्रपाताः गर्ताः ते एव परिखा तथा उच्युता वेष्टिता. आग्निन्तरपाणिया, places of waters in which

were inside the forest and hence not easy of access to strangers. सुदुर्लभजलपेरन्ता, the skirts (पेरन्त, पर्यन्त) of which were characterised by scarcity of water. सुदुर्लभं जलं येषु ते सुदुर्लभजलाः, तादृशाः पर्यन्ताः यस्यां सा. अणगखण्डी, having many passages and byways between hills. Com. अनेकाः नश्यतां नराणां मार्गभूताः खण्डयः अपद्वाराणि यस्यां सा. विदियजणदिज्ञनिगमपवेसा, entry into and exit from which was allowed only to those persons who are known. सुबहुयस्स वि कुवियस्स जणस्स दुप्पहंसा, unassailable even by a large number of angry people engaged in preventive service of policemen. The Com. explains कुवियस्स (Sk. कुपितस्य) as मोषव्यावर्तकस्य, i. e. persons engaged to prevent thefts.

59. बहुनयरनिगयजसे, whose fame as thief has reached many cities. असिलट्टिपदममल्ले, the first or best champion in wielding sword.

60. छिन्नाभिन्नबाहिराहियाणं कुडङ्गे, the thief विजय acted like a shelter (कुडङ्ग, fence) to persons whose limbs were cut off, i. e., who were punished for thefts (छिन्नाभिन्न) and who were exiled (बाहिराहिय). The Com. explains बाहिराहिय in another way also, viz. बाहिर, exiled and अहिय undesirable, the word अहिय lengthening its initial अ. Com. छिन्ना हस्तादिषु, भिन्ना नासिकादिषु बाहिराहिय स्ति नगरादेर्बाह्यकृताः अथवा बाहिर स्ति बाह्याः स्वाचारपरिभ्रंशाद्विशिष्टजनबहिर्वर्तिनः, अहिय स्ति अहिताः ग्रामादिदाहकत्वात्, तेषां कुडङ्गं वंशादिगहनं तद्वयो दुर्गमत्वेन रक्षार्थमाश्रयणीयत्वसाधर्म्योत्स तथा. कप्पायं करेमाणे, getting money as he thinks fit.

61. अहीणपुण्णपञ्चिन्दियसरीरे, whose body was en-

dowed with all the five sense-organs and had no deficiency.

63. इन्द्रभूति गौतम saw अभग्गसेण in the midst of a big crowd ; his offences were being proclaimed. He was made to sit in a square and officers killed before him his uncles. Similarly in other squares of the city other relatives also were killed in his presence in order that अभग्गसेण should see the death of his relatives and experience grief for the same. Male relatives were killed first and females later so that अभग्गसेण should see their pangs as well.

65. दिन्नमद्भत्तवेयणा, persons who were paid wages either in cash or in food ; दत्तं भूतिभक्तरूपं द्रव्य-भोजनलक्षणं वेतनं मूल्यं येषां ते. कल्लकल्लि, every morning. पत्थियपिडअ, v. l., पच्छियपिडअ, is a pair of baskets attached to a bamboo staff and carried on shoulders; Cf. कावड in Marathi.

66. रायमग्गे अन्तरावणंसि, in the bazar of the principal street of the town.

68. जिमियभुत्तुरागयाओ, after having taken their meals (जिमिय) and after having come to the hall after meals to eat bettle nuts etc. पुरिसनेअत्थिया, putting on men's attire. भरिएहिं फलएहिं, with shields brandished in hands. निकिट्टाहिं असाहिं, with swords drawn. समुल्लालियाहिं दामाहिं, with the brandishing of weapons (दामा पाशकविशेषः). The reading of the text is uncertain; the Com. gives दाहाहिं as an additional reading; but in the निरयावलियाओ the passage has got डावाहिं weich means left hand. समुद्दवभूयं पिव करेमाणीओ, creating noise like that of an ocean.

71. पञ्चधाई° जाव परिवड्ड, the boy grew attended by five nurses. अट्टदारियाओ, the boy अभग्गसेण was married to eight girls, had eight palaces and had gifts from his father in eights (every article in eights). उप्पि पासाए...भुञ्जमाणे विहरइ, enjoyed pleasures of life in lofty mansions.

72. इट्ठीसक्कारसमुदएणं, with great pomp and show.

74. तुज्झं बाहुच्छायापरिगगहिया, favoured by the protection of your arms, बाहुच्छाया. पायवाडिय, पादपतित, prostrated on his feet.

77. तं सेयं खलु...पडिसेहित्तए, it would be better if we repulse their attack before they reach our settlement.

78. विसमदुग्गगहणं ठिए, taking shelter at a difficult place or fortress and thicket. गहियभत्तपाणे, equipping himself with food and drink for his army.

80. अधारणिजामिति कट्टु, thinking that it was impossible to hold out against robbers. विस्सम्भमाणे उवयए यावि होत्था, he can be approached by taking him into confidence by means of साम, भेय and उवप्पयाण. अब्भिन्तरगा सीसगभमा, those so-called followers of his who are in his confidence.

81. उस्सुक्कं दसरत्तं पमोयं, a festival lasting for ten nights, admission to which was free, i. e, without any fees (उस्सुक्कं). The festival had several places of amusement, and feasts also were arranged in that connection. विउलं असणं...सयमेव गच्छित्था, should they bring presents such as flowers to you just here or would you go there personally ?

82. नाइविकिट्टेहि अद्धानेहि, journeys which were not very long or at a long stretch. सुहेहि बसहीपायरासेहि, with comfortable halts and meals.

91. सइत्थीयं पुरिसं, a person accompanied by a woman. This person is no other than सगड and the woman courtesan सुदरिसणा.

93. जूहाणि वाडगांसि सनिरुद्धां चिट्ठन्ति, there were in his pen several herds of animals such as अय, एलय etc. कप्पणिकप्पियाइं, cut into pieces and small pieces.

95. जायमेत्तं चेव सगडस्स हेट्ठाओ ठावेन्ति, as soon as the child was born, they placed it under a cart. दोच्चं पि गिण्हावेन्ति, they again took it back.

107. रजबलविवद्धणअट्टयाए, for the purpose of increasing the importance or strength (बल) of his kingdom. जाहे जाहे वि य णं...विद्धंसिज्जइ वा पडिसेहिज्जइ वा, whenever king जियसत्तु was engaged in fighting with his enemy's army, the priest used to offer human sacrifice and then the enemy's army was either routed or repulsed.

118. नन्दिबद्धण or नन्दिसेण wanted his father's throne and for this purpose asked his father's barber to kill him by thrusting a razor-blade into the king's neck. The king discovered his son's plans and ordered that he should be punished in such a manner that there should be some resemblance of coronation. So the men first placed him on a red hot iron throne and poured over him pots full of melted metal. They also put on him a red hot necklace of eighteen strings, of nine string etc, then कपट, a band for forehead, then a crown, all red-hot.

120. This section mentions the jailor's implements for torturing offenders. The jailor had many pots full of melted metal. He had several pots full of urine of different animals. He had several kinds of fetters, whips, sticks, ropes, nails, and razors.

121. This section describes punishments as they were administered in the jail in those days. The offenders were made to lie on their back; their mouths were opened with an iron bar and they were made to drink melted metal. हेट्टामुहे पाडेइ, छडछडस्स वम्मावेइ, he asked the offenders to lie on their belly and gave lashes of whips with a छड् sound. सत्थोवाडिय, Sk. शस्त्रावपाटित, wounded by weapons. पुरिसेहिं उक्कम्पावेइ, gave the offenders a good shaking by his men. अगडंसि ओचूलयालगं पजेइ, let them down in a well with their heads down and made them drink water. पच्छावेइ, caused bleeding by razor-blades etc. लोहकीलए दवावेइ, put pins and nails on several parts of their body. सूईओ...कोट्टिल्लएणं आउडावेइ, thrust needles etc. into the body and bent them by means of small hammers, and made them rub on the ground. ओल्लवद्धेहिं वेढावेइ, covered their bodies with wet दर्भ grass, made them sit in the sun and when the दर्भs were dry, pulled them out, so that the skin would begin to bleed.

125. न नज्जइ, न ज्ञायते, I do not know. असुभेणं कुमरणेणं by an ignominious manner of death.

130. सुयमुहसुयहत्यं, with face and hands swollen.

सङ्घियपायङ्गुलियं, with toes decayed. रसियाए पूइएण य विविधिवियवणमुहकिमिउत्तयन्तपगलन्तपूयरुहिरं, the sores on his body were dripping with pus and watery blood (रसिया = लसीका) and worms were pricking the sores which were oozing out pus and blood. लालापगलन्तकण्णनासं, water was oozing out from ears and nose. दण्डिखण्डवसणं, wearing sewn rags. खण्डमल्लगखण्डघडहत्यगयं, having in his hand, a broken earthen cup, मल्लक, and a broken earthen pot. बिलमिव पन्नगभूएणं अप्पाणेणं is a usual expression to describe the sentiment of a Jain monk while taking his food. The expression means: He took food without any attachment or relishing of the food, but simply to keep himself alive, as a snake takes to the hole. The Com. on अन्तगडदसाओ however explains it in a slightly different manner: Just as a snake enters into its hole without touching the sides of the hole, so the ascetic took his food as if without allowing the food to touch the cavity of the mouth. यथा बिले पन्नगः पार्श्वसंस्पर्शेनात्मानं प्रवेशयति तथा अयमाहारं मुखेनासंस्पृशन्नैव रागविरहितत्वादाहारयति.

134. अट्टङ्गाउब्बेयपाढए, a physician who studied eight branches of the science of medicine such as कुमारभिच्च etc.

135. The physician धम्मन्तरी used to prescribe meat preparations to all, healthy as well as sick, rich and poor, ascetics and Brahmins, beggars and pilgrims. He himself used to eat these meat preparations.

137. जाया जाया दारणा विणिहायमावज्जन्ति, all children, as soon as born, died. तं धन्नाओ etc. "So blessed indeed are the mothers, happy and meritorious and auspicious,—mothers who have well-earned the fruit of their human life, whose wombs deliver pretty children, greedy to suck milk from breasts, giving a sweet talk, warbling, nestling against the breasts and arms of their mothers, children that are placed on the laps of their mothers by clasping them into their lotus-like delicate hands and that give again and again a sweet and warbling talk." ओवायइत्तए, ओवाइणित्तए, to beg the favour of a deity. जायं च...अणुवट्ठइस्सामि, I shall make additions to (the property of the deity for) worship, gifts, share of profit, and permanent capital. कयकोउयमङ्गलपायच्छित्ता, who put on कौतुक, marks of ashes, auspicious things like rice-grains and curds and performed expiatory rites. उल्लपडसाडया, keeping her clothes wet after bath. Keeping wet clothes at the time of worship is considered specially sanctifying. पुष्क°, the full expression is पुष्कवत्थ-गन्धमल्लालंकार. The manner in which the Jains worship their deity is described here. आलोए पणामं करेइ, salutes at the sight of the deity. लोमहत्थ is a bunch of wool. दग्धाराए अण्मुक्खेइ, sprinkles with a stream of water. पम्हल°, the full expression is पम्हलसुउमाल-गन्धकासाइयाए गायलट्ठी ओल्लहेइ, wipes off the body of the deity by a scented, soft and delicate piece of cloth.

146. मच्छन्धवाडए, a settlement of fishermen.

148. अट्टिचम्मावणद्धं, covered by bones and skin, but possessing no flesh. किडिक्किडियामूयं, very lean. नीलसाडगनियत्थं, clad in black clothes. मच्छकण्ठएणं गलए अणुलग्गेणं, with a fish-bone sticking into his throat.

151. सण्हखण्डियाणि etc. are various fish preparations. Their nature, as the Com. says, is to be understood from रुद्धि.

156. बहूहिं उप्पत्तियाहिं ४ बुद्धीहिं परिणममाणा, thinking by their four types of intellect, viz., उप्पत्तिया, वेणइया, कम्मिया and पारिणामिया, born, acquired by study, acquired by practice and acquired by maturity of age. वमणेहि etc. are cures used by physicians.

166. ओह्यं जाव झियाइ, she began to brood over the matter being depressed at heart.

174. आगासतलगंसि कणगतिंदूसेणं कीलमाणी, playing with a golden ball in an open space.

175. आसवाहिणियाए निज्जायमाणे, while passing in the course of his horse-ride.

176. अब्भिन्तरठाणिज्जे पुरिसे, men who were in his confidence and trustworthy. जइ वि सा सयंरज्जसुक्का, even if she requires dowry of my kingdom.

177. सरिसो वा संजोगो if the match is suitable. एयं चेव मम सुक्कं...अणुगिण्हइ, that the king favours me in this manner is itself a dowry to me.

178. पुरिससहस्सवाहिणीयं सीयं, a palanquin (सीया-शिबिका) carried by a thousand men.

179. कुट्टमाणेहिं मुइङ्गमत्थएहिं, with tambors being played upon; बत्तीसइवद्ध, with thirty-two kinds of dances.

182. एएणं वक्खवेणं, on account of this distraction.

183. मज्जाइया, intoxicated. विरहियसयणिज्ज, bed in a solitary place.

192 जहा तेयली, see नायाधम्मकहाओ xiv.

200. पद्धानुव्वइयं सत्तसिक्खावइयं दुवालसविहं गिहिधम्मं-
The duties of a श्रावक in Jainism are twelve in number ; they consist of five अणुव्रतस or lesser vows and seven शिक्षापदस or disciplinary vows. The vows observed by monks are called महाव्रतस, and in contrast, those observed by lay disciples are called अणु or lesser. Both the अणुव्रतस and the महाव्रतस are described in full in the first appendix on page 127 and 128 of the उवासगदसाओ. In the case of the monk the formula of the व्रत is सव्वं पाणाइवायं पच्चक्खामि etc., while in the case of an upāsaka it is थूलं पाणाइवायं पच्चक्खामि etc., with reference to the first three. The fourth vow of the monk is सव्वं भेदुणं i. e., absolute continence, while the same for an upāsaka is सदारसंतोसे, limitation of sexual pleasure to one's wife or wives. The fifth vow of the monk is सव्वं परिगहं abandonment of *all* possession, but the same for an upāsaka is इच्छाविहिपरिमाण, limitation of one's desires and ambitions, a detailed description of which is given in the उवासगदसाओ in sections 17-42. With reference to the seven disciplinary vows we should note that they are divided into two classes again, three गुणव्रतस and four शिक्षापदस. The गुणव्रतस are:—(1) अणट्ठादण्ड, unprofitable employment or indulgence in unpro-

fitable occupation; (2) दिसिष्वय, limitation with reference to one's movements in a particular quarter and (3) उवभोगपरिभोगपमाण, limitation as to articles of use such as food, drink, clothing etc. The commentator on Dharmabindu explains दिसिष्वय as दशसु दिक्षु विषये गमनपरिमाणकरणलक्षणं व्रतं, while the same author explains देसावगासिय as देशविभागे प्राक्प्रतिपन्नदिग्ब्रतस्य योजनशतादिपरिमाणरूपस्य अवकाशः गोचरः यस्य प्रतिदिनं प्रत्याख्येयतया. The difference between दिसिष्वय and देसावगासिय therefore, seems to be, that in दिसिष्वय a person limits his movements to a particular quarter, east, west or so ; while in देसावगासिय he limits, every day, the distance to be traversed *in the quarter*. The commentator means by उवभोग objects the use of which can be repeated, such as house, clothes etc., and by परिभोग he means objects that can be used once only, such as food and drink; उवभुज्येत पौनःपुन्येन सेव्यते इत्युपभोगो भवनवसनवनितादिः; परिभुज्यते सकृदासेव्यते इति परिभोग आहारकुसुमविलेपनादिः. The four शिक्षापदस्य are ; (1) सामाद्य good conduct, सावद्य-योगपरिहारनिरवद्ययोगानुष्ठानरूपः (2) देसावगासिय; (3) पोसहोववास-observing fasts on the 8th day, 11th day of each fortnight, and 15th day, i. e., the full moon day (पुण्णमासिणी) and the new moon day उद्दिट्ट (अमावास्या); and (4) अतिदिसंविभाग, offering charities to guests (अतिहि) or to pious men of Jain sect, such as monks, nuns, layman and lay women, अतिथिसंविभागो नाम अतिथयः साधवः साध्व्यः श्रावकाः श्राविकाश्च, एतेषु गृहमुपागतेषु भक्त्या अभ्युत्थानासनदानपादप्रमार्जननमस्कारादि-

भिरर्चयित्वा यथाविभवशक्तिं अन्नपानवस्त्रौषधालयादिप्रदानेन संविभामः कार्यः. To these twelve vows the texts always add as the last vow of the life a series of continuous fasts, अपच्छिन्नममरणान्त्यसंलेहणाद्भूषणाराहणा, determined self-mortification by the last mortal emaciation. Note that the monk's vows are called महाव्रतः; while those of layman are called अणुव्रतः. The monk observes these vows in an absolute, perfect manner, as, for instance, abstaining from doing injury even to so-called inanimate objects like stones etc., while the householder cannot practice this in such a manner and is therefore allowed to *lessen or limit the sphere* of his observances.

205. अणुगारं एज्जमाणं पासइ etc., we get here the description as to how a Jain layman should receive a monk visiting his house.

206. तिवेहणं, pure as regards the article (दब्ब-सुद्ध), as regards the receiver (गाहगसुद्ध) and as regards the donor (दायगसुद्ध). तिकरणसुद्धेणं, pure in three ways, i. e., by mind, body and speech. संसारे परित्तीकए, his संसार became limited. अन्तरा वि य णं आमासे etc., they proclaimed in a divine voice in (the sky) “ Oh, what a noble gift, what a noble gift ” (अहो दाणं).

BY THE SAME AUTHOR

Useful Books for the study of Prakrit Languages

	Rs.	As.
1. A Mannual of Ardhamāgadhī Grammar	0	12
2. पणसिकहाणयं, Portion of the रायपसेणियसुत्त with exhaustive Notes and Introduction, pages xvi+116	...	2 0
3. कुम्मापुत्तचरिअं, with Glossary, Notes and an Introduction.	...	0 8
4. उवासगदसाओ, with Glossary, Appendices, Notes and an Introduction, Crown 8vo., pages xvi+250.	...	5 0
5. जसहरचरिउ of पुण्डदंत, an Apabhramśa work of the 10th century, Royal 8vo, pp. 220.	...	6 0
6. अन्तगडदसाओ, and अणुसरोववाइयदसाओ with Glossary, Appendix, Notes and an Introduction. Half cloth.	...	3 0
Paper cover.	...	2 0
7. नायाधम्मकहाओ, as above.	In preparation	
8. तिसट्टिमहापुरिसगुणालंकार or महापुराण of पुण्डयंत, an Apabhramśa work of the 10th century.	In the Press	
9. कल्पसूत्र of भद्रबाहु, with Glossary, ex- haustive Notes and an Introduction	In the Press	